

Η ΠΑΝΩΡΑ.

ΑΝΔΡΙΑΝΑ.

(Συνέχεια. Ἴδε ἀριθ. 39.)

Ὅταν ὁ Ἰωσήφ εἰσῆλθεν εἰς τὴν σίθουταν, ἦν τοσοῦτον ὠχρὸς καὶ τοσοῦτον ἰσχνός, ὥστε ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης οἴτινες κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐτελείωνον παιγνίδιον ζατρίκιου ἠγγέρθησαν ὄλως περίτρομοι διὰ τὸν ἀφανισμόν τῆς ὄψιώς του· ἡ Ἰωάννα ἦλθεν εὐθὺς εἰς τὸν νοῦν των.

— Τί τρέχει; τί συνέβη εἰς τὴν Ἀνδριάναν;

— Τοιαύτη ἦν ἡ πρώτη φωνὴ ἀμροτέρων. Ὁ Ἰωσήφ εἶχε βεβῆ ἐπὶ σκίμπος, καὶ ἐκράτει τὴν κεφαλὴν του κεκρυμμένην μεταξὺ τῶν χειρῶν του.

— Ὅμιλοι λοιπόν, δυστυχῆ! ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος, τινάστων ἐκείνον ἐκ τοῦ βραχίονος.

ΠΑΝΩΡΑ.

— Τί ἀκολουθεῖ; ἐπανέλαθεν ὁ Ἰωάννης ἐναγώνιος.

— Τί συμβαίνει, ἀδελφοί μου! εἶπε τέλος πάντων ὁ Ἰωσήφ μετὰ τρεμούσης φωνῆς, ἐρωτᾶτε τί ἀκολουθεῖ! πῶς, θεέ μου! καὶ δὲν τὸ γνωρίζετε;

— Ζῶν! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης ποδοκτυπῶν, ἀντὶ τὸ ἐγνωρίζομεν, δὲν θὰ τὸ ἐρωτούσαμεν.

— Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ βιάζων ἑαυτὸν, ἡ Ἰωάννα, ἡ ἀνεψία μας, τὸ φίλτατον τέκνον μας, ἡ χαρὰ τῆς ἐστίας ταύτης, τὸ καύχημα τοῦ Κοετ Δὸρ, ὁ ἥρωρ μας, ἡ ζωὴ μας τέλος πάντων...

— Ἀπέθανεν! ἀνέκραξαν διὰ μιᾶς οἱ δύο ἀδελφοί.

— Εἶναι ἀποθαμένη διὰ ἡμᾶς, ἀντὶ δὲν προσέξωμεν, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ μετ' ἀπελπισίας.

— Ὅμιλοι λοιπόν, ταλαίπωρε, ὁμιλοι λοιπόν! ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος μετὰ θυμοῦ ἰκευτικοῦ.

Καλὸν! λοιπόν, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωσήφ, ὁ ξένος ἐκεῖνος ὃν ἐδέχθημεν ὑπὸ τὴν στέγην μας, ἐκεῖνος ὁ ἀξιοματικὸς, ἐκεῖνος ὁ Ἄγγλος, ὁ Γεώργιος... ἀδελφός

μου, επικατάρατος ή ημέρα καθ' ήν διέβη τό κατώφλιον τής οικίας μας!

Ο Ιωάννης και ο Χριστόφορος ήσαν επί ανθράκων πεπυρωμένων.

— Λοιπόν! ανέκραξαν εκείνοι, ή Ίωάννα και ο Γεώργιος . . .

— Έρῶνται!

Αερόλιθος διασχίζων τήν στέγην τοῦ Κοστ-Δόρ και πίπτων πρό των ποδῶν τῶν δύο ἀδελφῶν θά τόν ἐπληττε δι' ὀλιγωτέρου θάμβους, δι' ὀλιγωτέρου τρόμου ἔμειναν καταβεβλημένοι, ἀναυδοί, ὡς κεραυνόβλητοι.

— Είναι αδύνατον, εἶπε τέλος ο Χριστόφορος ἡ Ανδριάνα Λεγὸρ δὲν δύναται νά ἀγαπᾷ Ἀγγλον.

— Η Ίωάννα δὲν δύναται νά λησμονήσῃ εἰς τοσοῦτον βαθμὸν τό ὄπερ ὀφείλει εἰς τό ὄνομά τής, εἰς τόν τόπον τής, εἰς τήν μνήμην τοῦ πατρός τής, εἰς τήν κόνιν τοῦ Ναπολέοντος.

— Η Ίωάννα εἶναι δεκαεξέ ἐτῶν ἔρᾳ και λησμονεῖ τὰ πάντα, ανέκραξεν ο Ίωσήφ.

Και διηγήθη ὅσα εἶχεν ἰδῆ, ὅσα εἶχε παρατηρήσῃ ἀφ' οὔτου ο Γεώργιος εἰσῆλθεν εἰς τό Κοστ-Δόρ οὔ μόνον ἀπέδειξεν ὅτι ἐκείνοι οἱ δύο νέοι ἠρώντο, ἀλλά παρέστησε σαφῶς ὅτι δὲν ἐδύναντο νά μὴν ἔρῶνται, και ὅτι τό μόνον παράδοξον εἰς ὅλην αὐτήν τήν σκηνήν ἦν ἡ τύφλωσις και τό ἀνύποπτον τῶν δύο θείων. Οὐδὲν, ἐν τοσοῦτω, τῶν ὄσων ἐδυνήθη νά εἴπῃ ἦν λίαν τρομακτικόν, ἀλλά κινούμενος ὑπὸ τοῦ κεντῶντος αὐτόν ζηλοτύπου αἰσθήματος, μετεχειρίσθη ο Ίωσήφ εἰς τήν διήγησιν ταύτην τόσῃ συγκίνησιν και τόσῃ θερμότητι, ὥστε οἱ δύο ἄλλοι ὤφειλον φυσικῶ τῶ λόγῳ νά υποθέσωσι τήν συμφορὰν ἐτι μείζονα παρ' ὅσον και ὁ ἴδιος Ίωσήφ τήν ἐστοχάζετο.

— Κοτάρ! ανέκραξεν ο Ίωάννης, ἀφ' οὔ ἔβλεπες τὰ πάντα, πῶς δὲν ὤμειλις πρότερον;

— Περιέμενον, ἀμφίβαλλον ἐτι, ἀπεκρίθη ταπεινῶς ο Ίωσήφ ἠλπίζων τήν προσεχῆ ἀναχώρησιν τοῦ ξένου μας. ἐφοβούμενη νά ταραξῶ ἀνωφελῶς τήν ἡσυχίαν και ὕμῶν και τής Ίωάννης.

Ο ναύτης και ο στρατιώτης περιεπάτουσαν διὰ μακρῶν βημάτων εἰς τό δωμάτιον ὡς λύγκες ἐν τῇ γαλεάγρα των διὰ νά ἐννοήσωμεν καλῶς τήν μανίαν και τήν ἀδημονίαν τῶν δύο ἐκείνων ἀνθρώπων, πρέπει νά ἐννοήσωμεν ἤδη ὅποιον μωρόν ἔρωτα εἶχον διὰ τήν ἀνεψιάν των. ἄς φαντασθῶμεν δύο ἄγρια θηρία ἐφ' ὧν ἀφρηθήσαν τὰ νεογά των.

— Ἀγῶμεν, ανέκραξεν ἀποτόμως ο Χριστόφορος, ἀρκάσας ζεύγος πιστολιῶν κρεμαμένων εἰς τό πρόσωπον τής ἐστίας ἐντός θήκης ἐκ πρασίνης σαγῆς, ἄς ἐκδικήσωμεν διὰ μιᾶς τόν θάνατον τοῦ πατρός και τήν τιμὴν τής παιδός! . . . Ἄν ἐγὼ θανατωθῶ, Ίωάννη, θά με ἀναπληρώσῃς. Ἄν δὲ και ὁ Ίωάννης πέσῃ, ἀπαξ ἐπί ζωῆς σου θά φανῆς σὺ ἀνδρείος; ἠρώτησεν ἐντόνως τόν Ίωσήφ.

— Ἄν δὲν ἔχῃς τήν γενναϊότητα νά τόν προσκαλέσῃς εἰς μονομαχίαν, ὡμοσον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὅτι θά τόν κατάσχῃς δι' ἐπιβουλῆς ὡς ἐκείνος μᾶς κατέσχε, και θά τόν δολοφονήσῃς.

— Φόβουσέ τον ὡς κύνα εἶπεν ο Χριστόφορος.

— Είναι Ἀγγλος, ανέκραξεν ο Ίωάννης. Οἱ ἀνθρώποι θά σέ εὐλογήσουν, και ὁ θεὸς θά σέ συγχωρήσῃ.

Ἦσαν εἰλικρινεῖς ἐκείνοι εἰς τό μίσος των και ἐξεπράζοντο μετὰ μείζονος ἀπαθείας και πεποιθήσεως παρ' ὅσον θά ἐδυνάμεθα νά πιστεύσωμεν. Ο εἰς τὰς καρδίας των ἐμφωλεύων ἔρωτος ἐδύνατο νά καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ἡ κύνας θωπευτικούς ἡ τίγρεις μανιώδεις.

— Ἴδου τό ὄπερ ἐφοβούμενη, ανέκραξεν ο Ίωσήφ μετὰ φρίκης Ἰβου διατὶ ἐδίσταζον, ἐτι και σήμερον, νά σὰς ὀμιλήσω περὶ αὐτῶν τῶν πραγμάτων. Ἀδελφοί μου, τό κακόν δὲν εἶναι τόσον μέγα ὅσον τό φαντάζεσθε, και θά τό ἐπιτείνωμεν φερόμενοι κατ' αὐτόν τόν τρόπον. Χάρις τῷ θεῷ ἡ τιμὴ τής Ίωάννης δὲν εἶναι προσβεβλημένη· ἐδῶ πρόκειται μόνον περὶ τής εὐτυχίας και τής ἡσυχίας τής ἀνεψιάς. Συκοφαντεῖτε τό τέκνον μας και τόν ξένον μας. Ἐκείνοι ὑπέκυψαν μόνον, ἴσως χωρὶς νά τό ὑποπτεύωσιν, εἰς τό θέληγτρον τής νεότητος ἧτις τοὺς ἔσυρε πρὸς ἀλλήλους. Η Ίωάννα εἶναι ἐπίσης καθαρὰ ὅσον και ὠραία. Ο Γεώργιος . . .

— Είναι οὐτιδανός! ανέκραξεν ο Χριστόφορος. Τὸν θεωρῶ ὡς ἄτιμον και ἀναδέχομαι νά τῷ τό εἶπῶ κατὰ πρόσωπον!

Εἰς τούτους τοὺς λόγους ἡ θύρα ἠνοιχθή και ο Γεώργιος εἰσῆλθε, σοβαρώτερος παρὰ κατὰ τό σῆθη. Ἐφαίνετο τόσον ψυχρὸς, τόσον ἥσυχος και τόσο ἀξιοπρεπής, ὥστε οἱ τρεῖς ἀδελφοί ἔμειναν μίαν στιγμὴν ἀφωνοὶ ὑπὸ τό βλέμμα του. Τέλος ο Χριστόφορος ἔθεσεν ἐπὶ τραπέζης τὰ ὄπερ ἐκράτει πιστόλια, και ἐβάδισε κατ' εὐθείαν πρὸς τόν ξένον.

— Ἐπαναλαμβάνω, κύριε, ὅτι σέ θεωρῶ ὡς ἄτιμον! εἶπε, θέτων μίαν του χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου ἐκείνου.

Ἀφ' οὔ ἀπέσιε δι' εὐγενοῦς τρόπου τήν βαρεῖαν χεῖρα ἂν ο Χριστόφορος εἶχε στηρίξῃ ἐπ' αὐτοῦ.

— Κύριε, ἀπεκρίθη ο Γεώργιος μετὰ τής συνήθους ψυχρότητός του, ἀμφίβαλλω ἂν ο τοιοῦτος τρόπος τοῦ λέγειν ἀποτείνεται πρὸς ἐμέ.

— Πρὸς σέ τόν ἴδιον, κύρ Γεώργιε, πρὸς σέ μόνον. Ἀκουσον, κύριε, ἐπανέλαβεν εὐθὺς ο Χριστόφορος, χωρὶς νά τῷ δώσῃ καιρὸν ν' ἀποκριθῇ. Ὄταν ἔτωσα τήν ζωὴν σου, κινδυνεύσας τήν ἰδικήν μου, ἐπλήρωσα τό χρέος μου. Δὲν τό καυχῶμαι. Ἄμα ἐξεπληρώθη τό χρέος ἐκείνο, ἐξώφλητα πρὸς σέ, και οὐδὲν σοὶ ὀφείλον πλέον. Οὐδὲν με ὑπεγρέωνε τῷ ὄντι νά σοὶ ἀνοίξω τήν οἰκίαν ταύτην. Ἐν κινδύνῳ θανάτου ἦσαν ἄνθρωπος δι' ἐμέ, ζῶν και πεπεισμένος δὲν ἦσαν πλέον εἰμὴ μόνον Ἀγγλος. Τὸ ἔθνος μας εἰς πάντα καιρὸν ἀπεστράφη τό ἰδικόν σας Ἡμεῖς οἱ Λεγὸρ σὰς μισοῦμεν ὡς ἔθνος, ὡς κυβέρνησιν, ὡς ἄτομα· τό ὄνομα Ἀγγλος ἠγεῖ κακῶς εἰς τὰ ὄντα μας. Ἀγγλος ἐφόνευε τόν ἀδελφόν μας Ἰερώνυμον, και ὁμοῦς οἰκτεῖραντες τήν δυστυχίαν σου, σέ ἐδέχθημεν ὡς ἀδελφόν, ἐλαβες μέρος εἰς τήν τράπεζάν μας, ἐκοιμήθης ὑπὸ τήν στέγην μας ἐν ἐνὶ λόγῳ ἔγινας ξένος

μας. Εἶπε, παρέβημεν ποτὲ τοὺς νόμους τής φιλοξενίας; Ἀπήνησας ποτὲ ἐνταῦθα ἄλλας καρδίας και ἄλλα πρόσωπα εἰμὴ καρδίας φιλικῆς και πρόσωπα εὐνοϊκά;

— Δὲν θά λησμονήσω ποτὲ, εἶπεν ο Γεώργιος, τήν γενναϊάν φιλοξενίαν μας.

— Πιστεύσον ὅτι και ἡ ἰδική μας μνήμη θά ἦναι ἐπίσης πιστή, κύριε, ὡς και ἡ ἰδική σου, και ὅτι θά ἐνθυμώμεθα πάντοτε κατὰ τινὰ τρόπον ἀνεγνώρισας ἐκείνην τήν φιλοξενίαν, ἧτις ἂν ὄχι ἄλλο, ἦν τοῦλάχιστον καθαρὰ, ἐγκάρδιος, εἰλικρινής.

— Τί ἐννοεῖς; ἠρώτησεν ο Γεώργιος ὑπερηφάνως.

— Ἐννοῶ, κύριε, ανέκραξεν ο Χριστόφορος διὰ βροντώδους φωνῆς ὅτι κατεγράσθησιν αἰσχρῶς τήν ἐμπιστοσύνην μας. ἐννοῶ ὅτι εἶχομεν ἕνα θησαυρὸν εἰς ὃν ἤμεθα προσηλωμένοι παρὰ εἰς τήν ζωὴν μας τήν ἰδίαν, και ὅτι ἐζήτησας ἀτίμως νά μᾶς τήν ἀφαιρέσῃς. Ἐννοῶ ὅτι ἀναξίως μετεχειρίσθησιν τήν νεότητά σου και τό ἀνύποπτόν μας διὰ νά δελεάσῃς καρδίαν ἀρύλακτον. Ἐννοῶ τέλος ὅτι πρὸς ἀνταμοιβήν τής ἡς ἀπελάμβανες ὑποδοχῆς ἔφερες εἰς αὐτήν τήν οἰκίαν τήν ταραχήν, τό ὄνειδος και τήν ἀπελπισίαν.

— Αὐτὴ εἶναι πρᾶξις προδότου και ἀχρείου, ἐπρόσθεσεν ο Ίωάννης· εἶμεθα τρεῖς ἐνταῦθα διὰ νά ἐκδικηθῶμεν.

Ἀκίνητος εἰς τήν γωνίαν του, ο Ίωσήφ δὲν ἐπρόφερε λέξιν. Εἶχεν ἀποσυρθῆ πλησίον τής ἐστίας, διὰ ν' ἀφήσῃ νά ἐκραγῇ ἡ ὑπόνομος, ἧς αὐτὸς εἶχεν ἀνάψῃ τήν θρυαλλίδα.

— Σὰς ἐννοῶ, κύριοι, εἶπε τέλος ο Γεώργιος μετ' ἀξιοπρεπείας. Εἶναι ἀληθές, ἐπρόσθεσεν ὑψῶν τήν φωνήν ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς τρεῖς ἀδελφοὺς, ἀγαπῶ τήν ἀνεψιάν σας. Ἄν ἦναι ἀτιμία και ἀχρειότης τό ὅτι δὲν ἐδυνήθη νά θεωρήσω χωρὶς νά πρῶθῶ τόσῃ χάριν και τόσον θέληγτρον, τόσῃ ἀθωότητι και καλλονῇ, δὲν ἀπατάσθε. Εἶμαι ἀχρεῖος και ἄτιμος, ἀλλὰ μαρτύρομαι τόν οὐρανόν, και δύνασθε νά πιστεύσετε ἄνθρωπον ὅστις δὲν ἔμυθε νά ψεύδεται· πάντοτε μετ' εὐλαβείας ἠγγίσα τήν νιάν ἐκείνην καρδίαν ἦν με κατηγορεῖτε ὅτι ἠθέλησα νά ταραξῶ και νά ἀπατήσω. Πρὸς τήν εὐγενῆ ἐκείνην παιῶν προσεφέρθη πάντοτε ὡς ἀδελφὸς σοβαρὸς και αἰδέημων. Τήν ἀγαπῶ, ἀλλὰ τὰ χεῖλη μου ποτὲ δὲν προέδωκαν πρὸς ἐκείνην τό μυστικόν τής ψυχῆς μου.

— Ἄν τήν ἀγαπᾷς, τόσον τό χειρότερον διὰ σέ, ἀπεκρίθη βαναύτως ο Χριστόφορος, ὅστις ἂν και ἐνθάρρυνθῃς ὡς πρὸς τὰς ὑποψίας, ἐστοχάζεσθ ὅτι ο Γεώργιος ἤθελε νά καταστήσῃ εἰς ζήτησιν γάμου. Ἀκουσον, κύριε, ἐπρόσθεσεν ἐκείνος δι' ἠπικότερου τρόπου, θά σέ ὀμιλήσω εἰλικρινῶς. Ἡ ἀνεψία μας, βλέπεις, εἶναι ἡ ζωὴ μας. Ὅστις μᾶς χωρίσῃ ἀπ' αὐτῆς εἶναι τό αὐτό ὡς νά ἐξέσπα τὰ σπλάγγνα μας και τῶν τριῶν. Εἶσαι νέος, ὁ κόσμος εἶναι μέγας και αἱ γυναῖκες δὲν εἶναι σπάνιαι. Δύνασαι νά εὕρῃς εἰκοσι ἀντὶ μιᾶς, χωρὶς νά δυσκολευθῇς εἰς τήν ἐκλογὴν. Ἡμεῖς προβαίνομεν πρὸς τό γῆρας, και ἡ παις αὐτὴ

εἶναι ὅλη μας ἡ εὐχαρίστησις. Τήν ἀγαπῶμεν ὑπὲρ πάν ὅ,τι θά ἐδυνάμην νά ἐκφράσω. Ἐρώτησον τόν Ίωάννην και τόν Ίωσήφ. Ἀμφότεροι θά σοὶ ἀποκριθῶσιν ὡς ἐγὼ ὅτι ἐν ὄσῳ εἰς ἐξ ἡμῶν ζῆ, ἡ Ίωάννα δὲν θά ὑπανδρευθῇ.

— Και τίς σὰς λέγει, . . . ανέκραξεν ο Γεώργιος.

— Ὅ,τι και ἂν προσθέσῃς εἶναι ἀνωφελές, εἶπεν ο Ίωάννης διακόπτων ἐκείνον. Ἡμεῖς ἀπεφασίσαμεν ἡ Ίωάννα ποτὲ νά μὴν ὑπανδρευθῇ, και ἐννοεῖς, κύριε, ἐπρόσθεσιν ἐκείνος προφέρων ἐντόνως ἐκάστην λέξιν, ὅτι και ἂν ποτὲ παρητούμεθα τής τοιαύτης μας ἀποφάσεως, δὲν θά ἦν θεαίως πρὸς χάριν τής Ἀγγλίας.

— Δὲν θέλομεν. ἐπρόσθεσεν ο Χριστόφορος τὰ ὀστά τοῦ ἀδελφοῦ μας νά ἐγερωθῇσι διὰ νά μᾶς καταρῶνται.

— Οὔτε τὰ ὀστά τοῦ Αὐτοκράτορός μας, εἶπεν ο Ίωάννης, νά ὀρθωθῶσι διὰ νά μᾶς κατηγορήσωσιν· ὅτι συνεμίσξαμεν τό γαλλικόν αἷμα μετὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χρῆδωνος Λόου.

— Κύρ Γεώργιε, εἶπε τότε και ο Ίωσήφ μετ' ἠπιότητος, ἄς δοκιμάσῃ ἡ καρδία σου νά μᾶς ἐννοήσῃ. Η Ίωάννα εἶναι τό λατρευόμενον τέκνον μας, εἶναι ὁ ἀῆρ ὃν ἀναπνέομεν και ὁ ἥλιος ὃς μᾶς θερμαίνει. Στοχάσου ὅτι ἀπωλούμεθα, και ὅτι ἡ οἰκογένειά μας ἐκινδυνεύει νά σβεσθῇ εἰς τό αἶσχος και εἰς τήν ἀσωτίαν, ὅταν ὁ θεός, διὰ νά μᾶς ἀνεκλύσῃ ἀπὸ τήν ἀβύσσου, μᾶς ἐπεμψῇ τοῦτον τό σωτήρα ἄγγελον! Ὅσον ἄξιος και ἂν ἦσαι νά ἀπολαύσῃς τοιοῦτον θησαυρόν, ποτὲ δὲν θά συγκατανεύσωμεν . . .

— Σὰς ἐπαναλαμβάνω, κύριοι, ανέκραξεν ο Γεώργιος μετ' ἐλαφρῶς τινος κινήσεως ἀνυπομονησίας, πρὸς τί ὄλαι αὐτάι αἱ ὀμιλίαι; Δὲν σὰς ζητῶ νά νυμφευθῶ τήν κυρίαν Ίωάνναν. Γνωρίζω ὑπὲρ ἄλλον τινὰ ἐπὶ τίνι λόγῳ ἡ τοιαύτη εὐτυχία μοὶ εἶναι ἐμποδισμένη, και ὅποια θά ἦν ἡ μωρία μου ἂν ἀπέβλεπον εἰς αὐτήν. Μάρτυς μου εἶναι ὁ θεός, ἐπρόσθεσε μελαγχολικῶς, ὅτι οὔτε στιγμὴν με ἐγαργάλισεν ἡ τόσον γλυκεῖα ἐλπίς, ὅτι πρό τινων ὤρων ἠγγόνουν ἐγὼ αὐτός τό μυστικόν τής καρδίας μου. Ἄμα τό ἀνεκάλυψα, ἐνόησα ὅτι δὲν μοὶ ἦν ἐπιτετραμμένον εἰς τό ἐξῆς νά κατοικῶ μετὰς σας χωρὶς νά προσκρούσω εἰς τήν τιμὴν, και ἦλθον χωρὶς νά διατάσω νά σὰς ἀποχαριετήσω, ξένοι μου.

Εἰς τούτους τοὺς λόγους ο Χριστόφορος και ο Ίωάννης ἔμειναν ἐπίσης σχεδόν κατάπληκτοι ὡς και ὅταν ἤκουσαν τὰς ἀγγελίας τοῦ Ίωσήφ. Ο δὲ Ίωσήφ ἠθέλησεν ἑαυτὸν ἐλαφρῶμενον ἀπὸ μεγάλου βάρους, και ἤρχισε νά ἀναπνέῃ ἐλευθερώτερον· και οἱ τρεῖς ἐπήνεσαν τήν τιμιότητα τοῦ Γεωργίου, ἐσπευσαν δὲ νά τήν λάβωσι κατὰ γράμμα, μὴ θέλοντες νά κρατήσωσιν ἐπὶ πλέον τοιοῦτον ξένον, και στοχαζόμενοι δικαίως ὅτι ὁ τιμιώτερος λύκος τοῦ κόσμου δὲν θά ἦν καλῶς κατοικημένος εἰς ποίμνην ἄλλως τε, και ὅτι ἀναγνωρίζοντες ὅτι ο Γεώργιος εἰς ὄλον τοῦτο ἐφέρεθ ὡς τίμιος ἄνθρωπος, οὐχ ἦττον ἦσαν διατεθειμένοι κατ' αὐτοῦ ἐκ ζωηροῦ αἰσθήματος μνησικακίας και ζηλοτυπίας.

— Τούτου δοθέντος, κύριε, εἶπε μετ' ἀρεκτῆς ξηρότητος ὁ Χριστόφορος, ἀποτύρω τὰς τραχεῖας ὀλίγας λέξεις ἅς σοὶ ἀπέτεινον εἰς κίνησιν θυμοῦ ὃν τότε ἐνόμιζον δίκαιον. Ἄν ἐγνώριζον ἄλλην τινα εὐαρεστοτέραν εἰς σὲ ἰκανοποιήσιν, δὲν θὰ ἐδίσταζον νὰ σοὶ τὴν προσφέρω.

— Δὲν ἔγω ἀνάγκην ἰκανοποίησεως, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος μετ' εὐγενείας· αἱ λέξεις ἅς ἀπέτεινες πρὸς ἄτιμον ἄνθρωπον δὲν ἐφθασαν μέχρις ἐμοῦ.

— Ἀναγνωρίζομεν τὸν κύρ Γεώργιον ὡς τίμιον, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ.

— Βεβαίως, βεβαίως, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐπειδὴ ὁ κύρ Γεώργιος ἐπιθυμεῖ ἀφεύκτως νὰ κοιμηθῇ αὐτὴν τὴν νύκτα εἰς τὸν ἅγιον Βριεῦκον, θὰ προστάξω νὰ τῷ ἐτοιμάσωσιν ἓνα ἵππον. ὁ Ὑβων θὰ τὸν συνοδεύῃ.

— Ἐπεδὴ πρόκειται μᾶλλον περὶ τῆς σῆς ἢ τῆς ἡμῶν ἀναπαύσεως, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, στοχαζόμεαι, κύριε, ὅτι θὰ ἦν ἀπρεπὲς νὰ θελήσωμεν νὰ σὲ κρατήσωμεν περισσότερον. Ἡ τιμιότης τοῦ χαρακτήρος σου μᾶς δίδῃ βεβαίαν ἐγγύησιν ὅτι δὲν θὰ θελήσῃς πλέον νὰ ἰδῆς τὴν ἀνεψιάν μας.

— Σὰς δίδω τὸν λόγον, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος, μεθ' ἠρωϊκῆς καρτερίας.

Δύω ἵπποι ἐπισαγμένοι καὶ χαλινωμένοι περιμένον εἰς τὴν ἀλλήν· εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ νὰ ἀναχωρήσῃ, ὁ Γεώργιος περιέφερε μακρὸν καὶ θλιβερόν βλέμμα περὶ τὸ δωματίον ἐκεῖνο ὃ ἐμελλε νὰ καταλείψῃ διὰ παντός. Ἐπειτα δι' ἐπιτήμου φωνῆς,

— Ξένοι μου, εἶπε, χαίρετε! χαίρε εἰλικρίνεια, τιμὴ καὶ εὐθύτης ἅς εὔρον παρακαθημένας εἰς αὐτὴν τὴν ἐστίαν! Χαίρε χάρις καὶ ὠραιότης ἧς φέρω τὸ ἄρωμα ἐν τῇ καρδίᾳ μου! χαίρε κατοικία φιλοξενος ἧς ἡ ἐνθύμησις θὰ μὲ ἀκολουθήσῃ πανταχοῦ! Ἄν αἱ εὐχαί μου ἀναβῶσι μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ξένοι μου θὰ ζῆσετε βίον μακρὸν, ἐλεύθερον δυστυχημάτων καὶ θλίψεων, καὶ θὰ γηράσετε ἐν τῇ ἀγαλλιάσει τῆς ψυχῆς σας, ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν κατοικοῦντος ἀγγέλου. Χαίρετε, κύριοι, ἐπρόσθεσεν αὐτὸς τείνων τὴν χεῖρα πρὸς ἐκείνους· ἡ χεῖρ μου εἶναι ἀξία νὰ ἐγγίσῃ τὰς ἐδικὰς σας.

Εἰς αὐτὴν τὴν ὑπερτάτην στιγμήν οἱ τρεῖς Λεγὸρ ἠσθάνθησαν ἑαυτοὺς συγκεκλιμένους. Ἐἶχον συλλάβει δι' ἐκείνων τὸν νέον ἀγάπην ζωρὰν καὶ εἰλικρινῆ. Ὁ Ἰωσήφ ὁ ἕως λησμονῶν ὅσας τὸν εἶχε ποτίσει πικρίας κατὰ τὴν εἰς τὸ Κοστ-Δὸρ διαμονὴν του, δὲν ἐδυνήθη νὰ μὴ ὁμολογήσῃ τὰς εὐαρέστους ἰδιότητας τοῦ Γεωργίου. Ὅταν τὸν εἶδεν ἐτοιμὸν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐδάκρυεν· ὁ Χριστόφορος τῷ ἠνοιξε τὰς ἀγκάλας του, καὶ τὸν ἐκράτησε πολλὴν ὥραν ἐνηγκαλισμένον. Ὁ Ἰωάννης τὸν ἐνηγκαλίσθη ὡσαύτως πολλὰκις κατ' ἐπανάληψιν. Ὅταν δὲ ἦλθεν ἡ σειρά τοῦ Ἰωσήφ, συνεσπίχθησαν ὁ εἰς μετὰ τοῦ ἄλλου, καὶ ἔχυσαν δάκρυα ἀφθονά. Ἐπασχον ἐκ τοῦ αὐτοῦ πάθους, καὶ ἐφαίνετο ὡς αἱ θλίψεις των νὰ συνεννοοῦντο.

— Εἶσαι εὐγενὴς καρδίᾳ! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ μετ' ὀλολυγμοῦ.

— Ἀλλὰ τί διάβολον! εἶπεν ὁ Χριστόφορος, ἀπο-

μάττων τοὺς ὀφθαλμούς του. Τί ἤθελεν αὐτὸς ὁ καλὸς νέος νὰ ἐρωτευθῇ τὸ μικρὸν ἐκεῖνο κοράσιον;

— Ὁ διάβολος νὰ πάρῃ τοὺς ἔρωτας! ἐπρόσθεσεν ὁ Ἰωάννης μετὰ χειρονομίας θυμοῦ.

— Χαίρετε! χαίρετε! ἀνέκραξεν ὁ Γεώργιος διὰ φωνῆς σπαρακτικῆς ἀποσπώμενος τῆς ἀγκάλῃς τοῦ Ἰωσήφ. Διὰ τελευταίαν φορὰν χαίρετε!

Λέγων τούτους τοὺς λόγους, ἐξῆλθεν ὡς ἔκφρων, ἐβρίβθη ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ περιμένοντος ἵππου, καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Ὑβωνος, ἀνεχώρησε καλπάζων, καὶ δὲν ἐστάθη εἰμὴ εἰς τὸν Ἅγιον Βριεῦκον.

Ἐν τούτοις τί ἔκαμνεν ἡ νέα κόρη; Ἡ χαρὰ εἶναι ὡς καὶ ἡ θλίψις φίλη τῆς σιωπῆς. Ἡ Ἰωάννα, ἐπιστρέψασα εἰς τὸ Κοστ-Δὸρ, εἶχεν ἀποσυρθῆ εἰς τὸ δωματίον τῆς, καὶ ἐν τῷ ὁ Γεώργιος ἐμακρύνετο τούτων τῶν τόπων διὰ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον, ἢ παῖς προσκολλᾶτο μετὰ μέθης εἰς τὴν φεύγουσαν ἀπ' αὐτῆς εὐτυχίαν. παρῆιδετο ἀπρόνωος εἰς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ μέλλοντος, καὶ ἐκτιζε μετὰ ψυχικῆς εὐχαριστήσεως τὴν χαρίεσσαν οἰκοδομήν τῆς τύχης τῆς. Εἰς τὴν ἡλικίαν ἐκείνην ὁ ἔρωσ δὲν βλέπει ἐμπόδια. Εἰθισμένη ἄλλως τε νὰ βλέπῃ τοὺς θεοὺς τῆς νὰ ὑποτάσσωνται ὡς δοῦλοι καὶ εἰς τὰς κουφοτέρας ἰδιοτροπίαις τῆς, ἡ νέα αὕτη βασίλισσα ἐδύνατο νὰ ὑποβῆσθαι ὅτι θὰ ἀντιτείνουσιν ἐκεῖνοι εἰς ἐπιθυμίαν σπουδαίαν τῆς καρδίας τῆς; οὐδὲ ἤθελε κἄν εἰς τὴν ἰδέαν τῆς νὰ τὸ ὑποκτιύσῃ. Δὲν ἠθέλησε νὰ καταβῇ τὴν ὄραν τοῦ γαύματος, ἐπειδὴ τοιαῦτα εἰσὶν αἱ ἀληθεῖς τρυφαί τοῦ ἔρωτος, ὥστε ἐνίοτε προτιμῶσι τὴν μόνησιν, τῆς παρουσίας τοῦ ἐρωμένου ὄντος.

Ἡ Ἰωάννα εἶχεν ἀνάγκην νὰ ἦναι μόνη, διὰ νὰ ἀκροάξῃται τὰς χιλιὰς τερπνὰς φωνὰς τὰς ἀδουσας ἐντὸς τοῦ στήθους τῆς. Κατὰ πρῶτον ἦδη ἐνησμενίσθη νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὴν εἰς τὸ κάτοπτρόν τῆς, καὶ νὰ παρατηρήσῃ ὅτι εἶναι ὠραία. Ἐκλαίει καὶ ἐγέλα συγχρόνως· ἐβρίπτετο ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς ὄλωσ ἐνδακρυς, ἐπειτα ἔτρεχεν ὄλωσ περιγὰρῃ εἰς τὸ παράθυρόν τῆς διὰ νὰ θεωρήσῃ μετ' αἰσθήματος ἐγνωμοσύνης τὴν θάλασσαν, τὴν ἤττον πλατεῖαν καὶ ἤττον βαθεῖαν τῆς πληρούσης τὴν ψυχὴν τῆς εὐδαιμονίας, τὴν θάλασσαν ἐκείνην ἧς εὐλόγοι αὕτη τὰς μανίας, διότι ἡ Ἰωάννα ἀνεπώλει μεθ' ἡδονῆς τὴν θεελλώδη ἐκείνην νύκτα, ἣν εἶχε διέλθῃ ὀλόκληρον ὀρθῆ εἰς αὐτὴν τὴν ἰδίαν θέσιν, ἐνῶ τὸ τηλεδύλον ἐκρότει ἐν μέσῳ τῶν μυκηθμῶν τοῦ κλύδωνος. — Εἶναι θελιμμένος, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν, θὰ τὸν παρηγορήσω· εἶναι πτωχὸς βεβαίως, θὰ τὸν καταστήσω πλούσιον. Ἀγαπᾷ τὴν Γαλλίαν, θὰ τὴν ἀναδείξω πατρίδα σου· θὰ μοὶ ὀρεῖται τὸ πᾶν, καὶ ἐγὼ θὰ τῷ ἦμαι ὑπόχρεος· θὰ ζήσωμεν εἰς τὸ Κοστ-Δὸρ, καὶ θὰ τὸ καλλωπίσωμεν διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης μας· οἱ θεοὶ μας θὰ γηράσωσι πλησίον μας, ἡ εὐτυχία μας θὰ τοὺς ἀνανεώσῃ, καὶ αἱ θωπεῖαι τῶν τέκνων μας θὰ εὐφράνωσι τὸ τέλος τῆς ζωῆς των. — Εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην ἐχειροκρότει, καὶ ἐδυθίζετο εἰς μακρὰς περιπαθείας μεμιγμένας μετὰ δακρύων καὶ μειδιαμάτων.

Ὁ Ὑβων τὴν κατέλαθεν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν τῶν

ὄνειροπολήσεων, αὐτῶν τῶν ἐκστάσεων. Εἰσῆλθεν ἀφορητῆ, τῇ ἐνεχείρησεν ἐπιστολὴν κρυφίως, ὡς ἡ Ἰωάννα νὰ μὴ ἦν μόνη, ἐπειτα ὑπέφυγε λαθραίως διὰ τρόπου μυστηριώδους χωρὶς νὰ προσφέρῃ λέξιν.

Τὸ ξίφος τοῦ θανάτου εἰσῆλθεν εἰς τὴν καρδίαν τῆς νέας κόρης. Ὡχρίασε καὶ ἔμεινε στιγμὰς τινὰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστηριγμένους μετὰ τρόμου ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐκείνης ἣν ἐκράτει χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ ἀνοίξῃ. Τέλος ἔλυσε τὴν σφραγίδα, ἀνεπτήξε διὰ τρεμούσης χειρὸς τὸ εἰς τὸ περικαλυμμά περιερχόμενον χαρτίον, καὶ ἀνέγνω δι' ἐνὸς καὶ μόνου βλέματος τὰς ἐξῆς ἐν σπουδῇ χαραχθεῖσας γραμμάς.

«Ἐβιάσθη νὰ μακρυνθῶ χωρὶς νὰ σὲ ἰδῶ· πλέον δὲν θίλω ν' ἀναχωρήσω χωρὶς νὰ σοὶ πέμψω τὸν αἰώνιον ἀποχαιρετισμόν. Ἡ ζωὴ σου θὰ εἶναι εὐφρόσυνος, ἂν ὁ οὐρανὸς, καθὼς τὸν παρακαλῶ, προσέσθῃ τὸ μέρος τῆς εὐτυχίας μου εἰς τὴν ἐδικὴν σου. Εἶθε ἡ τύχη νὰ μὲ ἀποζημιώσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, νέα φίλη! Ὑπάγω νὰ ἀναλάβω τὸ φορτίον τῶν ἡμερῶν μου. ἀλλ' ὑπάρχει ἄστρον ὅπερ θὰ βλέπω καὶ εἰς τὰς σκοτεινότερας νύκτας μου. Κάθου ἐνίοτε ἐπὶ τῆς χλόης τῆς καλυπτούσης τὰ λείψανα τοῦ ἀγαπητοῦ μου Ἀλβέρτου ἐνθυμοῦ ὅτι ἐκεῖνος ἦν ἐπὶ πολλὴν χρόνον τὸ ἀντικείμενον ὅπερ μᾶλλον ἠγάπησα ἐπὶ τῆς γῆς. Ὅταν τὸ ἔαρ θὰ κατακοσμή τὸς λειμῶνας, σὺλλεγε ἄνθη τινὰ ἐπὶ τοῦ τάρου του, καὶ βίπτει τὰ ἐν πρὸς ἐν εἰς τὴν θάλασσαν. Συχνάκις αἱ ὀφθαλμοὶ μου θὰ τὰ ζητῶσι καὶ θὰ νομίζωσι νὰ τὰ βλέπωσιν εἰς τὸν δόλον τοῦ πλοίου μου. εἶσαι νέα, θὰ μὲ λησμονήσῃς βεβαίως. Επιθύμουν νὰ σοὶ ἀφήσω σημεῖον τι ὅπερ νὰ μὲ ἐνθυμίζῃ ἀπαύστως εἰς τὴν καρδίαν σου· ἀλλὰ τὰ κύματα οὐδὲν μοὶ ἀφῆκαν, οὐδὲν πλὴν τοῦ μικροῦ τούτου ἀγίου λειψάνου. Φέροι το κυρία Ἰωάννα, πρὸς ἐνθύμησιν μου. Πολλάκις τὸ ἐσυμβουλευθῆν. Πολλάκις κατακαλύπτων αὐτὸ διὰ τῶν φιλημάτων μου καὶ τῶν δακρύων μου, ἐζήτησα νὰ μάθω παρ' αὐτοῦ τὸ μυστικὸν τῆς θελιμμένης ζωῆς μου. Ἐπειδὴ οὐδὲν περιμένω πλέον εἰς τούτον τὸν κόσμον, δέξου το, τούτο εἶναι ἡ μόνη κληρονομία μου. Ἐκχεμῶν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ τραχήλου μου, θὰ χαίρω στοχαζόμενος ὅτι τὸ ἐκρέμασας εἰς τὸ ἐδικόν σου.»

Γεώργιος.

Εἰς τὴν ἐπιστολὴν ταύτην περιείχετο μικρὸν ἅγιον λείψανον ἀργυροῦν, κρεμάμενον εἰς ἄλυσιν ἐκ τριγῶν παραλελυμένων ἐκ τοῦ χρόνου καὶ τῆς προστριβῆς. Ἀνατρεφίσα ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ, φύσις ἄδολος καὶ ἀρχαίτερος, ἡ Ἰωάννα ἠγνόει τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν προσποίησιν, ὡς καὶ τὴν καρτερίαν καὶ τὴν ὑπομονὴν. Τόσον σῶφρων καὶ τόσον ἀγνή, ὥς οὐδὲ ὑπόπτειε κἄν τὴν ὑπὸ τῶν καθηκόντων ἐπιτιθεμένη, εἰς τὸ πάθος ευστολήν, ἦν ἐπόμενον προσβληθεῖσα καιρίως, νὰ κινηθῇ αὐτομάτως, ἀσκέπτως, ἀνευ χαλινῶν καὶ ἀνευ κωλύματος. Δι' ἐνὸς ἄλματος εὐρέθη ἀπὸ τοῦ δωματίου τῆς εἰς τὴν αἴθουσαν.

Οἱ τρεῖς Λεγὸρ εὐρίσκοντο ἐτι συνηγμένοι ἐκεῖ, καθήμενοι περὶ τὴν ἐστίαν, συνεβουλευόντο κατὰ τινὰ τρόπον ἔπρεπε νὰ φερθῶσι, διὰ νὰ ἀναγγείλωσιν εἰς τὴν

Ἰωάνναν τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Γεωργίου. Συνησθάνοντο ὅτι τοῖς ἔμενον ἐτι μεγάλαι δυσχέρεια, καὶ ὅτι δυσκόλως θὰ ἐπείθον τὴν ἀνεψιάν των. Ὁ Ἰωσήφ πρὸ πάντων, ὃς εἶχεν ἐμβατεύσει εἰς ἐκείνην τὴν καρδίαν, προσθάνετο μετὰ φρίκης τὰς ἐπαναστάσεις καὶ τὴν ἀπελπισίαν αὐτῆς· τοὺς διατάραττε προσέτι καὶ τοὺς τρεῖς τὸ μέλλον, διότι ἐγνώριζον ἤδη ἐκ πείρας πόσον νέα κόρη εἶναι θησαυρὸς δυσφύλακτος.

— Ἐλπίζω, ἔλεγε ὁ Ἰωάννης, ὅτι ἐθεραπεύθημεν διὰ πολλὴν καιρὸν τοῦ πάθους τῆς φιλοξενίας! Ὁ Οὐράνιος πατὴρ ἂν ἔλθῃ νὰ κρούσῃ ὁ ἴδιος τὴν θύραν τοῦ Κοστ-Δὸρ, δὲν θὰ τὸν ἀνοίξω.

— Ἀδελφὲ μου, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωσήφ ὃν ἐξεροβίζε πάντοτε ἡ ἀσέβεια τοῦ παλαιοῦ λογιῶν, ἐνθυμήτου ὅτι διότι ἐμπόδισε τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ νὰ καθῆται ἐπὶ τοῦ βάρους τῆς θύρας του ὁ περιπλανώμενος Ἰουδαῖος, κατεδικάσθη νὰ περιπατῇ ἀνευ οὐδὲ παύσεως οὐδὲ ἀναπαύσεως.

— Ὁ διάβολος νὰ σὰς πάρῃ καὶ τὸν περιπλανώμενον Ἰουδαῖον σου! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης, ἐγείρων τοὺς ὤμους μετὰ θυμοῦ. Στοχαζέσαι ὅτι εἶναι νόστιμον νὰ ἔχῃς εἰς τὴν οἰκίαν σου ἓνα ἀλήτην ὅστις νὰ κωθωνίζῃ τὸν οἶνον σου τῆς Βουρδигаλλης, καὶ νὰ σοὶ ἐκφράξῃ τὴν ἐγνωμοσύνην του, ἀρπάζων τὴν καρδίαν τῆς ἀνεψιάς σου;

— Ὅλοι ἂν πνιγῶν ὡστὴν ποντικοὶ! ἐπρόσθεσεν ὁ Χριστόφορος, ἅς μὲ κρεμάσουν, ἂν τοῖς δώσω τὴν ἀκραν κἄν ἐνὸς σπαρτίου.

— Ναί, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, τὸν ἔσωσες καὶ τὸν ἐπρόκοψες! νόστιμη ἐκβασίς, ἢμπορεῖς νὰ καυχᾶσαι δι' αὐτὴν!

— Ἀδελφοί μου, ἀπήντησιν ὁ Ἰωσήφ, δὲν ἀρμόζει νὰ μεταμελώμεθα δι' ὅπερ ἐδυνήθημεν νὰ πράξωμεν καλόν. ὁ Θεὸς μᾶς ἀντεμείβει τέλος πάντων ἢ ἐδῶ κάτω ἢ ἐκεῖ ἐπάνω, εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον ἢ εἰς τὸν ἄλλον.

— Εὐχαριστῶ! εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ἐν τούτοις ἐπάλλαξόν μας ἀπὸ τοῦτο, ἐπρόσθεσεν αὐτὸς, βλέπων τὴν θύραν τῆς αἰθούσης νὰ ἀνοιχθῇ βεβαίως καὶ νὰ φανῇ ἡ Ἰωάννα ὡχρὰ ὡς μάρμαρον, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν ἀταξίᾳ καὶ τὸ ὄμμα σπινηροβόλον.

— Ὁ Γεώργιος, ποῦ εἶναι ὁ Γεώργιος; ἠρώτησεν ἐκείνη διὰ τρεμούσης φωνῆς.

— Ἀγγελάκι μου, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος διὰ τοῦ γλυκυτέρου ἤθους καὶ διὰ τῆς θωπευτικωτέρας του φωνῆς· ὁ Γεώργιος ἔλαβε διαταγὴν νὰ ὑπάγῃ ἀμέσως εἰς τὸν ἅγιον Βριεῦκον. Πλοῖον ἀναχωρῶν διὰ τὴν Ἀγγλίαν ἐκεῖνον μόνον περιέμενε διὰ ν' ἀποπλεύσῃ. Ὁ ξένος μας μεγαλῶς ἐλυπήθη διότι δὲν ἐδυνήθη νὰ φιλήσῃ τὸ χεῖρ σου πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς του· ἀλλ' ἐνοεῖς ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ χάσῃ καιρὸν...

— Ἀνεχώρησεν! ἀνέκραξεν ἡ Ἰωάννα διὰ φωνῆς ζωηρᾶς καὶ βραχείας. Εἶναι ἐδύνατον, θεοὶ μου, ὁ Γεώργιος δὲν πρέπει νὰ ἀναχωρήσῃ.

— Ἀγαπητὴ κόρη, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, ὁ Γεώργιος ὀρεῖται νὰ ἐκκληρώσῃ σοβαρὰ καθήκοντα· ὀρεῖται νὰ δώσῃ λόγον ἐνώπιον τοῦ συμβουλίου τῆς ναυαρχίας.

Κινδυνεύει πλέον παρά η ζωή του, διότι κινδυνεύει η γλως, και ότι Ἄγγλος ἐφόνευσε τὸν πατέρα σου και τιμή μου.

— Σὰς λέγω, ἐγὼ, ὅτι εἶναι ἀδύνατον, ἀνέκραξεν ἡ Ἰωάννα μετὰ σταθερότητος. Ὑπάρχουσι λόγοι δι' οὓς ὁ Γεώργιος δὲν πρέπει νὰ ἀναχωρήτη. Πρέπει νὰ τρέξετε και νὰ τὸν ἐπαναφέρετε. Ὁ Γεώργιος δὲν κατέλιπεν αὐτοθελήτως αὐτοὺς τοὺς τόπους, τὸ γνωρίζω, τὸ αἰσθάνομαι, εἶμαι βεβαίως. δὲν ὑπάρχει πλοῖον εἰς τὸν Ἄγιον Βριεῦλον ἐτοιμον ν' ἀναχωρήτη διὰ τὴν Ἄγγλιαν. Ὁ ἀνεμος εἶναι ἐναντίος· δὲν με λανθάνει με ἀπατάτε.

— Αἰ, αἰ, εἶπεν ὁ Ἰωάννης κολακευτικῶς, ἰδοὺ λόγοι παιδαριώδεις! Τέλος πάντων ὅποια μεταβολὴ ἐγένεν ὡς πρὸς σέ; Δὲν ἡμεθα πλέον ἡμεῖς οἱ παλαιοὶ θεῖοι σου;

— Ναὶ ἀπεκρίθη ἐκείνη, μεταβάτα εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐπάρσεως εἰς τὴν ταπεινωσιν, και, εἴσθε πάντοτε οἱ παλαιοὶ θεῖοι μου, οἱ καλοὶ μου και παλαιοὶ φίλοι. Δὲν εἶναι ἀληθές; Ναὶ, εἶμαι πάντοτε τὸ τέκνον σας τὸ φίλτατον, ἐπρόσθετε διὰ φωνῆς ἰκετικῆς, μεταβαίνουσα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον, και ἀσπαζομένη αὐτοὺς ἀμοιβαδόν. Θεῖοι μου ναύαρχε, σὺ μοὶ ἔδωκες τὸ ὄνομα τοῦ βριεῦλου σου. Θεῖοι μου συνταγματάρχα, σὺ εἶσαι ὁ ἀνάδοχος μου. Ἐχω τὸ ὄνομά σου. Σὺ μικρὰν με ἀπεκοίμιζες ἐπὶ τοῦ εὐγενοῦς στήθους σου. Σὺ μ' ἐδίδαξες ν' ἀγαπῶ τὰ ὄπλα τῆς Γαλλίας και τὴν δόξαν τοῦ αὐτοκράτορος σου. Καὶ σὺ καλὸ μου Ἰωσήφ, σὺ οὐ αἰ δεήσεις εἰσὶ τοσοῦτον εὐάραστοι πρὸς τὸν θεόν, εἶμαι ἡ μαθητριά σου, ἡ ἀδελφὴ σου, ἡ συντροφός σου.

— Αἰ! σιρῆν! αἰ! ὄρι! ἐπιθύριεν ὁ Χριστόφορος, πάσχων ἀλλὰ μάτην νὰ νικήση τὴν συγκίνησιν τῆς ψυχῆς του.

— Ἐπειδὴ με ἀγαπᾶτε, ἐπανελάβεν ἐκείνη, δὲν θέλετε βεβαίως νὰ ἀποθάνω. Διότι ἀποθνήσκει ἡ Ἰωάννα σας.

— Ν' ἀποθάνης! ἀνέκραξαν και οἱ τρεῖς συμπυκνωθέντες περὶ τὴν ἀνεψιάν των.

— Θεῖοι μου, εἶπεν ἡ Ἰωάννα μετ' εὐγενοῦς ὑπερφρανείας, ἀγαπῶ τὸν Γεώργιον και ὁ Γεώργιος με ἀγαπᾶ. Τὸν ὄνοματά ἦδη ἐν τῇ καρδίᾳ μου σύζυγόν μου. Ἄν τὸν στερηθῶ, ἡ ἀνεψιά σας εἶναι χήρα, και και δὲν τῇ μένει ἄλλο παρά ν' ἀποθάνη.

Τὴ ἀνοησία! εἶπεν ὁ Ἰωάννης. Ἐνα οὐτιδανὸν μικρὸν ἀξιοματικόν, ὅστις δὲν ἔχει λεπτόν!

Ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ και εἶμαι πλουσία, ἀπεκρίθη ἡ νέα κόρη.

— Ἐνα χακοκέφαλον, ὅστις δὲν γνωρίζει οὔτε τὰ πρῶτα στοιχεῖα τοῦ ἐπαγγέλματός του, και ὅν ἡ βρετανικὴ ναυαρχία ἐπρέπε νὰ μαστιγώτη εἰς μίαν τῶν πλατειῶν τοῦ Λονδίνου!

— Τί πρὸς τοῦτο, ἀφ' οὗ τὸν ἀγαπῶ; ἀπεκρίθη ἡ Ἰωάννα μετ' ὑπερφρανείας.

— Ἐνα νέον, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, οὐ οὔτε τὰ προηγούμενα οὔτε τὴν οἰκογένειαν γνωρίζομεν.

— Τὸν ἀγαπῶ, και θέλω νὰ γίνω σύζυγός του, ἀπεκρίθη ἡ ἀκαμπτος καὶ.

— Ἀλλὰ, Ἰωάννα, δὲν συλλογίζεσαι! ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος. Λησμονεῖς ὅτι ὁ Γεώργιος εἶναι Ἄγγ-

λος, και ὅτι Ἄγγλος ἐφόνευσε τὸν πατέρα σου και σὲ κατέστησεν ὄρφανὴν εἰς τὸ λίκνον!

— Στοχάσου, τέκνον μου, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, ὅτι ὁ Γεώργιος εἶναι βεβαίως τῆς θρησκείας τῶν διαμαρτυρουμένων!

— Ὅλα αὐτὰ ἀδιάφορα, ἀπεκρίθη ἡ Ἰωάννα τὸν ἀγαπῶ και τὸν θέλω σύζυγον.

Τοιοῦτοτρόπως ἐφιλονεῖκου ἀφ' ἑνὸς ὁ ἐγωϊσμὸς τοῦ ἔρωτος και ἀφ' ἑτέρου ὁ ἐγωϊσμὸς τῆς οἰκογενείας, και ἀμφότεροι ἦσαν ἀκαμπτοι. Ἐρχισαν κατὰ πρῶτον ἀμρότερα τὰ μέρη διὰ δεήσεων και διαεπικρύων, και κατήτησαν ἐπὶ τέλους εἰς ἀντεγκλήσεις και εἰς θυμόν. ὁ Χριστόφορος, ὁ Ἰωάννης και ὁ Ἰωσήφ ὁ ἴδιος ἐστοχαζόντο ὅτι ὁ ἔρωτος τῆς Ἰωάννης ἦν παιδαριώδης ὄρμη. Ἀλλὰ και ἂν ἐμέτρων ὄλην αὐτοῦ τὴν βαρύτητα οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ποτὲ δὲν συγκατένευον νὰ δώσωσι τὴν Ἰωάνναν εἰς τὸν Γεώργιον, τόσον ἦσαν πεπεισμενοι ὅτι ὑπανδρευομένη κατ' αὐτὸν ὄν τρόπον ἡ ἀνεψία των θὰ ἀπώλετο δι' ἐκείνου. Μάτην λοιπὸν αὐτὴ τοὺς καθικέτευσε, ἐκείνοι ἐράνησαν ἀσπαγγχοὶ μάτην οὗτοι ἐπροσπάθησαν νὰ τὴν φέρωσιν εἰς τὸ φρόνημά των τὴν εὐρον ἀκλόνητον.

— Ἀγαπητὴ και σκληρὰ καὶ, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ ὅς ἠθέλητε νὰ δοκιμάση και τοῦτο τὸ ἔσχατον, δὲν εἶσαι λοιπὸν ἰκανῶς εὐτυχῆς καθὼς εἶσαι; και ὅποια ἀνάγκη ἀνόητος σὲ βιάζει νὰ ἀνταλλάξης τὴν νέαν ἐλευθερίαν σου πρὸς τὰς μερίμνας τῆς ὑπανδρείας; Μόλις ἀρχεται ἡ ζωὴ σου, και θέλεις ἦδη νὰ δεσμευθῆς δι' αἰωνίων ἀλύσεων; Τί λέπει εἰς τὴν εὐτυχίαν σου;

— Ὁ Γεώργιος, ἀπεκρίθη ἡ Ἰωάννα μετ' ἀδυσωπήτου ψυχρότητος.

Ὁ πτωχὸς Ἰωσήφ δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐξακολουθήσῃ ὀμιλίαν ἦς τὸ προοίμιον ἔσχε τόσον λαμπρὰν ἐκβασιν.

— Αἰ, εἶσαι ἀχάριστος! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης μετὰ πικρίας.

— Ναὶ, ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος μετὰ θυμοῦ, στοχάζομαι ὅτι δὲν ὑπῆρξεν εἰς τὴν ὑψηλίον καρδίᾳ τόσον ἀχάριστος ὅσον ἡ εἰδικὴ σου. Λησμονῆσον λοιπὸν ὅποιοι οἱ θεῖοι σου ἐράνησαν πρὸς σέ. Σπεύσον νὰ ἐξαλείψῃς ὄλωσ διόλου τὴν ἐνθύμωσιν αὐτῆν, ἂν δὲν θέλῃς ἡ ἴδια σου συνειδησις νὰ μὴν ἐπαναστῆ διὰ νὰ σὲ καταρασθῆ.

— Σὰς ἐνεῶ, εἶπεν ἡ Ἰωάννα κλαίουσα, και βλέπω τέλος πάντων ἀνοικτάς τὰς ψυχὰς σας. Αἰ, δὲν με ἡγαπήτατε ποτὲ! Ὅχι, ποτὲ δὲν με ἡγαπήτατε, ἄρβαροι! Ἀνακαλύπτω ἦδη τὸ μυστικὸν τῆς ἐγωϊστικῆς σας φιλοστοργίας· κατ' ἀρχὰς με εἶχατε παίγιον, διατριβὴν, διασκεδασιν· βραδύτερον ἡ ἀλαζωνία σας με ἐκόσμητε και οὐχὶ ἡ ἀγάπη σας. Εἰς τὴν κενοδοξίαν σας ὠφείλω τὰ θωπεύματα σας και τὰ δῶρα σας. Ἐνθροσθήτητε νὰ καθαραίτετε τὴν νεότητά μου διὰ νὰ ἐμψυχώσητε τὴν οἰκίαν σας· διὰ νὰ εὐφραίνετε τὰς ὥρας τῆς ἀργίας σας· και ταύτην τὴν ὥραν ὅτι τρέμετε μὴ με στερηθῆτε, οὐχὶ ἐκ φιλοστοργίας, ἀλλ' ἐξ ἐγωϊσμοῦ, ὅστις ἐπανίσταται και ἀγανακτεῖ, φοβούμενος μήπως ἡ τύχη μου δὲν θὰ δυνηθῆ πλέον νὰ περιορισθῆ εἰς τὸ νὰ τέρπη τὰς ἀργίας σας ἡμέρας. Καὶ κατηγορεῖτε ἐμὲ λοιπὸν διὰ σκληρότητα και ἀ-

χαριστίαν! Ἄν ἐδυνάμην νὰ σὰς ἀνοίξω αὐτὴν τὴν καρδίαν, θὰ ἐβλέπετε ἐκεῖ, ἀσπλαγγχοὶ ἄνθρωποι, ὅτι σὰς συνεμίγνυσον μετὰ χαρᾶς μετὰ πατῶν τῶν ὄνειροπολήσεων τῆς εὐτυχίας μου· και ἂν ἦμην ἀχάριστος ἄλλως τε! ἀνέκραξεν αὐτὴ μετ' ἀπελπισίας· εἶναι σφάλμα μου, ἂν εἰς Κοστὸν ἀποθνήσκῃ τις ἐκ θλίψεως και ἀνίας; εἶναι σφάλμα μου ἂν δὲν ἦσθε ταῖς οἱ τρεῖς μόνοι ὁ κόσμος ὄλος και ἡ ζωὴ ὀλόκληρος; τί μοὶ χρησημεύουσιν αἱ στολαὶ σας, αἱ ἀδάμαντές σας, τὰ κοσμήματά σας, ἂν πρέπη νὰ ἦμαι νέα και ὠκία μόνον διὰ τοὺς γλάρους τῶν αἰγιαλῶν τούτων; Θεῖοι μου, προσέχετε· ἔχω ἐκ τοῦ αἵματός σας εἰς τὰς φλέβας μου. Με ὠνομάτατε Ἀνδριάνα. εἶμαι κόρη ἰκανὴ νὰ σὰς ἀποδείξω ὅτι ἦμην ἀξία νὰ ὀνομάζωμαι οὕτω.

— Ἀλλὰ δυστυχῆς πεπλανημένη! ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος, ἐμπνευσθεῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, οὐδὲν λοιπὸν βλέπει, οὐδὲν λοιπὸν ἐννοεῖ! Τὸ μυστήριον δι' οὗ ἐκάλυπτεν ἑαυτὸν ὁ Γεώργιος, ἡ μελαγχολία τοῦ νέου ἐκείνου, ἡ δυσχερεία του εἰς τὸ μὰς ἀναφέρει περὶ τοῦ βίου του και περὶ τοῦ ὑποκειμένου του, ὅλα αὐτὰ οὐδὲν σοὶ εἶπον; Δὲν σοὶ συνέβη ποτὲ νὰ σοχασθῆς ὅτι ἐκεῖνος ὁ Γεώργιος δὲν ἦν ἐλεύθερος; και ὅτι ἦν νυμφευμένος ἴσως;

Τοῦτο ἐπληξε τὴν Ἰωάνναν ὡς ἀκτίς φωτός φρικαλέου. Ἡ γέρθη, ἐβάδισε τινὰ βήματα, ἐξέφερε φωνὴν ὡς πτηνοῦ τρωθέντος, και ἔπεισε νεκρὰ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰωσήφ, ὅς εἶχε πλησιάσει διὰ νὰ τὴν ἀναλάβῃ.

— Αἰ! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ, τὸ ἰατρικὸν εἶναι χεῖρον τῆς νόσου. Ἐθανάτωσε τὸ τέκνον μας! και ἔπειτα, τοῦτο εἶναι ψεῦδος, Χριστόφορε, και ὁ θεὸς δὲν ἐπιτρέπει τῇ ψεῦδος εἰς καμίαν περίστασιν.

— Ψεῦδος! ποῦ ἤξυβρομεν; ἴσως εἶναι και ἀλθεία.

— Τῶ ὄντι, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἰωάννης, αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι κάθε τί δύνανται νὰ πράξουν.

Ἐσπερον τὴν Ἰωάνναν εἰς τὸ δωμάτιόν της. Τὴν λειποθυμίαν διεδέχθη πυρετὸς καυστικός; ἐπληθην εἰπετα φρενητῆσις, και ἐποδῆθησαν δια τὴν ζωὴν της. Ὁ Ἰωσήφ ἔμενε πλησίον της, διότι οὗτος ἦν ὁ μόνος ὅν ἡ ἀσθενὴς ὑπέφερε νὰ βλέπῃ εἰς τὸ προσκεφάλαιόν της. Τοὺς ἄλλους δύο τοὺς ἀπώθει μετὰ φρίκης. Τίς δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἀπελπισίαν τοῦ Χριστοφόρου και τοῦ Ἰωάννου, πρὸ πάντων δὲ τίς δύναται νὰ εἴπῃ τὰς τύψεις τοῦ συνεδότης τοῦ Ἰωσήφ; Αἰ! δυστυχῆς ἐγὼ, ἀνέκραξεν ἐκεῖνος τὴν νύκτα, γονυπετῆς πλησίον τῆς κλίνης τῆς ἀνεψιάς του και κρατῶν εἰς τὰς χεῖρας τὰς πυριφλέκτους χεῖρας τῆς παιδός. Ἐγὼ ἔπραξα ὄλον τὸ κακόν! Θεὸ μου συγχώρησόν με! ἀγαπητὴ μου δυστυχῆς! — Ἀλλὰ ἡ Ἰωάννα δὲν τὸν ἤκουεν. Ἐκάλει ἐκείνη τὸν Γεώργιον μετὰ πόθου ἐρωτικοῦ, ἔπειτα εὐθὺς ἐξέφερε φωνὴν σπαραξικάρδιον, και ἐκρυπτε τὴν κεφαλὴν της ὑπὸ τὰ πεπλωμένα, ὡς διὰ νὰ μὴν ἴδῃ ἀπειλητικὸν τι φάντασμα τιθέμενον πάντοτε μετὰ αὐτῆς και τοῦ μνηστῆρος της. Μάτην ὁ Ἰωσήφ τῇ ἔλεγε μεγαλοφώνως ὅτι τὴν ἠπάτησαν, και ὅτι ὁ Γεώργιος ἦν ἐλεύθερος. Ἡ δυστυχῆς ἤκουε μόνον τὴν φωνὴν τῆς καρδίας της. Ἐνώπιον

τόσον μεγάλης θλίψεως ὁ Ἰωσήφ εἶχε πνίξει τὰς κακὰς κλίσεις του εἰς τὰ δάκρυα τῆς μετανοίας. Ὅτι εἶδεν εὐχαρίστως ἐκεῖνος τὴν ζωὴν του διὰ ν' ἀσφαλίσῃ τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀγαπητῆς του πασηρότης, και νὰ ἐξαγοράσῃ τοιοῦτοτρόπως μίαν στιγμὴν ἀμαρτίας και ἀποπλανήσεως. Πολλάκις παρεκάλεσε τοὺς δύο τοῦ ἀδελφοῦς ν' ἀνακαλέσωσι τὸν Γεώργιον· ἀλλ' ὁ Χριστόφορος και ὁ Ἰωάννης ἀπεκρίνοντο, ὁ μὲν νὰ ἰδῶμεν, ὁ δὲ πρέπει νὰ περιμείνωμεν. Μεταξὺ τοῦ ἐγωϊσμοῦ των και τοῦ φίλτρον των ἠγέρθη, ὡς ἕκαστος δύναται νὰ συμπεράνῃ, πάλῃ λυσταῶδες και τρομερὰ, και βεβαίως τὸ φίλτρον θὰ ὀπερίσχυε τέλος· ἀλλ' ὁ κίνδυνος διήρκεσε μόνον μίαν ἡμέραν, και ἅμα αὐτὸς παρήλθεν, ὁ ἐγωϊσμὸς ἐθριάμβευσε.

Ἡ φρενητῆσις εἶχε παύσει, ἡ θέρμη εἶχε λάβῃ ὑφῆσιν· ἡ Ἰωάννα ἐφαίνετο παραδεδομένη μετὰ καρτερίας εἰς τὴν τύχην της· ἀλλ' ὅστις ἐβλεπε τὸ ὠχρόν και τεθλιμμένον της πρόσωπον, ἐδύνατο εὐκόλως νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἶχεν ἐκείνη νεκρωθῆ πρὸς πᾶσαν χαρὰν και πρὸς πᾶσαν ἐλπίδα. Ὁ Χριστόφορος και ὁ Ἰωάννης εὕρισκον καιρὸν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ὕπνου της, διὰ νὰ ὑπεισδώσωσι διὰ βήματος σιγαλέου εἰς τὸ δωμάτιόν της, διότι ἐπέμενε πάντοτε ἐκείνη πεισματωδῶς εἰς τὸ νὰ μὴν τοὺς δέχεται. Βπλησιάζον εἰς τὴν κλίνην, τὴν θεώρουν φιλοστοργως και ἀνεχώρουν κλαίοντες ὡς ἀληθῆ νήπια ὀκοῦ ἦσαν.

— Ἀκουσε, εἶπε μίαν ἡμέραν ὁ Ἰωάννης πρὸς τὸν Χριστόφορον, σγίζεται ἡ καρδία μου νὰ τὴν βλέπω εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν. Στοχάζομαι ὅτι θὰ ἐκάμαμεν καλὰ ν' ἀνακαλέσωμεν ἐκείνον τὸν λυσισασμένον Γεώργιον. Δὲν τὸν ἀγαπῶ, φωτιά νὰ τὸν κάψῃ, ἀλλὰ βλέπει, Χριστόφορε, ἡ ἐκείνος ἡ ἄλλος θὰ διασθῶμεν τέλος πάντων ἀπ' ἐκεῖ νὰ περάσωμεν.

— Δὲν ἐνοῶ, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος τί μανίαν ἔχουν τὰ μικρὰ κοράσια νὰ θέλουν νὰ ὑπανδρεύονται!

— Τί διάβολον θέλεις, καίμενε μου Χριστόφορε! ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης στεναζών· φαίνεται ὅτι παντοῦ εἶμαι τὸ ἴδιον.

— Πρέπει νὰ ἰδῶμεν, πρέπει νὰ περιμείνωμεν, εἶπεν ὁ Χριστόφορος. Ἀλλωστε ὁ Γεώργιος ἀνεχώρησε.

— Ποῖος τὸ ἤξυβρει; εἶπεν ὁ Ἰωάννης.

— Εἶμαι βεβαίως ὅτι ἀνεχώρησεν, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος μετὰ πεποιθήσεως.

— Τότε λοιπὸν, ἐπρόσθεσεν ὁ Ἰωάννης μετὰ τινὰς ἐνδομύχου εὐχαριστάσεως, ἡμεῖς ἐκάμαμεν τὸ χρέος μας, και δὲν ἔχομεν καμίαν τύψιν συνεδήσεως.

Περίστασις ἀπροσδόκητος μετέβαλε διὰ μίαν τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.

Κατὰ τὰς νύκτας ὅς εἶχε διέλθῃ πλησίον τῆς Ἰωάννης ὁ Ἰωσήφ, εἶχε παρατηρήσει ὅτι συχνάκις ἔφρεν ἐκείνη εἰς τὰ χεῖλη της ἅγιον λείψανον κρεμάμενον εἰς τὸν τράχηλόν της. Ὁ εὐσεβὴς ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ ὑποπτεύσῃ ἄλλο τι, ἔχαιρε βλέπων ὅτι ἐν μέσῳ τῶν θλίψεων της ἡ ἀνεψία του κατέφευγεν εἰς τοὺς ἁγίους τοῦ παραδείσου.

— Τοιοῦτοι εἶαι, ἔλεγον ἐκεῖνος καθ' ἑαυτὸν, οἱ καρποὶ θρησκευτικῆς ἀνατροφῆς! Ὅταν τὰ πάντα μὰς

ἐγκαταλείπωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἄγγελοι καταβαίνουνσιν ἐξ οὐρανοῦ διὰ τὸ ἀπομάξωσι τὰ δάκρυά μας.

Ἐν τούτοις μίαν νύκτα καθ' ἣν ὁ Ἰωσήφ ἠγέρθη μόνος εἰς τὸ δωμάτιον τῆς νέας κόρης, εὔρε κατά τυχὴν τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Γεωργίου ἢ τῆς Ἰωάννας ἐν τῇ προσβολῇ τῆς καταπληξάσης αὐτὴν ταραχῆς εἶχεν ἀμελήσει νὰ κρύψῃ. Ὁ Ἰωσήφ ἀνέγνω τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην εἰς τὸ φῶς τοῦ κεκαλυμμένου λύχνου. Αἱ τελευταῖαι γραμμαῖαι τὸν ἐτάραξαν, ἠγέρθη καὶ ἐδραμεν εἰς τὴν κλίνην τῆς Ἰωάννης. Ἡ παῖς ἐκοιμάτο ἡσυχῶς καὶ σχεδὸν γαλήνιος ὁ Ἰωσήφ κλινῶν ἤρεμα, παρετήρησε περὶ τὸν τράχηλόν τῆς τὴν ἐκ τριχῶν ἀλυσιν τὴν κρατοῦσαν τὸ ἅγιον λείψανον τοῦ Γεωργίου ὅταν εἶδε τοῦτο, αἱ δυνάμεις του παρελύθησαν, καὶ ἐβιάσθη νὰ καθήσῃ ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς κλίνης τέλος, διὰ τρεμούσης χειρὸς ἀπέσπασε τὴν ἄλυσιν, ἐπλησίασεν εἰς τὸν λύχνον, καὶ ἡ αὐγὴ τῆς ἡμέρας τὸν εὔρεν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ὠχρὸν, ἀκίνητον καὶ ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστρηγμένους ἐπὶ τῆς ἀλύσεως καὶ τοῦ ἁγίου λείψανου.

Τὸ ἐπιβλητὸν ψῆχος τὸν ἐξήγαγε τῆς βαθείας ἐκστάσεως εἰς ἣν ἦν θεοβουτιμένος· ἔφερε τὰς χεῖράς του εἰς τὸ πρόσωπόν του διὰ νὰ βεβαιωθῇ ὅτι ἦν ἐξυπνος, καὶ ὅτι τοῦτο δὲν ἦν ὄνειρον.

— Ὁ θεέ μου! ἀνέκραξεν ἐκεῖνος γονυπετῶν, οἱ σκοποί σου εἰσὶν ἀνεξίτητοι. Μὰς καταβάλλεις διὰ τῆς μιάς χειρὸς καὶ μὰς ἀναγείρεις διὰ τῆς ἄλλης. Ἡ ἀγαθότης σου εἶναι μέγαν ἢ ὅτι αἱ ὄργαι σου εἰσὶν τρομεραῖ. Ἔσο εὐλογημένος, Κύριε, καὶ εὐδόκησον ὁ νέος ἐκεῖνος νὰ μὴ κατέλειπεν ἔτι τοὺς αἰγιαλοὺς μας!

Λέγων ταῦτα, ἐβρίθη ἐξω τοῦ δωματίου, εἶπε καὶ ἐτοίμασαν ἵππον, καὶ χωρὶς νὰ εἰδοποιήσῃ τοὺς ἀδελφούς του, ἀπεμακρύνθη καλπάζων, καὶ διευθύνθη πρὸς τὸν ἅγιον Βριεῦκον.

— Εὐδόκησον, θεέ μου, νὰ μὴν ἀνεχώρησεν! ἐπανελάμβανεν ἐκεῖνος πλῆττων τὰ πλευρὰ τοῦ ἵππου του.

Πλησιάζων εἰς τὴν πόλιν, ἐτάθη διὰ νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς τινὰς ἐργάτας τοῦ λιμένος, ἐπαρχομένους εἰς τὰς ἐργασίας των. Ὁ Ἰωσήφ τοὺς ἐρώτησεν ἂν πλοῖον τι εἶχε προσφάτως ἀποπλεύσῃ διὰ τὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας.

— Ὅχι, εἶπεν εἰς ἐκείνων, ἂν μόνον ὁ πλοίαρχος τοῦ Οὐάβερλεϋ δὲν ἀνήχθη αὐτὴν τὴν νύκτα, ὡς ἐσκόπευεν.

— Ἀδύνατον! εἶπεν ὁ ἄλλος. Ὁ ἄνεμος ἦν ἐναντίος.

— Κατὰ τὰ μεσάνυχτα ὁ ἄνεμος ἐγύρισε, ἐπρόσθεσεν εἰς τρίτος, ὅστις ἔλεγεν ὅτι εἶδε, πρὸς τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ἀκτῆς πλοῖον ἀναγόμενον πλησιέστιον εἰς τὸ πέλαγος.

— Τότε λοιπὸν, εἶπεν ὁ πρῶτος, ἔπειτα νὰ ἦν ὁ Οὐάβερλεϋ.

— Ἡ ὁ Οὐάβερλεϋ διευθυνόμενος πρὸς τὴν Ἀμερικὴν, εἶπεν ὁ δεύτερος.

— Νομίζω μᾶλλον, ἐπρόσθεσεν ὁ τρίτος, ὅτι ἦν τὸ θρίκιον τοῦ πλοίαρχου Λεφλόχ πορευόμενον εἰς Ῥοχέλλαν ἢ εἰς Βουρδигаλλην.

Ἐν ᾧ ἐκεῖνοι ἐφιλονεῖον, θέλοντες ἕκαστος νὰ

ὑποστηρίξῃ τὸν λόγον του, ὁ Ἰωσήφ, ὅπως ἐναγώνιος, ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, καὶ ἐτάθη εἰς τὴν θύραν τοῦ Ἀγγλοῦ προξένου.

Μαθὼν ὅτι ὁ Οὐάβερλεϋ δὲν ἐξῆλθε τοῦ λιμένος, καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἐπεσχευάζετο, ἐπὶ ἡμέρας τινὰς δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκπλεύσῃ, ὁ Ἰωσήφ εὐχαρίστησε τὸν οὐρανὸν καὶ ὠδηγήθη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Γεωργίου. Ὅταν εἰσῆλθεν, ὁ Γεώργιος ἦν ἐνηγκωνισμένος ἐπὶ τραπέζης, ἔχων τὴν κεφαλὴν μεταξύ τῶν χειρῶν του. Εἰς τὸν ἦχον τῆς ἀνοιχθείσης θύρας ἐστράφη, καὶ ἐγνώρισε τὸν Ἰωσήφ ἢ πρῶτον του δὲ φωνὴ ἦν διὰ τὴν κυρίαν Ἰωάνναν. Ἀλλ' ὁ Ἰωσήφ ἀντι νὰ ἀποκριθῆ, ἐτάθη καὶ ἤρχισε νὰ τὸν παρατηρῆ μετ' ἀλάλου καὶ ἐνθέρμου περιεργείας. Τέλος ἐξήγαγε τοῦ κόλπου του τὴν ἄλυσιν καὶ τὸ ἅγιον λείψανον ὅπερ εἶχε ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ τραχήλου τῆς ἀνεψιάς του, καὶ παρουσιάζων αὐτὰ εἰς τὸν Γεώργιον,

— Παρὰ σοῦ, κύριε, εἶπε πρὸς ἐκεῖνον διὰ φωνῆς τεταραγμένης, ἔλαβεν ἡ ἀνεψία μου αὐτὸ τὸ ἅγιον λείψανον καὶ αὐτὴν τὴν ἐκ τριχῶν ἄλυσιν;

— Ναι, κύριε, παρ' ἐμοῦ, ἀπεκρίθη σοβαρῶς ὁ ἀξιωματικὸς.

— Δὲν δύνασαι νὰ μοὶ εἴπῃς ἔτι, ἐπανελάβην ὁ Ἰωσήφ, παρὰ τίνος ἔλαβες αὐτὰ τὰ πράγματα; Ἡ ἐρώτησίς μου δὲν εἶναι ἀδιακρισία, κύριε. Πρόκειται περὶ τῆς εὐτυχίας ὄλων ἡμῶν. Τίς σοὶ ἔδωκεν αὐτὴν τὴν ἄλυσιν καὶ αὐτὸ τὸ ἅγιον λείψανον; Ποῦ τὰ εὔρες; Πρὸ πόσου καιροῦ τὰ εἶχες πρὶν τὰ δώσης εἰς τὴν Ἰωάνναν;

— Κύριε, εἶπεν ὁ Γεώργιος εἰς τὸν εἶχεν ἤδη μεταδοθῆ ἢ ψυχικὴ συγκίνηση τοῦ Ἰωσήφ, πρὸ πολλοῦ ἀπέτεινα καὶ ἐγὼ τὰς αὐτὰς ἐρωτήσεις εἰς τὴν μοῖραν μου. Τί δύναμαι νὰ σοὶ ἀποκριθῶ; Ἡ μοῖρα μου δὲν μοὶ ἀπεκρίθη.

— Ἀλλὰ κύριε Γεώργιε, τουλάχιστον γνωρίζεις παρὰ τίνος ἔλαβες αὐτὸ τὸ ἅγιον λείψανον καὶ αὐτὴν τὴν ἄλυσιν; ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ διὰ φωνῆς θησκούσης.

Μόλις ἐκρατεῖτο καὶ ἐβιάσθη, διὰ νὰ μὴν πέσῃ, νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῆς ῥάχιδος μιάς ἐδρας.

— Τὸ ἀγνοῶ, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος, ὅστις καὶ αὐτὸς ἠθάνετο τὰ γόνάτα του νὰ κάμπωνται, διότι ἡ ταραχὴ τοῦ Ἰωσήφ μετέβαινεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὰς αἰσθήσεις του. Τὸ μόνον ὅπερ δύναμαι νὰ σοὶ εἶπω εἶναι ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν τὸ ἀπέσπασα διὰ νὰ τὸ πέμψω εἰς τὴν κυρίαν Ἰωάνναν ὡς σημεῖον τῆς εὐσεβέστου ἀγάπης μου, τὸ ἅγιον λείψανον τοῦτο ἔμενε πάντα ἐπὶ τῆς καρδίας μου.

— Πάντοτε! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ.

— Πάντοτε, ἐπανελάβην ὁ νέος. Ἀλλὰ, κύριε, ἐπρόσθεσεν ἐκεῖνος, δὲν δύνασαι καὶ σὺ νὰ μοὶ εἴπῃς ποῦ τείνουσιν ὄλαι αὐταὶ αἱ ἐρωτήσεις;

— Λέγεις λοιπὸν, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ ἐξακολουθῶν τὴν σειρὰν τῶν ἰδεῶν του, λέγεις ὅτι τὸ ἅγιον λείψανον τοῦτο ἔμεινε διαπαντός ἐπὶ τοῦ στήθους σου! ἀγνοεῖς, λέγεις, ὅποια χεὶρ τὸ ἐκρέμασεν εἰς τὸν τράχηλόν σου! Ἀλλὰ τότε, κύριε, ἐπρόσθεσεν αὐτὸς μετὰ τίνος δισταγμοῦ καὶ ὡς βιάζων τὸν ἑαυτὸν του...

δὲν ἐγνώρισας ποτὲ τὴν οἰκογένειάν σου;

— Ἐπρεπε, κύριε, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ὁ Γεώργιος, νὰ τὸ ἐνηθῆσθαι ἐκ τῆς σιωπῆς μου καὶ ἐκ τῆς θλίψεως μου ὁσάκις εἰς τὸ Κροστ-Δὸρ με ἐτιμῆσατε δι' ἐρωτήσεων περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ἐπρεπε πρὸ πάντων νὰ τὸ συμπεράνῃς ἐκ τῆς ταχείας μου αὐταπαρνήσεως ὅταν παρέστη ἡ ἀνάγκη τοῦ ν' ἀπομακρυνθῶ τῶν τόπων ἐκείνων εἰς οὓς κατελίμπανον ὀλόκληρον τὴν ψυχὴν μου.

— Ὁμίλει, κύριε, ὀμίλει! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ: σὲ καθικετεύει περὶ τούτου εἰς φίλος σου. Ἐξέτασον τὴν ἐνθύμησίν σου, συμβουλευθήτι ἀπλῶς τὰς ἀναμνήσεις σου, διηγήθητι ὅτι γνωρίζεις περὶ τοῦ βίου σου.

— Ἐν ἀληθείᾳ, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Γεώργιος ἐκστατικῶς ἐνταῦτ' αἰ τεταραγμένος, ἀγνοῶ ἂν ὀρεῖται...

— Ἄν ὀρεῖται! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ ἐκτὸς ἑαυτοῦ. Ἄν ὀρεῖται! ἐπανελάβην ἐκεῖνος πολλάκις. Αὐτὴ ἡ ἄλυσιν ἐπλήχθη ἐκ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς τῆς μητρός μου. Τοῦτο τὸ ἅγιον λείψανον ἐγὼ τὸ προσήλωσα, τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τῆς εἰς τὸν τράχηλον τοῦ νεωτάτου τῶν ἀδελφῶν μου· ναι τοῦτο τὸ ἴδιον ἰδοῦ τὸ ἔτος ὅπερ ἐγὼ αὐτὸς ἐχάραξα ἐπ' αὐτῆς δι' ἄκρας μαχειριδίου.

Εἰς τούτους τοὺς λόγους ὁ Γεώργιος ὠχρίασε, καὶ ἔμειναν ἀμρότεροι στιγμῆς τινὰς θεωροῦντες ἀλλήλους ἐν σιωπῇ.

— Ὁ θεέ μου! ἐψιθύριεν ὁ Γεώργιος, ὀμιλῶν πρὸς ἑαυτὸν ὡς ἄνθρωπος πάσχων νὰ ἐθυμῆθῃ. Ποσάκις δὲν μοὶ ἐράνη ὑπὸ τὴν στέγην τῶν ξένων μου νὰ ἀκούω ὡς ἠγῶ τινὰ ἀποπτον τῶν νέων μου χροῶν! ποσάκις δὲν ἐνόμισα ὅτι γνωρίζω αὐτὰς τὰς μονήρεις ὀχθὰς! ποσάκις δὲν ἐφαντάσθημι ὅτι ἐζητούν τὸ ἴγγος τῶν θρεπτικῶν μου ποδῶν ἐπὶ τῆς ἄμμου αὐτῶν τῶν αἰγιαλῶν!

Ἐπειτα ἐπανελάβε μετὰ τινῶν στιγμῶν βαθὺν συλλογισμόν.

— Οὐδὲν γνωρίζω περὶ τῆς νηπιότητός μου. Νομίζω ὅτι ἡ θάλασσα ἦν τὸ πρῶτον μου λίκνον. Ὅτι δὲ ἠγνώθησαν νὰ μοὶ εἰπωσιν ἐκεῖνοι οἵτινες με ἀνέθρεψαν, εἶναι ὅτι κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1817 με παρέλαβεν ἀπὸ ἄκρας κύματος προσκεκολλημένος εἰς πλευρὰ λέμβου θρίκιον Ὀλλανδικὸν ὅπερ καὶ τοῦτο ἐξώκειλεν ἔπειτα πρὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀγγλίας.

— Πρόσμεινε, πρόσμεινε! ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσήφ διακόπτων ἐκεῖνον. Κατὰ τὸν Φεβρουάριον, λέγεις; κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ ἔτους 1817! Τῷ ὄντι, ἰδοῦ ἡ αὐτὴ χρονολογία, ἐπρόσθεσε παρατηρῶν τὰ στοιχεῖα ἄπερ ὁ ἴδιος εἶχε χαράξῃ κατὰ τὸ σπασθῆν τοῦ ἁγίου λείψανου καὶ ὅπερ ὁ χρόνος κατὰ μέρος μόνον εἶχεν ἐξαλείψει.

— Σωθεῖς καὶ παραληφθεῖς ἐκ δευτέρου, ἐπανελάβην ὁ Γεώργιος, υἱοθετήθη ὑπὸ γέροντος καὶ καλοῦ τινος Ἀγγλοῦ ναυκλήρου, ὅστις με ἀνέθρεψε μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἀλβέρτου. Ὁ ναυκλῆρος ἀπέθανε, καὶ ἐγὼ ἤμην ἔτι πολὺ νέος· εἶδα μετὰ ταῦτα τότε πολλοὺς τόπους, ὥστε ὄλαι ἐκεῖναι αἱ ἐνθυμήσεις εὐ-

ρίσκονται ἄκρας συγκεχυμένοι εἰς τὴν μνήμην μου. Ὁμίλησα τῶν διαφόρων γλώσσας, ὥστε δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον τινὰ ἐψέλλισα πρῶτην. Οὐδέποτε δὲ ὀμίλησα τὴν ἐδικὴν σας χωρὶς ὀλόκληρος ἢ καρδία μου νὰ κινήθῃ εἰς τὸν ἦχον τῆς ἰδίας φωνῆς μου.

Ἐνόμισα πάντοτε ὅτι αὐτὴ ἦν ἡ γλῶσσαις μητρός μου.

— Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ ἐνατενίζων εἰς ἐκεῖνον, ὅταν σὲ ἔσωσαν, ἦσαν μικρὸν παιδίον;

— Μόλις ἐξελθὼν τοῦ λίκνου.

— Καὶ εἶχες εἰς τὸν τράχηλον...

— Ταύτην τὴν ἄλυσιν καὶ τοῦτο τὸ ἅγιον λείψανον. Ἀλλὰ καὶ σὺ, ὀμίλησον, κύριε, ὀμίλησον· εἶπέ, τί εἶχες νὰ μοὶ ἀναγγείλῃς;

Ὁ Ἰωσήφ, ὅστις εἶχε βίβη ἐπὶ ἐδράνου, ἠγέρθη μετ' ὀρμῆς, ἤνοιξε διὰ τῶν δύο του χειρῶν τὸ ὑποκάμισον τὸ καλύπτων τὸ στήθος τοῦ Γεωργίου, καὶ γνωρίζων τὴν οὐλὴν πληγῆς τινος ἧς ὁ ἴδιος ἐπεμελεῖτο ποτὲ τὴν θεραπείαν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ Ἰβέρτου, ἐβρίβη τοὺς βραχίονάς του ἐπὶ τοῦ τραχήλου του, καὶ θλίβων αὐτὸν ἐπὶ τῆς καρδίας του.

— Σὺ εἶσαι; ἀνέκραξε διὰ πνιγμένης φωνῆς, τελευταῖαι υἱὲ τῆς μητρός μου, σὺ εἶσαι;

E.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὡς εἰς τινὰς μετὰ τὴν εἰς ἅγιον Βριεῦκον συμβῆσαν σκηρῆν, ἡ Ἰωάννα ἐξύπνησεν ἐκ μακροῦ βύθους. Ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδε καθημένους εἰς τὸ προσκεφάλαιόν τῆς τὸν Ἰωάννην, τὸν Ἰωσήφ, τὸν Χριστόφορον καὶ τὸν Γεώργιον, ὃν οἱ ἄλλοι τρεῖς ὀνόμαζον ἀδελφόν των. Ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐχαρίστησις ἦταν διακεχυμένη ἐπὶ ὄλων τῶν προσώπων. Ὁ Γεώργιος καὶ ὁ Ἰωσήφ ἐκράτουν ἕκαστος μίαν χεῖρα τῆς Ἰωάννης.

— Ὀνειρον περπὸν! μὴ μ' ἐξυπνᾶτε, ἐψιθύριεν ἐκείνη· καὶ, κλείσασα ἡσύχως ἐκ νέου τὰ βλέφαρα, ἔπεσε πάλιν εἰς ἐκεῖνον τὸν ἡμίπνον ὅστις εἶναι πρὸς τὴν ψυχὴν ὡς τὸ λυκαυγές, δὲν εἶναι πλέον ἢ νύξ καὶ δὲν εἶναι εἰσέτι ἡ ἡμέρα. Τέλος, κινουμένη ὑπὸ συγκεχυμένου αἰσθήματος τῆς ὄντοτος, ἤνοιξεν ἐκ νέου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἐνηθῆσθη ὅτι δὲν ἦν ὄνειρον, ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰωσήφ, καὶ δὲν ἀπεσπάσθη ἐπ' αὐτῶν ἐμὴ διὰ νὰ καλέσῃ εἰς τὰς ἑαυτῆς τὸν θεῖον τῆς τὸν ναύαρχον καὶ τὸν θεῖον τῆς τὸν συνταγματάρχην. Πρὸς τὸν Γεώργιον, εὔτε νεῦμα, μόλις ἐν θλίμῃ πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους τρεῖς τὰ ζωρότερα θωπεύματα, τὰ περιπαθίστατα φιλήματα. Ἐν τοσούτῳ ὑπόκρυφός τις ἀνησυχία ἤχει εἰς εἰς τὸ βάθος τῆς εὐτυχίας τῆς, καὶ ἡ ὕψις τῆς ἐξαιφνης ἡμαυρώθη. Ἡ Ἰωάννα ἐστράφη πρὸς τὸν Χριστόφορον καὶ διὰ τρεμούσης φωνῆς,

— Θεέ μου, ἀνέκραξεν ἐκείνη, μοὶ εἶπες ὅτι δὲν ἦν ἐλεύθερος.

— Σὲ εἶπα, τὴν ἀλήθειαν, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος μειδιῶν.

— Θεέ μου, μοὶ εἶπες ὅτι ἦν νυμφευμένος.

— Ναι, ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος, καὶ ἰδοῦ ἡ σύ-

ζυγός του, ἐπρόσθετεν ἐκεῖνος, καταφιλῶν τὴν κεφαλήν τῆς ὡραίας παιδός.

Οἱ τέτταρες ἀδελφοὶ εἶχον συμφωνήσει μεταξύ των ἢ ἀνεψιά των νὰ μὴ μάθῃ ὅλην τὴν ἀλήθειαν εἰ μὴ μόνον κατὰ τὴν ὥραν τῆς ὑπανδρείας τῆς. ἤρεσκεν εἰς τὸ Γεώργιον νὰ παρατίνη μυστήριον ἐπιτρέπον αὐτῷ τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ αἰσθάνεται ἐκυτὸν ἀγαπώμενον δι' ἐκυτόν. δὲν ἀπήρεσκε καὶ εἰς τοὺς τρεῖς θεῖους νὰ φαίνωνται ὅτι ἐνέδωκαν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν μόνον τῆς ἀνεψιάς των καὶ νὰ τὴν ἀφῆτωσι νὰ πιστεύσῃ πρὸς ὀλίγον εἰς τὴν ἀπάρτησιν τῶν συμφερόντων των.

— Δὲν ἔχω πατρίδα, ἔλεγεν ὁ Γεώργιος.

— Ἐχεις τὴν Γαλλίαν, ἀπεκρίνετο ἡ Ἰωάννα. ὡνεϊρεύθης ποτὲ ὠραιότεραν πατρίδα;

— Δὲν ἔχω κατάστασιν, ἐπρόσθετεν ἐκεῖνος.

— Ἀχαρίστε! ἔλεγεν ἡ Ἰωάννα μειδιῶσα.

— Δὲν ἔχω οἰκογένειαν.

— Λητμονίς τοὺς θεῖους μου.

— Στοχάσου ὅτι δὲν ἔχω ὄνομα.

— Γεώργιος! ἔλεγεν ἡ Ἰωάννα, κλείουσα τὸ στόμα του διὰ τῆς χειρὸς τῆς.

— Ἐπειδὴ τὸ ἠθέλητες, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης, ἔπρεπε νὰ σὲ τὸ δώσωμεν αὐτὸ τὸ κύριον Γεώργιος!

— Σοὶ ἀπεποιήθημεν ποτὲ τί; εἶπεν ὁ Χριστόφορος.

— Αἱ! εἶθε καλοὶ, ἀνέκραξεν ἡ Ἰωάννα, ἔλκουσα αὐτοὺς ἐπὶ τῆς καρδίας τῆς.

Φαίνεται ὡς ὁ οὐρανὸς νὰ εἶχεν οἰκτιρῆ τὸν ἐγωῖσμον καὶ τὴν φιλοστοργίαν τῶν δύο ἐκείνων ἀνθρώπων ὡς καὶ τοῦ Ἰωσήφ τοῦ ἰδίου, συναρμολογήσας τὰς περιστάσεις τοιοῦτοτρόπως ὥστε ἡ Ἰωάννα νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπανδρευθῇ χωρὶς νὰ μεταβάλῃ στέγην, ὄνομα καὶ οἰκογένειαν βιαζόμεθα ἀλλ' ὅμως νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης δὲν ἐδέχθησαν μετὰ ζωηροῦ ἐνθουσιασμοῦ τὰς ἀποφάσεις τῆς θείας προνοίας. ὁ Ἰωάννης μάλιστα ὅς μὴ γνωρίσας ποτὲ τὸν μικρὸν Ὑβέρτον, ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ νέου αὐτοῦ Μωϋσῆως.

— Αἱ! εἶπεν ἐν ἐσπέρας πρὸς τὸν Χριστόφορον. λαβὼν αὐτὸν κατὰ μέρους, καὶ εἶσαι λοιπὸν βέβαιος ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ μικρὸς Ὑβέρτος; ὅλον αὐτὸ τὸ θλέπω, ἐγὼ, ὡς ὀλίγον φαντασιῶδες καὶ σχεδὸν μυθῶδες.

— Οὐδεμία ἀμφιβολία, ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος, σείων τὴν κεφαλὴν ἐγνώρισα ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ του βραχιονοῦ τὴν εἰκόνα τοῦ βρετικίου ἢ Ἀνδρείου ἢ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἐχάραξα διὰ πυρίτιδος ἐπὶ τοῦ βρετικίου τοῦ νέου ἀδελφοῦ μας.

— Ἐστῶ, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ γεννάδος εἶναι πολλὰ εὐτυχής. τὸν ἀναθρέψαμεν τὴν γυναῖκα του μέσα εἰς τὰ θαμβάκια. πρέπει πρὸς τούτοις νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ πατήρ μας συνέλαβεν ἀστείαν ἰδέαν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀπουσίας μου.

— Τὶ θέλεις; ἀπεκρίθη ὁ Χριστόφορος. τὸ ἔλεγε ὁ ἴδιος, ἢ πρῶτα ἢ ὕστερα ἔπρεπε τέλος πάντων νὰ περάσωμεν ἀπ' ἐκεῖ. κάλλιον λοιπὸν ὁ Ὑβέρτος παρὰ

κάθε ἄλλος. ἡ Ἰωάννα δὲν θὰ ἐβγῆ ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν. θὰ φέρῃ τὸ ὄνομά μας καὶ θὰ διαιωνίσῃ τὴν γενεάν τῶν Λεγόν.

— Εἶναι ἀληθές, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης ὅστις δὲν ἐδυνήθη νὰ μὴν πεισθῇ εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους. εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος δὲν εἶναι ἀξίος λύπης. μία ἀνεψία, μία σύζυγος, ἐν ἑκατομύριον προῖκα, μία καλὴ οἰκογένεια, ἓνα ὄνομα ἐνδοξον εἰς τὰ στρατιωτικά καὶ ναυτικά χρονικά, καὶ ὅλα αὐτὰ διὰ μίαν χαμένην φρεγάταν! τὰ ναυάγια εἰς καλὸν τὸν ἐβγῆκαν. εἶχε δυνατὴν τὴν ζωὴν, ὁ μικρὸς. ἀμὴ, φωτιά νὰ τὸν κάψῃ, ἐπρόσθετε μετὰ θυμοῦ, ἐκεῖνος ὁ ψευδοσπλαγῆς Ἰωσήφ εἶχε τῷ ὄντι μεγάλην ἀνάγκην νὰ δέσῃ ἓνα κουδουνάκι εἰς τὸν λαίμῳ ἐκείνου τοῦ μυζιάρη Ὑβέρτου!

— Αἱ! αἱ! κύριον Ἰωάννη, εἶπεν ὁ Χριστόφορος, τέλος πάντων ὅταν σὺ ἐπέστρεψες ἀνυπόδητος ἀπὸ τὰ βῆθη τῆς Ρωσσίας, δὲν σὲ ἐκαχοφάνη νὰ εὕρης τὴν καλύβαν σου μεταβεβλημένην εἰς παλάτι καὶ ἐν ἑκατομύριον διὰ προσκέφαλον.

— Ναι ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης, πλὴν ἐγὼ δὲν θὰ πάρω γυναῖκα τὴν ἀνεψίαν μου.

— Ὡ! τοῦτο τὸ πιστεύω, ἀνέκραξεν ὁ Χριστόφορος. αὐτὸ μόνον μᾶς ἔλειπεν.

Ἄς σπεύσωμεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι, ἀπ' οὗ κατῆλθεν αὐτὴ ἡ πρώτη ὄρμη τῆς ζηλοτυπίας καὶ τοῦ ἐγωῖσμου, ἐδέχθησαν οὗτοι ἀτμένως τὸ εἰς τὸ δρᾶμα μέρος των, καὶ εὐχαρίστησαν τὴν τύχην ἣτις τοῖς ἐπέμψε διὰ τὴν Ἰωάνναν τὸν σύζυγον ὅστις ἐδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ὅλας τὰς ἀπαιτήσεις. ὁ δὲ Ἰωσήφ ἔψαλλεν ὕμνους πρὸς τὸν Κύριον, καὶ ἐθεώρει ἀκορέττας τὰς δύο νέας κεφαλὰς ἃς τοσάκις εἶχε καταφιλήσῃ καὶ τὴν μίαν καὶ τὴν ἄλλην εἰς τὸ λίκνον.

Ἡ εὐτυχία καὶ ὁ ἔρωσ εἰσὶ μεγάλοι ἰατροί. μετὰ μίαν ἐβδομαδα ἡ Ἰωάννα ἀνέλαβεν ὅλως διόλου. εἶχε συμφωνηθῇ ὅλη ἡ οἰκογένεια νὰ συνοδεύσῃ τὸν Γεώργιον, διότι, ἂν καὶ εἶχεν ἀνακτήσῃ ἐκεῖνος τὴν πατρίδα του, τὸ ὄνομά του καὶ τὴν οἰκογένειάν του ὁ Ὑβέρτος, ἔμενε πάντοτε, μέχρι δευτέρας διαταγῆς, ταπεινὸς ὑπῆκοος τῆς Ἀγγλίας, καὶ τῷ ὄντι ἐπέδθησαν πάντες εἰς τὸν Οὐάβερλεϋ, καὶ ἦν αὕτη ὄντως θαλασσοπλοία μαγευτικὴ, ἐκτός μόνον ὡς πρὸς τὸν Χριστόφορον καὶ τὸν Ἰωάννην οἵτινες μετὰ δυσκολίας ἀπεφάσισαν νὰ πατήσωσι τὸ ἔδαφος τοῦ ἀπίστου Ἀλβίου. ἐκήρυξαν ὅτι τὸ Λονδίνον ἦν ἀθλία κωμόπολις, πολὺ κατωτέρα, διὰ τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τοῦ Βιγνίκ καὶ κυρίως τοῦ ἁγίου Βριεύκου. ἐθεώρουν εἰς τὰς ὁδοὺς τοὺς ἀνθρώπους διὰ τινος τοιοῦτου τρόπου, ὥστε πολλάκις ἐκινδύνευσαν νὰ περιπέσωσιν εἰς δεινὰ πράγματα ὁ Ἰωάννης ὅστις ἐνόμιζεν ἕως τότε ὅτι ἡ Ἁγία Ἐλένη ἦν φυλακὴ τοῦ Λονδίνου, ἐζήτησε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν εἰρκτὴν ἐν ἣ ὁ Αὐτοκράτωρ του ἀπέθανεν. ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν ὁ Γεώργιος ἀπεπεράτωσε τὴν πρὸς τὸ συμβούλιον τῆς βρετανικῆς ναυαρχίας ἀπολογία του, καὶ ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Χριστόφορος ἐπαρουσιάσθησαν εἰς αὐτὴν, διὰ νὰ δώσωσι τὴν μαρτυρίαν των. ὁ Ἰωάννης εὔρε τὸν τρόπον νὰ προτείνῃ τὴν μεσολάβησιν τῆς μεγάλης σιᾶς τοῦ Ναπολέοντος, καὶ ἐξεφράσθη διὰ λέ-

ξων τόσο ἀτόπων ὡς πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, ὥστε ἐδιέσθησαν νὰ τῷ ἐπιβάλωσι σιωπὴν καὶ νὰ τὸν ἐκβάλωσι μετ' εὐγενείας ἐξω τὴν θύρας. ὁ νέος ὁμως οὐχ ἤτητον κατώρθωσε τὸν σκοπὸν του; ἐζήτησε τὴν παρτίτησιν του καὶ τὴν ἔλαβε, καὶ μετὰ ἓνα μῆνα ἀπ' ὅτου ἀνεχώρησαν ἐπανῆλθον κάλιν εἰς τὰ παράλια τῆς Γαλλίας εἰς τὴν δημαρχίαν κατὰ πρῶτον ἔμαθεν ἡ Ἰωάννα ὅτι ὑπανδρεύετο τὸν θεῖον της. Καθεὶς δύναται νὰ κρίνῃ περὶ τῆς χαρᾶς τῆς καὶ τῶν συγκινήσεων τῆς ψυχῆς τῆς ὅταν εἶδεν ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα ὅπερ ὁ Ἰωσήφ, ὁ Χριστόφορος καὶ ὁ Ἰωάννης τὴν εἶχεν μάθῃ νὰ ἀγαπᾷ.

Καθ' ἣν ὥραν ἀποπερατοῦμεν τὸ διήγημα τοῦτο ἐπτά ἔτη παρῆλθον ἀπὸ τῆς ὑπανδρείας τῶν δύο μας νέων ὁ αὐτὸς ἔρωσ καὶ τὸ αὐτὸ φίλτρον ὑπάρχουσι πάντοτε εἰς τὰς καρδίας των ἢ χάρις καὶ ἡ καλλονὴ τῆς Ἰωάννης κατ' οὐδὲν ἠλαττώθησαν. σοβαρὰ καὶ μειδιῶσα ὡς πρέπει εἰς νέαν μητέρα, εἶναι ὑπὲρ ἄλλοτε τὸ καύχημα καὶ ἡ χαρὰ τοῦ Κοστ-Δὸρ. δύο ὡραῖα βρέφη παίζουσι πρὸ τῶν ποδῶν τῆς, καὶ οἱ γέροντες θεῖοι τῆς ἀποδίδουσι διπλάσιος σέβας καὶ λατρείαν περὶ αὐτὴν. — Διότι, σὺ εἶσαι, κόρη μου, τῆ λέγουσι συχνάκις, καὶ σὺ εἶσαι, ἣτις μᾶς ἀνοίξῃς τοὺς εὐλογημένους δρόμους τοῦ χρέους τῆς οἰκογενείας.

ΤΕΛΟΣ.

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΠΙΤΤ Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ.

(Κατὰ Μακωλαιῦν).

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον ΑΘ')

Τὸ ὑπουργεῖον ἐπέτυχεν εἰς τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1754 ἔτους· ἀλλὰ ἡ ὄψις τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων ἦτο ἀπειλητικὴ. εἰς τὴν Ἰνδικὴν, πρὸ καιροῦ οἱ Ἀγγλοὶ καὶ οἱ Γάλλοι ἐνηγολοῦντο εἰς τὸ νὰ ἀλληλοκτονῶνται· τὸ αὐτὸ δὲ ἤγγισαν νὰ πράττωσι πρὸ μικροῦ καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὥστε τὰ πάντα προεμήνουν, ὅτι ἐπικρέμανται καιροὶ παραχώδεις, καιροὶ ἀπαιτοῦντες ἀνδράς ἄλλους παρὰ τὸν Νεοκαστελλίας καὶ τὸν Ροβινσῶνα.

Κατὰ Νοέμβριον συνήλθε τὸ Παρλαμέντον, καὶ πρὶν εἶτε τελειώσῃ ὁ μῆν αὐτός, ὁ νέος Γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας εἶχεν ὅλως ἀποκάμει ἀπὸ τῶν ἀνηλεῶν προσβολῶν τοῦ Γενικοῦ ταμίου τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργοῦ. Ὁ Φόξ ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ μετὰ πλείστης ὀργῆς καὶ πικρίας· ὁ δὲ Πίττ πρὸς μὲν τὸν ἀθῶον Ροβινσῶνα

ἐπεδείκνυεν ὑβριστικὴν εὐμένειαν, κυρίως δὲ ἔστρεψε τὰ ὄπλα αὐτοῦ κατὰ τοῦ Νεοκαστελλίας. Καὶ ποτε ἠρώτησε, διὰ τῆς κεραυνώδους αὐτοῦ φωνῆς, ἐὰν τὸ Παρλαμέντον συνεδριάξῃ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ παραδέχεται τὰ βουλευόμενα τοῦ πέρα τοῦ δέοντος ἰσχύοντος ἐκείνου ὑπηκόου; Ὁ δούξ ἐξέστη τοῦ φρονεῖν· ἐροῦετο ν' ἀπολύσῃ τῆς ὑπηρεσίας τοὺς ἀθάδεις αὐτοὺς πολέμιους· ἐροῦετο δὲ καὶ νὰ τοὺς προβιάσῃ· ἐν τούτοις ἦτο ἀπαραίτητον νὰ πράξῃ τι. Ὁ Φόξ, ὡς ὁ ἦτο ἀγέρωχος καὶ ἀπειθὴς τοῦ σπαρδάλλοντος ἐκείνου ζεύγους, προετιμήθη, καὶ προετάθη αὐτῷ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐπὶ τῷ δ-ρωσ, ὅτι θέλει ὑποστηρίξει αὐτὸ εἰς τὴν βουλὴν· αὐτὸς δὲ, εἰς ἀπαισίαν διὰ τὴν τύχην καὶ τὴν φήμην αὐτοῦ ὄραν, παρεδέχθη τὴν πρότασιν καὶ διέλυσε τὴν πρὸς τὸν Πίττ συμμαχίαν, ὅστις οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὴν προδοσίαν ταύτην.

Ὁ Ροβινσῶν, ὑπὸ τοῦ Φόξ ἤδη ὑποστηριζόμενος, κατώρθωσε νὰ διέλθῃ ἀκόπως τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔτους, ὁ δὲ Πίττ περιέμενε καιρὸν ἐπιτηδειότερον διὰ νὰ ἐκδικηθῇ. Αἱ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας διαπραγματεύσεις· ἐλάμβανον ὁσημέραι δυσμενεστέραν ὄψιν. Περὶ τὰ τέλη τῆς συνόδου, ὁ βασιλεὺς ἀνήγγειλεν εἰς τὴν βουλὴν, ὅτι ἀνάγκη νὰ παρασκευασθῶσιν ὡς ἐπὶ πόλεμον, ἡ δὲ βουλὴ ἀπήντησεν εὐχαρίστως καὶ ἐψήφισε τὴν ζητηθεῖσαν πίστωσιν. Ἐπὶ τῶν βουλευτικῶν διακοπῶν, τὸ ἀρχαῖον μεταξὺ τῶν δύο ἔθνων μίσος παρωξύνθη διὰ πολλῶν γεγονότων, τὰ ὅποια δὲν ἐπεδέχοντο συνδιαλλαγὴν· ἀπόσπασμα Ἀγγλικῶν στρατευμάτων, ἠγματοπλοία εἰς τὴν Ἀμερικὴν, πολλὰ δ' ἐμπορικὰ Γαλλικὰ πλοῖα συνελήφθησαν εἰς τὴν Ἰνδικὴν θάλατταν. Ἦτο πρόδηλον, ὅτι ὁ πόλεμος ἀπέβη ἀναπόδραστος.

Ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ βασιλέως ἦτο νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν Ἀννοβερίαν, πρόθυμον δὲ εἶχεν εἰς τοῦτο τὸν Νεοκαστελλίας. Ὅθεν, κατὰ τὸ ἔθος τοῦ καιροῦ ἐκείνου, συνωμολογήθησαν, μετὰ πολλῶν Γερμανῶν ἡγεμονίσκων, συνθηκαί, δι' ὧν οὗτοι ὑπεχρέωθησαν νὰ δώσωσι στρατιώτας, ἐὰν ἡ Ἀγγλία δώσῃ χρέματα· ἐπειδὴ δὲ φόβος ἦτο μήπως καὶ ὁ βασιλεὺς τότε τῆς Πρωσσίας Φρεδερίκος Β'. ὁ Μέγας ἀναδειχθῇ ἐπίσης πολέμιος, ἐμισθώθη καὶ ἡ Ρωσσία, ἵνα συνέχῃ τὴν Πρωσσίαν.

Ἄμα αἱ συνθηκαὶ αὗται ἐγιναν γνωσταί, ἠγέρθη ἀπανταχόθεν τοῦ κράτους γογγυσμὸς, τὸν ὅποιον πᾶς ἐμψρων ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ ὡς πρόδρομον τρικυμίας μεγάλης. Τὴν διαγωγὴν τοῦ Νεοκαστελλίας κατέκρινον καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους αἰείποτε ὡς ὄργανα αὐτοῦ ἐθεώρει, καὶ αὐτοὶ οἱ περὶ τὸν νέον τοῦ θρόνου διάδοχον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ ἄνθρωποι. Ἐν τῇ ἀμνηχανίᾳ ταύτῃ, ὁ Νεοκαστελλίας ἐκάλεσε τὸν Πίττ, ἠπάσθη αὐτόν, ἐγέλασεν, ἐδάκρυσε καὶ ἐψιθύρισε τοὺς μεγαλητέρους ἐπαίνοις καὶ τὰς λαμπροτέραις ὑποσχέσεις. Ὁ βασιλεὺς, ὅστις μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐδείκνυτο πρὸς αὐτόν ὅσον ἐνδέχεται σκυθρωπὸς, ἐφάνη ἤδη εὐμένεστατος. Εἶπον δὲ εἰς τὸν Πίττ, ὅτι θέλει διορισθῇ ὑπουργός, ὅτι θέλει ἐρωπᾶται περὶ πάντων, ἀρκεῖ νὰ εὐδοκῆσῃ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς Γερμανικ-

κας συνθήκας εις τὴν Βουλὴν. Ὁ Πίττ ἀπεποιήθη μὲ ψυχρότητα τὴν προταθεῖσαν αὐτῷ ἐν τῷ ὑπουργεῖῳ θέσει, ἐξέφρατε βαθυτάτην ἀροῖωσιν καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσέθηκεν, ὅτι, ἂν ἡ Α. Μ. τοσοῦτον περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὰς Γερμανικὰς ἐκείνας συνθήκας, θέλει παρεκτραπῆ τῆς γραμμῆς ἣν ἑαυτῷ ἐγράψατε, καὶ θέλει, πρὸς χάριν τοῦ κυριάρχου, ὑποστηρίξει τὰς συνθήκας ταύτας. « Καλὸν, καὶ τὴν Ῥωστικὴν λοιπὸν » συνθήκην, » εἶπεν ὁ Νεοκαστελλίας. « Ὅχι, » ἀπεκρίθη ὁ Πίττ « διότι τότε ἤθελον ὑποστηρίξει δλοκλήρον τὸ » πολιτικὸν σύστημά σας. » Ὁ δούξ ἐπεκαλέσθη καὶ δι' ἄλλων τὴν συνδρομὴν τοῦ Πίττ, ἀλλ' οὗτος ἔμεινεν ἀδυσώπητος. Ὁ Μυρβόυξ δὲν ἤθελε νὰ πράξῃ τι ὁ Ῥοβινσὼν δὲν ἤξευρε τί νὰ πράξῃ. Ὅθεν ἀνάγκη ἐγένετο νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν Φόξ. Καὶ ὁ μὲν Φόξ διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας, ἀπόλυτον λαβὼν τὸ κράτος τοῦ ὑπουργικοῦ ἡγεμόνος τῆς Βουλῆς, ὁ δὲ Κ. Θωμᾶξ Ῥοβινσὼν μετεβῆ εἰς τοὺς συνταξιούχους.

Κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1755 συνήλθον αἱ βουλαὶ, ἐν μέσῳ σφοδρῆς τοῦ κοινοῦ συγκινήσεως. Μετὰ δέκα γαλλικὰ ἔτη, ἐμελλε πάλιν νὰ ἀναφανῆ ἀντιπολιτεύσεις, ὑποστηριζομένη μὲν ὑπὸ τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου τῆς βασιλείας, ἀγομένη δὲ ὑπὸ τοῦ λαμπροτέρου βήτορος τῆς ἐποχῆς. Ἡ περὶ τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸν βασιλικὸν λόγον συζήτησις παρέμεινεν ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὴν μνήμην τῆς γενεᾶς ἐκείνης, ὡς εἰς τῶν μεγίστων αὐτῆς βουλευτικῶν ἀγώνων. Ἡ συζήτησις αὕτη, ἀρξάμενη τὴν 3 ὥραν μ. μ., διήρκεισε μέχρι τῆς 5 ὥρας τῆς ἀκολουθοῦσας πρώτας. Τὴν νύκτα ἐκείνην ἀπέκτησε τὸ μέγα αὐτοῦ ὄνομα ὁ Γεράρδος Ἀμιλτων ἡ εὐγλωττία αὐτοῦ ἡμαύρωσε τὴν λαμπρότητα ὄλων τῶν λοιπῶν ῥητόρων, ἐκτός τοῦ Πίττ, ὅστις, ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, μετα θαυμαστῆς δεινότητος καὶ ἐνεργείας, ἠγόρευσε κατὰ τῶν εἰς τὰς ἑτάρας ἐπικρατείας διδομένων χορηγήσεων. Ἡ δύναμις ἐκείνη τοῦ λόγου, ἡ ἄλλοτε φρίκην ἐμποιήσασα εἰς τὰς πλειονοψηφίας τοῦ Οὐαλπολίου καὶ τοῦ Καρτερετίου, ἐπερᾶνη ἤδη ὡς οὐδέποτε ἀκμαία εἰς ἀκροτάτας, ὅστινες δὲν ἦσαν συνειδημένοι εἰς τοιαῦτα ἀριστοτεχνήματα. Σώζεται ἔτι, ὅπως οὖν ἀκέραιον, ἀπόσπασμά τι τοῦ περιφήμου ἐκείνου λόγου, τὸ περιέχον τὴν παραβολὴν τῆς συμμαχίας τοῦ Φόξ καὶ τοῦ Νεοκαστελλίας, μετὰ τῆς συμβολῆς τῶν ποταμῶν Ῥοδανῶ καὶ Ἀραρος. « Εἰς Αούγδουιον διακρίβων, » εἶπεν ὁ Πίττ, « ἔδλεπον πάντοτε μὲ πριεργεῖαν τὸ » σημεῖον, ἐν ᾧ συνέρχονται ἐπὶ τὸ ἐν οἱ δύο ποτα. » μοί, ὁ μὲν ταπεινός, νωθρός, σιγῆρός, καὶ οὐδὲν « ἤττω μὴδ' ὀλιγὸς βαθύς, ὁ δὲ ταρχαῶδης καὶ βαρυδαίς » ἀλλὰ ὅσον ἀντίθετα καὶ ἂν ἦναι τὰ βεῦματα ταῦτα, » ἐπὶ τέλους ὁμῶς συγχωνεύονται. « Ἡ ὑπὸ τῆς ἀντιπολιτεύσεως προταθεῖσα τροπολογία ἀπερρίφθη διὰ πλειονοψηφίας μεγάλης, καὶ ὁ Πίττ ἀμέσως ἐπαύθη τῆς ὑπηρεσίας.

Ἐπὶ πολλοῦς μῆνας, ὁ ἀγὼν ὑπῆρξεν ἐν τῇ βουλῇ πικρότατος. Ἡ Κυβέρνησις εἶχε μὲν πάντοτε τὴν πλειονοψηφίαν, ἀλλὰ ἡ φήμη τῆς εὐγλωττίας τοῦ Πίττ καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς μεγαλορροσύνης αὐτοῦ δὲν

ἐπαύσαν προαγόμεναί δι' ἄλλας τῆς συνόδου, τὰ δὲ μετὰ τὴν παύσιν αὐτῆς ἐπελθόντα γεγονότα κατέστησαν ἀδύνατον εἰς πάντα ἄλλον τὴν κυβερνήτην τῆς βουλῆς καὶ τοῦ ἔθνους. Ὁ πόλεμος ἤρχισε, καὶ ἡ Ἀγγλία ἐπάθεν ἀπανταχοῦ γῆς ἐπονειδίστους συμφοράς, ἡ δ' αἰσχυρότερα τῶν συμφορῶν τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἄλωσις τῆς ἐλάττονος τῶν Βαλεαρίδων νήσων (τῆς Μινόρκας). Ὁ δούξ Ῥιγελιεύξ, γερόντιον μωρόν, κατατρίψαν τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἄπασαν, ἀπὸ τοῦ 16 ἔτους μέχρι τοῦ 60, περὶ τὴν τῶν γυναικῶν διαφθορὰν, ἀπέβλασθη εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην, καὶ κατῴρωθε νὰ ὑποτάξῃ αὐτήν. Ὁ ναύαρχος Βγγιός, ἐκπεμθεῖς, ἀπὸ Καλπῆς, εἰς ἐπικουρίαν, δὲν θεώρησε κατὰλληλον νὰ συναψῇ μάχην πρὸς τὸν Γαλλικὸν στόλον, καὶ ἐπανῆλθεν ἄπρακτος. Ὁ λαὸς παρωξύνθη μέχρι μανίας, καὶ ἐδήλωσε τὴν ἀγανάκτησιν αὐτοῦ εἰς τρόπον κατακληκτικόν. Τὰ ἐργαστήρια ἐπληρώθησαν λαϊκῶρων συγγραρῶν καὶ γελιοσυγγραριῶν. Οἱ τοῖχοι ἐκαλύφθησαν σατυρῶν. Τὸ ἄστυ τοῦ Λονδίνου ἐζήτησεν ἐκδικήσιν, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἀντήχησεν εἰς ὅλας τὰ γωνίας τοῦ βασιλείου. Ἀφ' ὅλας τὰς ἐπαρχίας ἤλθον ἔντονοι πρὸς τὸν θρόνον ἀναφοραί, καὶ παραγγεῖλαι πρὸς τοὺς βουλευτὰς νὰ ἀπαιτήσωσιν τὴν ἐξέτασιν τῶν αἰτιῶν τῶν ἀτυχημάτων τινὲς μάλιστα τῶν βουλευτῶν προσεκλήθησαν νὰ μὴ ψεφίσωσι τὸν προϋπολογισμόν.

Ὁ Νεοκαστελλίας ἤρχισε νὰ τρέμῃ διὰ τὴν θέσιν του, καὶ προσέτι διὰ τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐθεώρει πολυτιμότερον τῆς θέσεώς του, δηλαδὴ διὰ τὴν ζωὴν του· διότι ὁ λαὸς, ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, ἀπῆται τὴν ἐσχάτην τῶν ἐνόχων τιμωρίαν καὶ κατὰ τὸ παρὸν μὲν ἠδύνατο νὰ ἀρκεσθῆ εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Βυγγίου, ἀλλ' ἔάν ἐπῆρχοντο νέαι συμφοραί ἔάν συνέπιπτεν, ἀποθανόντος τοῦ γηραιοῦ βασιλέως, ν' ἀναστῆ εἰς τὸν θρόνον ὁ δυσμενῶς πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν ἐκείνον διακείμενος διάδοχος ἔάν ἐξελέγετο τυχὸν πολεμικὴ βουλή.

Τελευταίον, κατὰ Ὀκτώβριον, ἐπῆλθεν ἡ κρίσις ὁ νέος γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας (ὁ Φόξ) εἶχε πρὸ καιροῦ ἀπαυθῆται ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν κούρνοϊαν τοῦ πρώτου Λόρδου τοῦ θησαυροφυλακίου, καὶ ἤρχισε νὰ φοβῆται, μήπως χρησιμεύσῃ ὡς ἀποπομπικός τραγός, ἵνα σωθῆ ὁ γέρονς βασιδούργος, δεχτής, ὅτω ἀμβλύνοῦς καὶ ἂν ἐραίνετο, ἦτο πολυμήχανός ἀτάκτις προέκειτο νὰ ἀποσύρῃ κίνδυνον. Ὁ Φόξ παρητήθη τῆς θέσεως αὐτοῦ. Ὁ Νεοκαστελλίας κατέφυγε πρὸς τὸν Μυρβόυξ ἀλλ' ὁ παρὰ τῶ ἀνωτάτω δικαστηρίῳ εἰσαγγελεὺς ἔδλεπε ἤδη κενωθεῖσαν τὴν θέσιν τοῦ ἀρχιδικαστοῦ, εἰς ἣν πρὸ πολλοῦ ἀπέβλεπε, καὶ εἶχε νὰ ἀμεταθέτον ἀπόφασιν, ἡ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν θέσιν τούτην, ἡ νὰ μεταβῆ εἰς τὴν ἀντιπολιτεύσιν. Οἱ ὑπουργοὶ προέτειναν αὐτῷ ἀξιώματα λαμπρότερα, εὐπροσοδώτερα καὶ ὅταν εἶδαν τὸν ἄνθρωπον ἐπιμένοντα, παρεκάλεσαν αὐτὸν θερμῶς, νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀντιπολιτεύσιν αὐτοῦ, νὰ τὴν ἀναβάλῃ ἐπὶ μίαν σύνοδον, ἐπὶ ἓνα μῆνα, ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα, ἐπὶ μίαν ἡμέραν. Δὲν ἦτο ἀρὰ γε δυνατόν νὰ ἐμρανισθῆ ἄπαξ ἔτι τοῦλάχιστον εἰς τὴν βουλὴν ἢ νὰ ὀμιλήσῃ τουλάχιστον

χιστον ὑπὲρ τῆς ἀπαντήσεως; Ὁ Μυρβόυξ ὑπῆρξεν ἀδυσώπητος, καὶ εἶπε ῥητῶς, ὅτι εἰμποροῦν νὰ τὸν δώσωσιν ἢ νὰ μὴ τὸν δώσωσι τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιδικαστοῦ, ἀλλ' ὅτι εἰσαγγελεὺς δὲν θέλει πλέον νὰ ἦναι.

Ὁ Νεοκαστελλίας κατῴρωθε τότε νὰ κατιχύσῃ τῶν προκαταλήψεων τοῦ βασιλέως, καὶ προέτεινεν εἰς τὸν Πίττ νὰ εἰσελθῇ εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἀλλ' ὁ Πίττ ἤξευρε τὴν δύναμίν του καὶ ἀπέδειξεν ὅτι τὴν ἤξευρε, διότι ἀπῆτησεν, ὡς ὄρον ἀπαραίτητον, ν' ἀποκλεισθῆ ὁ Νεοκαστελλίας ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ νέου συνδυασμοῦ. Ὁ δούξ περιήλθεν ἤδη εἰς γελιοῶδη ἀληθῶς ἀμνηστικὴν ἐσφρέετο ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, φληναφῶν καὶ κραυγάζων, ζητῶν ἀπὸ ὄλου συμβουλήν καὶ μηδεμίαν συμβουλήν ἀκούων. Ἐν τούτοις ἡ σύνοδος ἐπληρίαζεν, ἡ δὲ κοινὴ ἐξαφίσι δὲν ἤλαττοῦτο. Τίς ἠδύνατο ν' ἀνθέξῃ εἰς τὸν Πίττ καὶ εἰς τὸν Φόξ ἐν τῇ βουλῇ τῶν κοινοτήτων; Τελευταίον ὁ δούξ, ἀπελιπισθεῖς, ἔδωκε τὴν παραιτήσιν του.

Ὁ βασιλεὺς ἐκάλεσε τὸν Φόξ καὶ παρήγγειλεν αὐτῷ νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ Πίττ; διὰ νὰ συγκροτήσωσι νέον ὑπουργεῖον ἀλλ' ὁ Πίττ δὲν εἶχε λησμονήσει τὴν παλαιὰν αὐτοῦ ἔριν καὶ ἀπεποιήθη θετικῶς νὰ συμπράξῃ μετὰ τοῦ Φόξ. Ὁ βασιλεὺς ἐτραπή ἤδη πρὸς τὸν δούκα Δευσονσχίρας, ὅστις κατῴρωθε νὰ σχηματίσῃ ὑπουργεῖον καὶ αὐτὸς μὲν ἀνέλαβε τὸ θησαυροφυλάκιον, ὁ δὲ Πίττ ἐγένετο γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας καὶ ἡγεμὼν τῆς βουλῆς, ὁ δὲ Λόρδος Τέμπλης, τοῦ ὁποῖου ὁ Πίττ ἐνυμριούθη πρὸ μικροῦ τὴν ἀδελφὴν, ἀνηγορεύθη ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Τὸ ὑπουργεῖον ταῦτα δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ πολὺ, διότι ὁ μὲν βασιλεὺς δυσμενῶς διέκειτο πρὸς αὐτὸ, καὶ εἰς αὐτὰ δὲ τὰ συνταγματικὰ κράτη ἀναγκαῖον εἶναι οἱ ὑπουργοὶ ν' ἀπολαμβάνωσι τὴν εὐνοϊαν τοῦ βασιλέως, ἡ δὲ βουλή, παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἴσχυεν ἔτι οὐ μικρὸν ὁ Πέλαμ καὶ ἡ φατρία αὐτῶν, ἀσθενῶς τὸ ὑπεστήριξεν. Ἐἶναι δὲ ἀξίον σημειώσεως, ὅτι ἡ ἀντιπολιτεύσις κατῴρωθε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐκ νέου ἐκλογὴν τινῶν ἐκ τῶν ὑπουργῶν, καὶ ὅτι αὐτὸς ὁ Πίττ μετὰ κόπου ἐξελέγη, διότι τοσαύτη ἦτο ἡ ἀθλιότης τοῦ τότε ἰσχύοντος ἐκλογικοῦ νόμου, ὡςτε ἀνὴρ μέγας, ὅστις, μεγάλως ἐπικρατασθεῖσης κρίσεως, ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ ὄλου ἔθνους ἐκλήθη εἰς τὰ πράγματα, ἐκινδύνουσεν ἐν τούτοις, δι' ἀριστοκρατικῆς βαδουργίας, ν' ἀποκλεισθῆ τῆς βουλῆς ἐκείνης, τῆς ὁποίας ἦτο τὸ διαπρεπέστατον ἀγλαῖσμα.

Τὸ σπουδαιότερον γεγονός, τὸ συμβῆν ἐπὶ τοῦ ὑπουργεῖου τούτου, τοῦ μὴ διαρκέσαντος εἰμὴ πέντε μῆνας, εἶναι ἡ δίκη τοῦ Βυγγίου. Ὁ ναύαρχος οὗτος κατεδικάσθη καὶ ἐθανατώθη ἀδικῶς. Ἡ προδοσία, ἡ ἀναδρία, ἡ ἀμαθία εἶναι βεβαίως ἀξιοτιμωρήτοι, ἀλλὰ ὁ Βύγγιος οὐδένοδς τούτων ὑπῆρξεν ἔνοχος. Εἰς τὸν Βύγγιον ἠδύνατο μόνον νὰ ἀποδοθῆ πλάνη κρίσεως, εἰ ἐκείνων εἰς τὰς ὁποίας πολλαίσι περιέπεσον οἱ μέγιστοι τῶν στρατηγῶν, ὁ Φρεδερίκος, ὁ Ναπολέων, ὁ Οὐέλτεγκτων, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὁμολογίαν. Τοιαῦται πλάνα δὲν πρέπει νὰ τιμωρῶνται, διότι ἡ τιμωρία δὲν ἀποτρέπει αὐτάς, ἀλλὰ τὰς προκαλεῖ ἐξαναμίτις. Τῶντι, ἂν ὑπάρχῃ τι τὸ δυνάμε-

νον νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν ἀξιοματικὸν τὴν παράστασιν τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν μάλιστα στιγμὴν ἔχει πλεῖστην αὐτῆς χρείαν, εἶναι ἡ συνέδησις, ὅτι ἂν συμπέσῃ ἡ κρίσις αὐτοῦ νὰ μὴ συμρωνήσῃ μετὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀνωτέρων αὐτοῦ, θέλει αἰσχυρῶς θανατωθῆ. Ὁ Πίττ ἐπολιτεύθη εἰς τὴν περίστασιν ταύτην γενναίως καὶ ἀξιοπρεπῶς, διότι δὲν ἰδίστασι, διακινδυνεύων καὶ τὴν θέσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐνοϊαν, νὰ ὀμιλήσῃ καὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ εἰς τὸν βασιλέα ὑπὲρ τοῦ κατηγορουμένου. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ὑπῆρξεν ἀδυσώπητος. « Ἡ βουλή, βασιλεῦ, » εἶπεν ὁ Πίττ, « φαίνεται ἀποκλίνουσα πρὸς τὴν ἐπιείκειαν. » « Κύριε μου ἂ ἀπῆτησεν ὁ βασιλεὺς, » ὑμεῖς μὲ ἐδιδάξατε, ὅτι πρέπει νὰ ζητῶ τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ μου, ὅχι εἰς τὴν βουλὴν, ἀλλὰ εἰς τὸν λαὸν αὐτὸν » ἡ δὲ εὐφυῆς αὕτη ἀπάντησις περιεῖχε μὲν σαρκασμὸν τινα, ἀλλ' ἦτο συνάμα καὶ φιλοφρονητικωτάτη διὰ τὸν Πίττ.

Ὁ βασιλεὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸν Πίττ, ἀλλὰ τὸν Τέμπλην, τὸν ἐμίσει. Ὁ νέος γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας, ἔλεγεν ἡ Α. Μ., δὲν ἀνέγνωσε μὲν ποτὲ τὸν Οὐάτελον, (ὁ Πίττ τῶντι οὐδέποτε διεκρίθη ἐπὶ τῇ πολλῇ ἀναγκῶσι καὶ μαθήσει) καὶ εἶναι μακρολόγος καὶ κομπῶδης, εἶναι ὁμῶς εὐγενής ἀλλ' ὁ ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν εἶναι ἀναίσχυντος. Διότι λέγουσι, ὅτι ἐπεχείρησέ ποτε νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὸν βασιλέα, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐτοῦ οἱ φίλοι ἀπελύθησαν τῆς ὑπηρεσίας, προσεκλήθη δὲ πάλιν εἰς τὰ βασιλεία, ὅτι ἡ διαγωγή τοῦ ναύαρχου Βυγγίου, παραβαλλομένη μετὰ τὴν διαγωγὴν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ εἰς ὁμοίαν τινὰ ἄλλην πολεμικὴν περίστασιν, ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀθωότερα. Τοιαῦτη κατάσταση πραγμάτων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ, καὶ κατὰ μῆνα Ἀπρίλιον ὁ Πίττ καὶ ὄλοι αὐ

καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῆς διαγωγῆς των, καθὼς εἶχον κατ' ἀρχὰς σκοπὸν τινὲς μάλιστα τῶν πονηροτέρων παρατηρητῶν ἐβεβαίουν, ὅτι ἂν ὁ Πίττ ἤθελε μεταχειρισθῆ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἅπασαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, ἢ ἀνάκρισις ἤθελεν ἐπιφέρει, ἂν ὄχι τὴν εἰς δίκην εἰσαγωγὴν, τοῦλάχιστον τὴν ἐπιτίμησιν τῶν ὑπουργῶν.

Ὁ Πίττ ἀνέδειξεν, εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, πλείστην, παρὰ τὸ σύνθετος, πολιτικὴν μετριότητα καὶ σωφροσύνην. Ὑπὸ τῆς πείρας εἶχε διδαχθῆ, ὅτι μόνος δὲν ἠδύνατο νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀρχήν. Διὰ τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ καὶ τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐνοίας, ἐπέτυχε βεβαίως πολλὰ, πλείστα πλεονεκτήματα. Οὐδὲ κοινωνικὸν ἀξίωμα ἔχων, οὐδὲ περιουσίαν, μισούμενος μὲν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ ὑπὸ τῆς ἀριστοκρατίας δὲ μισούμενος, κατώρθωσε νὰ προταγῇ νιστήρη ἐν τῇ πολιτείᾳ, κατώρθωσε νὰ συγκροτήσῃ ὑπουργεῖον καὶ νὰ ἀποκλείσῃ ἀπὸ αὐτοῦ ὅλους τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ, τὸν τε ἐπιφανέστατον εὐπατρίδην τῆς Οὐίγινης μερίδος (τὸν Νεοκαστελλίαν), καὶ τὸν ἐπιτηδεύτερον περὶ τὰς βουλευτικὰς συζητήσεις ἄνδρα (τὸν Φόξ). Ἄλλ' ἤδη ἐνόησεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ προβῇ περαιτέρω. Βεβαίως ἡ φωνὴ τοῦ λαοῦ δὲν ἦτον ὅλως ἀσημάτως εἰς τὸ Ἀγγλικὸν πολιτεῦμα. Ὁ πολιτικὸς ἀνὴρ, ὁ νεμόμενος τὴν εὐνοίαν τοῦ ἔθνους καὶ ἀπὸ τοῦ ἔθνους θαυμαζόμενος, ἠδύνατο νὰ ἀποβῇ φοβερός ἡγεμὼν τῆς ἀντιπολιτεύσεως; ἠδύνατο ν' ἀξιώθῃ τιμῶν δημοτικῶν μεγάλων, ἠδύνατο ἴσως, ἐπὶ τινὰ χρόνον, καὶ τὴν ἀρχὴν νὰ καταλάβῃ. Ἀλλὰ τοιοῦτος ἦτο ὁ τότε ἐκλογικὸς νόμος, ὡς τε ὁ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εὐνοούμενος ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο καὶ μόνον ὅτι ἤνοιετο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, δὲν ἔδύνατο νὰ ἔχῃ πλειονοψηφίαν ἐν τῇ βουλῇ. Ὁ δούξ Νεοκαστελλίας, ὅσῳ οὐτιδανὸς καὶ ἂν ἦτο λόγῳ ἠθικῆς, τρόπου καὶ πνεύματος, ἦτο ὅμως οὐδὲν ἦττον ἐχθρὸς ἐπικίνδυνος. Τὸ κοινωνικὸν αὐτοῦ ἀξίωμα, ἢ περιουσία καὶ ἢ ἀναμφισβήτητος βουλευτικὴ ἐπιρροή, ἤθελον μόνον ἀρκέσει νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἰσχυρόν· ἀλλὰ παρεκτός τούτου, ἢ Οὐίγινη ἀριστοκρατία ἐθεώρει αὐτὸν ὡς ἀρχηγόν. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ χρόνον ἤρξεν, ὡς τε ἐφαίνετο δικαί οὐμένος νὰ ἐξακολουθῇ ἀρχῶν, λόγῳ παραγραφῆς. Ἡ βουλὴ εἶχεν ἐκλεχθῆ αὐτοῦ ὑπουργοῦντος, ὡς τε οἱ πλείστοι τῶν βουλευτῶν διὰ συνδρομῆς αὐτοῦ ἐπέτυχον τὴν ἐκλογὴν των· καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων δὲ οἱ πλείστοι ἦσαν ἐδικοί του ἀνθρώποι.

Ὁ Πίττ ἤθελε νὰ λάβῃ τὴν ἀρχήν, καὶ ἤθελε νὰ λάβῃ αὐτὴν ὑπὸ εὐγενοῦς καὶ μεγαλόφρονος κινουμένου αἰσθήματος. Ἦτο πατριώτης καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ λόγου· ἠγάπα τὴν Ἀγγλίαν, καθὼς ὁ Θεμιστοκλῆς ἠγάπα τὰς Ἀθήνας, καθὼς ὁ Ῥωμαῖος ἠγάπα τὴν ἐπτάλοπον αὐτοῦ πόλιν. Ἐβλεπε δὲ τὴν πατρίδα αὐτοῦ περιῦδρηθεῖσαν καὶ ἠττηθεῖσαν· ἐβλεπε τὸ ἔθνικόν πνεῦμα ἐξευτελισθάν· ἀφ' ἑτέρου ἤξευρε τί ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τὸ κράτος ἐκεῖνο, ἂν ἐγίνετο ἐνεργὸς χρῆσις τῶν πόρων αὐτοῦ, καὶ ἤσθάνετο, ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ ἄνθρωπος ὁ δυνάμενος νὰ μεταχειρισθῇ τοιοῦτοτρόπως τοὺς πόρους ἐκείνους. « Μιλῶρδε εἶπε πρὸς τὸν δούκα Δευονσιχίρας, « εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ

α τόπος αὐτὸς εἰμπορεῖ νὰ σωθῇ, καὶ ὅτι ἐγὼ καὶ μόλιος δύναμαι νὰ τὸν σώσω. »

Ἐπιπρὸς λοιπὸν ἐπέθυμει νὰ ἀρξῇ καὶ ἡσθάνετο ὅτι μόνον τὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ καὶ ἡ δημοσία περὶς δὲν ἤρκουν ὥστε νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἀρχήν, παρὰ τὴν θέλησιν τῆς αὐλῆς καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, ἐπεχείρησε νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Νεοκαστελλίας.

Ἦτο δὲ καὶ ὁ Νεοκαστελλίας διατεθειμένος εἰς συνδιαλλαγὴν· διότι ἐνόησεν, ὅτι ἡ αὐλὴ καὶ ἡ ἀριστοκρατία, ἂν καὶ ἰσχυρόταται, δὲν ἦσαν ὁμοῦς παντοδύναμοι ἐν τῇ πολιτείᾳ. Ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἡσυχίας, ἠδύναντο βεβαίως νὰ ἀναδείξωσι καὶ νὰ ὑποστηρίξωσιν ὅποιονδήποτε ἤθελον ὑπουργόν· ἀλλ' ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ δυσμενείας κοινῆς, καὶ ταραχῶν τῶν πνευμάτων, μόνον τὰ εἰρήσιμα ἐκεῖνα δὲν ἦσαν ἀποχρώντως ἀσφαλῆ. Ἡ βουλὴ δὲν συνέκειτο ἐξ ἀριστοκρατικῶν μόνων στοιχείων, ὅπως δὴποτε δὲ καὶ ἂν ἦναι συγκεκριμένηται αἱ πολυάριθμοι βουλευτικαὶ συνελεύσεις, τὸ πνεῦμα αὐτῶν εἶναι πάντοτε μέχρι τινὸς δημοτικόν. Ὅταν ἡ συζήτησις ἦναι ἐλευθέρα, ἢ εὐγλωττία εὐρίσκει πάντοτε θαυμαστάς, ἢ δὲ σύνοις, ἀνθρώπους πειθόμενους. Ὅταν ὁ τύπος ἦναι ἐλεύθερος, οἱ κυβερνῶντες πρέπει πάντοτε νὰ εὐλαβῶνται τὴν γνώμην τῶν κυβερνωμένων.

Ἐνεῦθεν καθήνηταν ἀμοιβαίως ἀναγκαῖοι οἱ δύο ἐκεῖνοι ἄνθρωποι, οἱ τοσοῦτον τοὺς χαρακτήρας ἀνόμοιοι καὶ πρὸ μικροῦ ἐτι θανάσιμοι διατελέσαντες ἐχθροί. Ὁ Νεοκαστελλίας ἔπεσε κατὰ τὸν Νοεμβρίον μῆνα, διότι ἐστερεῖτο τῆς τε εὐνοίας τοῦ κοινοῦ, ἢν ἐνέμετο ὁ Πίττ, καὶ τῆς συνδρομῆς τοῦ Παρλαμέντου, ἢν ὁ Πίττ ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἦτο ἐπιτήδειος νὰ περιποιηθῆται. Ὁ Πίττ πάλιν ἔπεσε κατὰ Ἀπρίλιον, διότι δὲν εἶχε τὸ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ἐπιρροῆς, εἰς τοῦ ὁποῖου τὴν ἀπόκτησιν καὶ τὴν συλλογὴν ὁ Νεοκαστελλίας κατηνάλωσεν ἅπαντα τὸν βίον. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ ἀρξῇ μόνος, ἕκαστος δὲ ἠδύνατο νὰ καταβάλλῃ τὸν ἕτερον. Ἡ ἔνωσις αὐτῶν ἐμελλε νὰ ἀποβῇ ἀκαταγώνιστος.

Ὁ Πίττ λοιπὸν ἀπεφάσισε νὰ φεισθῇ τοῦ ἀρχαίου αὐτοῦ ἀντικάλου, διότι σκοπὸν εἶχε νὰ συμμαχήσῃ μετ' αὐτοῦ· ἤθελον ὁμοῦς καὶ νὰ μὴ φανῇ ὅλως ἀνακόλουθος καὶ νὰ σώσῃ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐνοίαν, ἐπὶ δὲ τούτῳ ἐπραξε μικρόν τι, ἀλλὰ ἐπραξε τὸ μικρόν ταῦτο εἰς τρόπον μεγάλῃν προξενήσαν· ἐντύπωσιν. Προξήθη, δηλαδὴ, ἐπὶ τῆς συζητήσεως τῆς γενομένης περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ὑπουργῶν εἰς τὴν βουλὴν, μεθ' ὅλης τῆς ἐπιδεικτικῆς τοῦ ἀρθρτικῶ αὐτοῦ νοσήματος περιβολῆς, ἔχων τοὺς μὲν πόδας σκεπασμένους με φανελλας, τοὺς δὲ βραχίονας ἀπὸ ὑποδέσμησις ἀνηρτημένους, καὶ παρέμενεν εἰς τὴν ἔδραν αὐτοῦ ἀγωνιῶν καὶ ἀπειρηκῶς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· καὶ ἐξεφώνησε μὲν ὀλίγας τινὰς πικρὰς καὶ δεικτικὰς λέξεις, ἐν γένει ὁμοῦς ὑπῆρξεν ἐπεικτικῆς καθ' ὅλην τὴν συζήτησιν.

Περαιτωθείσης δὲ τῆς ἀνακρίσεως ἀνευ ἐπιδοκιμασίας καὶ ἀνευ φόγου, τὸ μέγιστον πρὸς τὴν μελετωμένην συμμαχίαν κώλυμα ἐξέλιπε. Πολλὰ ὁμοῦς ἔπελποντο ἐτι τὰ προσκόμματα. Ὁ βασιλεὺς ἔχαιρε

διότι ἀπηλλάγη ἀπὸ τοῦ ἀγερῶχου καὶ φιλοδόξου ὑπουργεῖου, τὸ ὁποῖον ἐπιβόηεν αὐτῷ ἢ φωνὴ τοῦ ἔθνους· ὡς τε δυσχερῆσθη τὰ μέγιστα, ὅταν ἐνόησεν ὅτι ὁ Νεοκαστελλίας, ὅστις ἐπὶ τριάκοντα ὄλα ἐτη εἶχε λάβει ἀδιάλειπτα τῆς βασιλικῆς εὐνοίας δείγματα, καὶ ἐπισήμως ὑπεσχέθη, ὅτι δὲν θέλει ποτὲ συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Πίττ, ἐμελλέτα νέαν ἀπιστίαν. Ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ μᾶλλον ἀπολαμβάνων τὴν βασιλικὴν εὐνοίαν ἦτο ὁ Φόξ· καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπέθυμει τὸν συνδυασμὸν αὐτοῦ μετὰ τοῦ Νεοκαστελλίας. Ἄλλ' ὁ δούξ εἶχεν ἀρκετὴν πονηρίαν, ὡς τε νὰ μὴ ἐμπέσῃ εἰς τὴν παγίδα ταύτην. Ὡς ῥήτωρ, ὁ Φόξ ἠδύνατο βεβαίως νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐν τῇ βουλῇ ἐπίσης σχεδὸν ὅσον καὶ ὁ μέγας αὐτοῦ ἀνταγωνιστῆς· ἀλλὰ ὁ Φόξ ἦτο εἰς τῶν ἀπεχθετέρων εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τῆς Ἀγγλίας ἀνδρῶν. Ἐκτός τούτου, ὁ Νεοκαστελλίας ἔστρεψε πρὸς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν τὴν παρομιμῶδη ἐκείνην τοῦ κεραμέως πρὸς τὸν κεραμέα ζηλοτυπία, καὶ τοῦ τέκτονος πρὸς τὸν τέκτονα. Ὁ Φόξ ἤθελε βεβαίως ἐπιχειρήσῃ ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὸν κλάδον τῆς Κυβερνήσεως, τὸν ὁποῖον ὁ δούξ ἐπέθυμει νὰ διαχειρίζεται ὅλως διόλου μόνος, εἰς τὴν ἀγοραπωλησίαν τῶν βουλευτικῶν ψήφων. Ἐνῶ ὁ Πίττ ἐξεναντίας ἦτο ἐτοιμότατος νὰ παραχωρήσῃ τὸ αἰσχρὸν ἐκεῖνο ἔργον εἰς πάντα ὅστις εἶχεν ὄρεξιν νὰ τὸ ἀναλάβῃ.

Ἐπὶ ἔνδεκα ὄλας ἐβδομάδας ἢ Ἀγγλία ἐμενεν ἀνευ ὑπουργεῖου, καὶ ἐν τούτοις ἔδρευε μὲν ἡ βουλὴ, βαρὺς δὲ διεξήγαστο πόλεμος. Αἱ προκαταλήψεις τοῦ βασιλέως, τὸ μέγα τοῦ Πίττ φρόνημα, ἢ ζηλοτυπία, ἢ κουφότης καὶ ἢ προδοσία τοῦ Νεοκαστελλίας, ἀνέβαλον τὴν παγίωσιν τῶν πραγμάτων. Ὁ Πίττ, γινώσκων καλῶς τὸν δούκα, δὲν ἤθελε νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτὸν πρὶν λάβῃ ἀποχρώτας ἀσφαλείας. Ὁ δούξ πάλιν ἦτο τόσον φιλαρχος, ὡς τε πολλὴν προθυμίαν νὰ δώσῃ ἀποχρώτας ἀσφαλείας δὲν εἶχεν. Ἐνῶ δὲ διεπραγματεύοντο πρὸς ἀλλήλους, ὁ βασιλεὺς ματαίως ἠγωνίσθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀριστικὴν αὐτῶν ῥῆσιν ἢ νὰ συγκροτήσῃ ἀνευ αὐτῶν ὑπουργεῖον. Τελευταῖον ἠναγκάσθη νὰ ἐνδώσῃ διὰ τὸ κρίσιμον τῆς περιστάσεως· καὶ ἅμα ἐνδόντος αὐτοῦ, προέκυψε, τελευταῖον, ἀπὸ τοῦ χάους, ἐν ᾧ ἐπὶ τοσοῦτου χρόνου διάστημα, αἱ φατρίαὶ ἀνυψοῦντο καὶ κατέπιπτον, συνεδαζόντο καὶ ἀπεχωρίζοντο, κυβέρνησις ἰσχυρὴ μὲν ἰσωτερικῶς, ἐξωτερικῶς δὲ εὐτυχιστάτη.

Ὁ Νεοκαστελλίας ἔλαβε τὸ θησαυροφυλάκιον· ὁ δὲ Πίττ ἀνηγορεύθη Γραμματεὺς τῆς ἐπικρατείας, προσλαβὼν τὴν τε ἡγεμονίαν τῆς Βουλῆς καὶ τὴν ὑπερτάτην διεύθυνσιν τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐξωτερικῶν πραγμάτων. Ὁ Φόξ ἦτο ὁ μόνος ἄνθρωπος ὅστις ἠδύνατο νὰ προξενήσῃ πολλὴν ζημίαν εἰς τὸ νέον ὑπουργεῖον· ἀλλὰ τοῦτο ἐπραξε τὰ χεῖλη αὐτοῦ, διορίσαν αὐτὸν γενικὸν τοῦ στρατοῦ ταμίαν, δὸν δηλαδὴ αὐτῷ τὴν εὐπροσδοτώτεραν τῆς ὄλης κυβερνήσεως θέσιν, ἐνόσω διήρκει ὁ πόλεμος οὗτος. Ὁ Φόξ ἦτο πένης, ἢ δὲ θέσις ἐπαγωγὸς· οὐδὲν ἦττον παραδοχὸν φαίνεται, ὅτι ἄνθρωπος πρωταγωνιστήσας ἐν τῇ κυβερνήσει τῶν

πραγμάτων, καὶ ἀξίος βεβαίως ὢν τοιαύτης τύχης, ἄνθρωπος ὑπουργήσας καὶ δις ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπιτρακείς νὰ συγκροτήσῃ ὑπουργεῖον, ἀντίζηλος δὲ τοῦ Πίττ λογιζόμενος, καὶ ποτε ἐλπίσας νὰ παρευδοκημήσῃ τὸν ἀντίζηλον ἐκεῖνον, συνήνεσεν, ἔνεκα χρηματικῶ ὠφελήματος, νὰ ἀναλάβῃ θέσιν δευτερεύουσαν καὶ νὰ ψηφίσῃ ἐν σιωπῇ ὑπὲρ τῆς κυβερνήσεως ἐκείνης, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ἀνώτατον συμβούλιον δὲν ἐκαλεῖτο.

Τὸ νέον ὑπουργεῖον ἀνέδειξεν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τὴν ῥώμην αὐτοῦ μᾶλλον ἢ τὴν ὀρθὴν κρίσιν. Διότι ἐξέπεμψεν εἰς τὰ Γαλλικὰ παράλια στρατείας, εὐτελεῖ ἐπαγαγούσας ἀποτελέσματα. Ὁ ἀγγλικὸς στόλος ἐκυρίευσεν τὴν μικρὰν νῆσον Αἰξ, ἠπέλιπτε τὴν Ῥοχεφορτίαν, ἐπυρπόλησέ τινα πλοῖα εἰς Σαιντ-Μάλον καὶ ἀπήγαγεν ἀπὸ τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ Χερβούργου, ὡς τρόπαια, πυροβόλα τινὰ καὶ τινὰς ὄλους. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγου τὸ βασίλειον ἐνεπλήσθη ὑπερηφανείας καὶ ἀγαλλιάσεως, ἔνεκα κατακτήσεων πολλῶ ἀξιολογωτέρων. Κατορθώματα ἀλλεπάλληλα, λαμπρὰ βεβαίως καὶ, καθὼς κοινῶς ἐφρονεῖτο, οὐχὶ ἄκαρπα, περικλεέστατον ἀνέδειξαν τὸ ὄνομα τοῦ ὑπουργοῦ, εἰς ὃν ἦτο ἐπιτετραμμένη ἢ τοῦ πολέμου διεξαγωγή. Ἡ ὄλη Ἀμερικανικὴ νῆσος, ἠκαλούμενη Βρετανικὴ ἄκρα, καθυπετάχθη· ὁ στόλος, εἰς ὃν ἡ αὐλὴ τῆς Οὐερσαλίας ἀνέθετο τὴν ὑπὲρ τῆς Γαλλικῆς Ἀμερικῆς ἄμυναν, κατετροπώθη· αἱ κυριευθεῖσαι σημαῖαι ἐκομίσθησαν ἐν θριάμβῳ εἰς Λονδίον, καὶ κεραυνοβολούντων μὲν τῶν πυροβόλων, κρουόντων δὲ τῶν τυμπάνων, ζητωκραυγοῦντος δὲ πλήθους ἀχανοῦς, ἀνηρτήθησαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀγίου Παύλου. Ἀναφοραὶ συγχαρητήριαι συνέβρευσαν ἀφ' ὅλων τῶν μεγάλων τῆς Ἀγγλίας πόλεων, ἢ Βουλὴ δὲν συνῆλθον εἰμὴ διὰ νὰ ὁμολογήσῃ χάριτας, νὰ ψηφίσῃ τὴν ἀνέγερσιν μνημείων, καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ, μία φωνῇ, πιστώσεις διπλοσίας καὶ ἐπέκεινα τῶν, ὅσαι ποτὲ, ἐπὶ τῶν μεγίστων πολέμων, εἶχον ἐπιτραπῆ.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ 1759 ἔτους κατεκτήθη ἢ ἐπὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ κειμένη Ἀφρικανικὴ νῆσος Γορέη μετ' ὀλίγον ἔπεσεν ἢ Γουαδελούπα, ἔπειτα ἢ Τικονδερόγα, ἔπειτα ἢ Νιαγάρα· ἢ ναυτικὴ τοῦ Τουλῶνος μοῖρα, προσβληθεῖσα, κατὰ τὰ Ἰσπανικὰ παράλια, ὑπὸ τοῦ ναυάρχου Βοσκαουινίου, ἐπαθεν ἦταν ὄλοσχερῆ. Ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦ ἔτους ἐκείνου ἄθλον, ὑπῆρξεν τὸ τοῦ ναυάρχου Οὐελλίου· ἢ ἀγγελία τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Κοσεβίας ἐφθασεν εἰς Λονδίον κατ' αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα, καθ' ἢν συνῆλθεν ἢ Βουλὴ. Τὰ πάντα ἦσαν χαρὰ καὶ θρίαμβος· αὐτὸς ὁ φθόνος, αὐτὸ τὸ φατριαστικὸν πνεῦμα ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν κἀνδρημον ἐκείνην ἐπιδοκιμασίαν. Οὐίγοι καὶ Τόρεις συνημιλλῶντο πρὸς ἀλλήλους, ἀποθωμάζοντες τὴν μεγαλοφυίαν καὶ μεγαλοουργίαν τοῦ Πίττ. Οὐδεὶς ὠμίλει περὶ τῶν ἄλλων ὑπουργῶν, οὐδεὶς τοὺς ἐνθυμεῖτο. Ἀλλὰ καὶ βουλὴ, καὶ ἔθνος, καὶ ἀποικίαι, καὶ σύμμαχοι, καὶ ἐχθροί, εἰς ἐκεῖνον καὶ μόνον εἶχον ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμούς.

Μόλις ἢ βουλὴ ἐψήφισεν τὴν ἀνέγερσιν μνημείου εἰς τὸν Οὐελλιον, καὶ ἐπῆλθον νέα χαρὰς εὐαγγελία. Ὁ ἐν Βρέστη Γαλλικὸς στόλος, ἀναχθεὶς εἰς τὸ πέλαγος

ναυαρχούντος του Κορφλιανού, κατεδιώχθη υπό Άγγλικής μοίρας, υπό τον Άουίκιον τεταγμένης. Ο Κορφλιανός εζήτησε να σωθῆ, πλησιάζων ὅσον ἔνεστιν εἰς τὴν Γαλλικὴν παραλίαν. Ἡ παραλία ἦτο βραχώδης, ἢ νύξ σκοτεινὴ, λυσσώδης δὲ ὁ ἀνεμος καὶ ὁ κλύδων τοῦ κόλπου τῆς Βισκαίας φοβερός. Ἀλλὰ ὁ Πίττ εἶχεν ἐμφυσῆσαι εἰς ἅπαντας τοὺς κλάδους τῆς ὑπηρεσίας πνεῦμα πρὸ καιροῦ εἰς αὐτοὺς ἀγνωστον. Οὐδεὶς Ἄγγλος ναυτικός ἦτο ἤδη διατεθειμένος νὰ περιπέσῃ εἰς τὴν πλάνην τοῦ Βουγγίου. Ὁ ναύκληρος εἶπεν εἰς τὸν Ἄουίκιον, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπέλθωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἄνευ μεγίστου κινδύνου. « Ἐπράξατε τὸ χρέος σας, ὑποβαλόντες εἰς « ἐμὲ τὴν παρατήρησιν ταύτην » ἀπεκρίθη ὁ ναύαρχος· « ἐγὼ δὲ σὰς διατάσσω, ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ μου εὐ- « θύνῃ, νὰ μὲ φέρετε εἰς τὴν πλευρὰν τῆς Γαλλικῆς « ναυαρχίδος », Δύο Γαλλικὰ δίκροτα παρεδόθησαν τέσσαρα ἐξωλοθρεῦθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκρύβησαν ἐν τῶν ποταμῶν τῆς Γαλλικῆς Βρετανίας.

Ἐπέστη τὸ 1760 ἔτος, καὶ νέοι καὶ ἀλλεπάλληλοι ἐπὶ ἄλλων θρίαμβοι· τὸ Μοντριάλιον ἐκυριεύθη ἅπαντα ἢ Καναδικὴ καθυπετάχθη ἅπαντες οἱ Γαλλικοὶ στόλοι ἐπάθον, ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, ἀδικαίπτους συμφορὰς. Συγχρόνως δὲ κατορθοῦντο ἐν τῇ Ἀνατολῇ κατακτήσεις, κατὰ μὲν τὴν ταχύτητα ἐνάμιλλοι τῶν κατακτήσεων τοῦ Κορτεζίου καὶ τοῦ Πιζάρου, ὑπέρτεροι δὲ αὐτῶν κατὰ τὸ μέγεθος. Ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν οἱ Ἄγγλοι ἵδρυναν ἐν τῇ Ἰνδικῇ κράτος μέγα, ὀλοσχερῶς ἀνατρέφοντες τοὺς πρὸ αὐτῶν ἰσχυροῦς αὐτοῖς Γάλλους (Ἴδε τὸ περὶ Λόρδου Κλίβου ἄρθρον, εἰς τὰ φυλλάδια ΙΣΓ. ΙΖ'. ΙΗ', ΙΘ'. καὶ Κ'. τῆς Πανδώρας).

Ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ ἰσχυρότεροι μὲν ἦσαν οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἀγγλίας, διότι εἶνα μόνον εἶχεν ἐνταῦθα αὐτὴ ἀξιόλογον σύμμαχον, τὸν βασιλεῖα τῆς Πρωσίας, αὐτὸς δὲ προσεβλήθη οὐ μόνον ὑπὸ τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς Ρωσίας καὶ ὑπὸ τῆς Αὐστρίας· ἀλλ' ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ Πίττ ἐνίκησε καὶ ἐν τῇ ἠπειρῷ ἅπασας τὰς δυσκολίας. Ὅτω περὶ καὶ ἂν καταδικαστῆν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἄλλοτε τὴν μισθοδοσίαν τῶν ξένων ἡγεμόνων, ἣν ἐδαπάνησεν εἰς τὴν τοιαύτην μισθοδοσίαν ὅσα χρήματα οὐδεὶς τῶν προκατόχων αὐτοῦ ἐτόλμησε νὰ δαπανήσῃ. Ὁ βέκτης καὶ πολυμήχανος ἡγεμὼν τῆς Πρωσίας ἔλαβε χρηματικὴν συνδρομὴν τοιαύτην, ὥστε κατῶρθεσεν ἀπὸ τοῦ Ἰσού ν' ἀνταγωνισθῆ πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς αὐτοῦ ἀντιπάλους. Περὶ οὐδενὸς ἀντικειμένου ὁ Πίττ ἐλάλησε ποτὲ μετὰ τσαύτης θερμότητος καὶ εὐγλωττίας ὅσον περὶ τῆς δυστυχοῦς ἀνάγκης, τοῦ ν' ἀναλαμβάνῃ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Ἀνοβερίας. Ἦδη δὲ ἀπεφάνητο, καὶ δικαίως τῇ ἀληθείᾳ, ὅτι εἶναι ἀνάξιον τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνος ν' ἀρῆσθαι τὸν βασιλεῖα του ν' ἀποβῆ τὰ ἠπειρωτικὰ ταῦτα κτήματα, ἐνεκεν Ἀγγλικῷ συμφέροντος. Ἐβεβιάωσε δὲ τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ὅτι δὲν θέλουσιν παντάπασι ἐκ τούτου ζημιωθῆ, καὶ ὅτι ἐν τῇ Γερμανίᾳ θέλει κατακτήσει δι' αὐτοὺς τὴν Ἀμερικὴν. Οὕτω δὲ πολιτευόμενος, προεκτέτατο μὲν τὴν ἰσχύϊν τοῦ βα-

σιλέως, δὲν ἀπέβαλε δὲ τὴν τοῦ ἔθνους εὐλοίαν. Ἡ ὑπεροχὴ τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἐν τῇ βουλῇ, διὰ τὴν εὐγλωττίαν αὐτοῦ, τὴν ἐπιτυχίαν, τὸ μέγα ἀξίωμα, τὸ μέγα φρόνημα καὶ τὸν ἀτρόμητον χαρακτήρα, ἦτο τσαύτη, ὥστε κατήντησε νὰ μεταχειρίζεται τὸ σῶμα τοῦτο ὅπως οὐδεὶς ποτε, οὐδὲ πρότερον, οὐδὲ μετέπειτα, τὸ μεταχειρίσθῃ. Οὐδεὶς φήτωρ ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ νὰ ἀποδείξῃ αὐτὸν ἄνακτολόν. Εἰς καὶ μόνος ἐδοκίμασέ ποτε νὰ πράξῃ τοῦτο, καὶ ὁ ἀθλιος, εἰς τοιαύτην, διὰ τὸ ἀγέρωχον τοῦ ὑπουργοῦ ὕψος, περιέστη ἀμνηχανία, ὥστε ἐτραβύλισεν, ἐσιώπησε καὶ ἐκάθησεν.

Τοσοῦτον δ' ἐνεργῶς πολιτευθεὶς καὶ ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ, ἀναγκαίως ἐπέτυχεν. Ὅταν ἦλθεν εἰς τὰ πράγματα, ἡ Ἀνοβερία ἐκινδύνευε πρὶν δὲ τρεῖς παρελθῶσι μῆνες, ἐπετεν ὀλόκληρος εἰς χεῖρας τῶν Γάλλων. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰ πράγματα μετέβαλον ὄψιν· οἱ κατακτηταὶ ἐξώσθησαν· συνεκροτήθη στρατός συκείμενος ἐν μέρει ἀπὸ Ἀγγλικῶν, ἐν μέρει ἀπὸ Ἀνοβερικῶν καὶ ἄλλων Γερμανικῶν ταγματῶν, ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πρίγκηπος Φερδινάνδου τοῦ Βρυττανικοῦ· καὶ οἱ Γάλλοι ἐν ἔτει μὲν 1758 ἠττήθησαν περὶ Κρεφελδίαν, ἐν ἔτει δὲ 1759 ἔπαθον ἐπὶ ὀλοσχερεστέρῃ καὶ ἰπονειδιστοτέρῃ τροπῇ περὶ Μινδένιον.

Ἐν τσοῦτῳ δὲ τὸ ἔθνος ἀνεδείκνυεν ἅπαντα τοῦ πλεούτου τὰ σημεῖα· οἱ ἔμποροι τοῦ Λονδίνου οὐδέποτε τοσοῦτον ἠδαιμόνησαν· ἡ ἀκμὴ πολλῶν μεγάλων ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν πόλεων, ἰδίως τῆς Γλασκουσίας, τότε ἤρχισεν, ἢ δὲ λαμπρὰ ἐπιγραφὴ τῆς ὁποίας φέρει τὸ ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ τοῦ Λονδίνου ἀγαλμα τοῦ Πίττ, ἀνακηρύττει τὴν κοινὴν τῶν ἀστῶν τῆς μεγαλοπύλης ταύτης γνώμην, ὅτι ἐπὶ τῆς ὑπουργίας αὐτοῦ, τὸ ἐμπόριον α ἐν πολέμῳ καὶ διὰ τοῦ πολέμου α ἤνθησεν.

Ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τὰ σημεῖα ταῦτα τῆς ἐπιδόσεως ἦσαν μέχρι τινὸς ἐπιπλαστα. Ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι τινὲς τῶν κατακτήσεων ἐκείνων ἦσαν λαμπραὶ μᾶλλον ἢ χρησίμοι. Ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ Πίττ περὶ ἐλαχίστου ἐποιήτο τὴν δαπάνην τοῦ πολέμου· καὶ ἴσως ὀρθότερον εἶναι νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἤξανε τὴν ἐνεκα τῶν κατορθωμάτων ἐκείνων ἀγγαλίαν τοῦ ἀνδρός, τὸ μέγεθος τῆς δαπάνης τὴν ὁποίαν ἀπῆτουν. Ἐνῷ συνήθως οἱ ὑπουργοὶ ζητοῦν νὰ παραστήσωσι μικρότερα τὰ ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν γινόμενα ὑπὸ τοῦ ἔθνους ἐξοδα, αὐτὸς ἐξεναντίας ἤθελε νὰ τὰ μεγαλοποιῇ. Διότι ἐγαυρία ἐπὶ ταῖς θυσίας, τὰς ὁποίας ἡ εὐγλωττία καὶ ἡ ἐπιτυχία του κατέπειθον τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ νὰ καταβάλλωσι. Καὶ ὡς ὑπουργὸς δὲ τοῦ πολέμου, δυσκόλως ὁ Πίττ δύναται νὰ θεωρηθῆ ἄξιος ἀπάντων τῶν ἐγκωμίων ὅσα ἐπεσώρευεν εἰς αὐτὸν τὸ ἔθνος. Τὸ καὶ ἡμᾶς, ἴσως ἐνεκα τῆς ἀμαθείας ἡμῶν, οὐδὲν δυνάμεθα ν' ἀνακαλύψωμεν εἰς τὰς διαταγὰς αὐτοῦ βαθὺ καὶ περινενημένον σχέδιον. Πόλλαι τῶν στρατικῶν αὐτοῦ, ἰδίως αἱ ἐπὶ τὰ Γαλλικὰ περὰλα ἐκπευθεῖσαι, ἦσαν δαπανηραὶ ἅμα καὶ ἀποποιοί. Αἱ κατὰ τὴν Ἰνδικὴν γινόμεναι κατακτήσεις ἢ

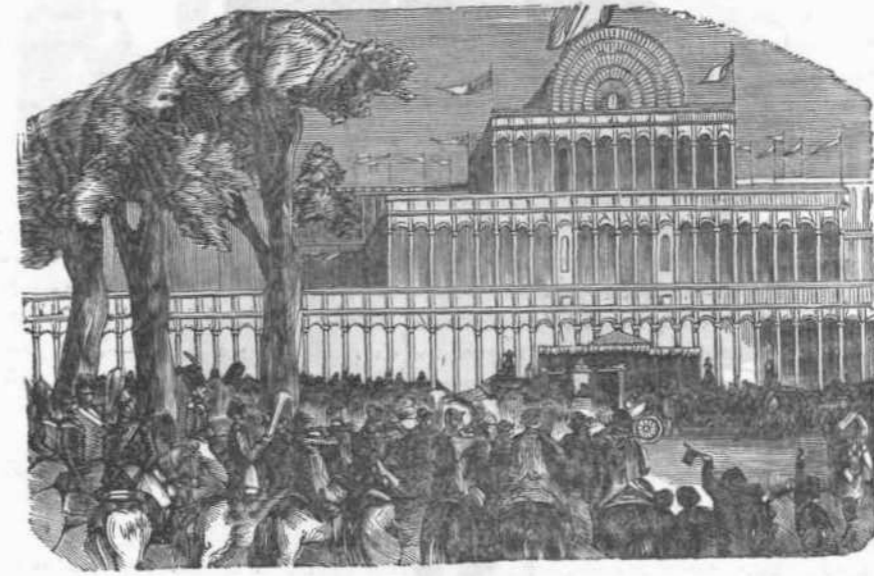
ἦσαν μὲν τὴν λαμπρότητα τῆς ἐποχῆς καὶ ἦν οὐδὲν πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν, ἀλλὰ δὲν ἐγένοντο κατ' ἐπίνοιαν καὶ ὑπαγόρευσιν αὐτοῦ. Τὸ ἀναμφίβολον εἶναι, ὅτι ὁ ἀνὴρ ἦτο φύσει μεγαλοφυΐας, τολμηρός, πολυμήχανος· καὶ ὅτι ἐκθύμως μὲν εἶπτο τῇ φύσει ταύτῃ, εἰς πάντα δὲ προθύμως συνεργούς εἶχε τὴν τε περιουσίαν ἔθνους πλουσίον, καὶ τὴν ἀνδρείαν ἔθνος γενναίου.

Ἐν μέρει ὁμοῦς ἀνεδείχθη τῶντι ἄξιος ὅλων τῶν ἐπευρημῶν ὅσα ἀπεδόθησαν ποτε αὐτῷ. Ἡ κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον ἐπιτυχία ἴσως ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τοὺς χρηματικούς πόρους καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους, ἢ εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν διαταγῶν τοῦ ὑπουργοῦ. Ἄλλ' ὅτι τὸ ἔθνικόν πνεῦμα εἰς τοιαύτην μετωρίσθη περιωπῇ, ὅτι οἱ ἔθνικοι πόροι μετὰ τοιαύτης ἀπαρδειγματίστου προθυμίας προεφέρθησαν, τοῦτο ὑπῆρξεν ἀναμφισβητήτως ἔργον τοῦ Πίττ. Τὸ πῦρ τῶν λόγων αὐτοῦ κατέφλεξεν ἅπαν τὸ βασιλείον. Τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἐξέκαυσεν ἕνα ἕαστον τῶν στρατιωτῶν, ὅσοι ὤμνησαν ἐπὶ τὰ τείχη τῆς Κυβερνήσεως, ἕνα ἕαστον τῶν ναυτῶν, ἕσοι ἐταπεινώσαν τὸν Γαλλικὸν στόλον ἐν μέσῳ τῶν Βρετανικῶν βραχίων. Ἄμα παρελθὼν εἰς τὰ πράγματα ὁ ὑπουργὸς ἐνεφύσησεν εἰς ἅπαντας τοὺς στρατηγούς τοὺς ὁποίους μεταχειρίζετο, τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἀκαθικτον, καὶ παντοποῖον, καὶ ἀνένδοτον πνεῦμα. Καθῶ, αὐτὸς, ἦταν καὶ

αὐτοὶ ἤδη ἔτοιμοι νὰ κινδυνεύωσι μὲν τὰ πάντα, ἰπανειλημμένως δὲ ν' ἀναρρίπτωσι τὸν περὶ τῶν ὄλων κύβον, μηδέποτε δὲ νὰ θεωρῶσι τι ὡς ἀποτελεσθῆν, ἐνόσω ὑπελίκετο νὰ πράξωσι τι, καὶ νὰ προτιμῶσι τὸ ἀποτυχεῖν τοῦ μὴ τολμῆσαι. Ὁ ὑπουργὸς ἠδύνατο νὰ ραψῆ ἐπιεικῆ πρὸς τὴν θρασύτητα τῆς ἀπερσισκεψίας, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῆς περιοκείψεως ἦτο ἀδυσώπητος. Εἰς καιροὺς ἄλλους καὶ κατ' ἄλλων ἐγχερῶν ὁ τοιοῦτος τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου τρόπος ἠδύνατο νὰ ἀποτύχῃ. Ἐὐδαιμόνησε δὲ διὰ τὴν τότε κατάστασιν τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους. Εἰς τοὺς μωροὺς καὶ ραδιούργους ἀνδρικούς τῆς Οὐβεραλίας, ὁ φηξήνωρ ἐκεῖνος ἀντίπαλος ἐνεκίχησε τρόμον καὶ ἀμνηχανία. Πανικός φόβος διεδόθη εἰς ἅπασας τῆς κοινωνίας τὰς τάξεις. Οἱ ἐχθροὶ τῆς Ἀγγλίας ἐθεώρησαν ὡς πεπρωμένον τὸ ἀεὶ ποτε ἠττησθαι ἢ μίαν νικῆ παύσαγεν οὕτω τὴν ἄλτην, μίχαις οὐ τελευταίον αἱ διαμαχόμεναι τῶν δύο ἰθῶν δυνάμεις κατήντησαν νὰ μὴ ἀπαντῶνται εἰμῇ μετὰ θαρρύου μὲν Ἰβριστικοῦ ἀφ' ἐνός, μετὰ φόβου δὲ ἀνάνου ἀφ' ἑτέρου.

(Ἡ συνέχεια εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον).

ΛΗΞΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΕΚΘΕΣΕΩΣ.

Κρυστάλλινον Παλάτιον

Φίλε!

Ἐξέρχομαι ἀπὸ τὸ κρυστάλλινον παλάτιον, οἱ οὐκ ἐκτρέφθη σήμερον ἡ λήξις τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως. Ἡ τελετὴ ἐγένετο προεδρεύοντος τοῦ πρίγκηπος Ἀλβέρτου, περιστώτων τῶν βασιλικῶν ἐπιτρόπων καὶ

τῶν μελῶν τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς, καὶ ἀναγνωσθέντων δύο λόγων, τοῦ μὲν ὑπὸ τοῦ Λόρδου Κάνιγγος, εἰς δνόματος τῶν ἐνόρκων, παρυσιασάντος καὶ σημειῶσιν ἐκείνων πρὸς οὓς ἀπενεμήθησαν βραβεῖαι, τοῦ δὲ ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος αὐτοῦ, ἐκφρασαντος οὐκ ἀριστησιν διὰ τὸ αἰσιον πέρας τῆς ἐκθέσεως. Ἡ

συρροή των ανθρώπων ήτο μετρία εξ αιτίας της κακοκαρίας.
 Έκ των διανεμηθέντων 164 νομισμάτων α. κλάσσεως, 76 μὲν ἐδόθησαν εἰς Ἀγγλους, 56 δὲ εἰς Γάλλους, ἐκθέτας, καὶ τὰ λοιπὰ εἰς Πρώτους, Ἀμερικανούς, Αὐστριακοὺς, Τούρκους, Βαυαροὺς, Βέλγους ἔσω, δὲ καὶ εἰς τινὰς ἄλλους. Ἡ Ἑλλάς, εὐδοκίμουσα μᾶλλον εἰς ἐρίδας πολιτικές, καὶ αὐτὰς εὐτελεῖ, καὶ ἀναξίας ἀνδρῶν ἀγαπῶντων ἀληθῶς τὴν πατρίδα, ἢ εἰς βιομηχανικὰ ἔργα, ὄχι μόνον τῆς τιμῆς ταύ-

των, τὸν προτεινόμενον τὸ τεράστιον σχέδιον τοῦ βαλίνου παλατίου, ὠνόμασε βαρονέτον καὶ κατέστησεν ἴσον αὐτοῦ τοῦ κυρίου του τὸν κατασκευάσαντα τὸ παλάτιον Φῶξ, ὠνόμασεν ἐπίσημ. βαρονέτον τὸν συνταγματάρχην Ρεῖδ διώρισε διοικητὴν Μελίτης, καὶ δύο ἄλλους συμπράκτορας, τὸν Κύβιτ καὶ Πλαιφαίρ ἀνέδειξεν εὐγενεῖς. Ἴδου πῶς ἐνοεῖ τὴν ἀριστοκρατίαν ἢ Ἀγγλία. Τὴν ἀνανεοῖ συνεχῶς ἐγγέουσα αἷμα δημοτικὸν εἰς τὰς φλέβας τῆς, καὶ οὕτως, ἀναβιβάζουσα τὸν λαὸν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς κοι-

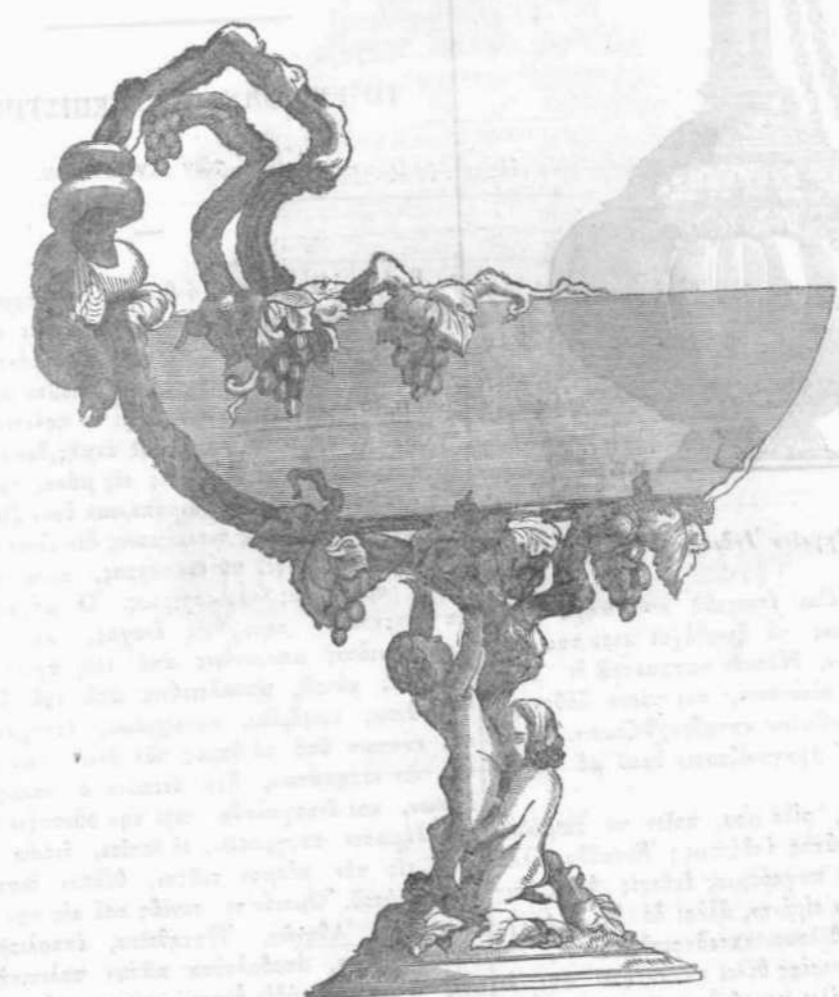
Ἡ Βασίλισσα Βικτωρία.

της δὲν ἠξιώθη, ἀλλ' οὐδὲ ἀπλοῦ ἐπαίνου! Ἀπενεμήθησαν δὲ καὶ πολλὰ βραβεῖα β'. κλάσσεως.
 Καὶ ταύτας μὲν τὰς τιμὰς ἀπένεμαν οἱ ἐνορκοὶ ἢ δὲ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις ἧτις ἀνέκαθεν ἔχει τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ βραβεύῃ μεγαλοπρεπῶς τὴν ἀξίαν καὶ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ὑψηλῶν τῆς, ἐτίμησεν ἰδίως ὅλους τοὺς συντελέσαντας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐκθέσεως Τὸν ἀσημένιον κηπουρὸν τοῦ δουκὸς Δέβοντιρ Πάξ-

ωνίας, τὸν καθιστᾶ μέτοχον τῶν τιμῶν τῶν ὁποίων ἀπολαύουσιν οἱ τάξεις αὐταί, καὶ ἐμπνέει εἰς αὐτὸν ἔρωτα θερμότερον πρὸς τὰ καθεστῶτα.
 Σὲ στέλλω τέσσαρα σχεδιογράφηματα διὰ τὴν Πανδώραν τὸ ἐν, ζωγραφηθὲν τῶν ἡμέραν τῆς ἐναρξέως τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως, παριστᾶ μικροσκοπιῶς μὲν ἀλλ' ἀκριβῶς τὸ κρυστάλλινον παλάτιον, τὸ δὲ, τὸν μέγαν ἐκ λευκοσιδήρου ἀνδριάντα τῆς βασι-

λισσῆς Βικτωρίας, φιλοτεχνηθέντα περικόμψως ὑπὸ Γάλλου ἐκθέτου, τὸ τρίτον, ἀγγεῖον ἰνδικὸν ὠραιότατον, λεπτοτάτης κατασκευῆς, ἀποδεικνύον ὅτι ἡ τέχνη, ὡς καὶ πάλαι, ἀκμάζει καὶ σήμερον κατὰ τὴν Ἀσίαν, καὶ τὸ τέταρτον, κύπελλον ἐξ ἀγάλτου ἐπηγορωμένου, ἐλίγγον τὴν ἀμίμητον φιλοκαλίαν καὶ ἐπιδειξιότητα τοῦ Γάλλου τεχνίτου Κατ' ἀρχῆς εἶχον συλλάβει τὸν σκοπὸν νὰ σὲ στείλω πολλὰ σχεδιογράφηματα ἐκ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν τεσσάρων κυριωτέρων κλαδῶν τῆς ἐκθέσεως, τοῦτέστιν, ἐκ τῶν πρώτων ὑλῶν, τῶν μηχανῶν, τῶν ἐργοχειρῶν καὶ τῶν καλλιτεχνημάτων, καὶ νὰ προσθέσω, ἐν τῇ ἀμαθία μου, μετὰ τὰς τόσας καὶ τόσας σοφὰς περιγραφὰς, μικρὰς τινὰς ἐπεξηγήσεις· ἀλλ' ἴδου ὅτι ἤθελεν αὐτὸ καταστήσει τὴν Πανδώραν ἄλλην ἐφημερίδα τῆς ἐκθέσεως, ἐξ ἐκείνων αἰτινας ὡς μύρμηκες βρούουσι οἶπου τοῦ Λονδίνου καὶ ἂν ὑπάγης, τέρπουσαι μὲν ἴσως τὴν δραστίν, διόλου δὲ ἢ μικρὸν πληροφοροῦσαι τὴν περιέργειαν τοῦ φιλομαθοῦς ἀναγνώστου. Διὰ τοὺς τοιοῦτους ἱστορικοὺς, μὲ εἶπες ποτὲ ὅτι εἶλεγεν ὁ φιλόσοφος τῆς Φερναίης ὅτι: ils causent de tout mais ils ne traitent de rien. Τῇ ἄ-

ληθείᾳ, δὲν ἐπεθύμουν νὰ μ' ἐπενθυμίσης καὶ πάλιν τὸ Βολταίρειον τοῦτο. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐπισκερθεὶς φίλον μου τινὰ, εἶρον αὐτὸν ἐνασχολούμενον, κατὰ τὸν συρμόν, εἰς περιγραφὴν τῆς παγκοσμίου ἐκθέσεως. Ἐξεκαρδίωσθην ἀπὸ γέλωτα ὅταν ἴδον ὅτι τίτλον τῆς περιγραφῆς τοῦ εἶχε τὸ λατινικὸν ἐκεῖνο φητόν τοῦ φίλου μας Σ. . . δι' οὗ πολλὰκις μᾶς κατάρθωσεν ἐν Ἀθήναις νὰ ἀνακαγχάσωμεν καὶ μὴ ἔχοντας ὄραξιν. De omni re exposita et quibusdam aliis. Ἐάν μὲ δώσῃ ἀντίγραφον, ὡς μὲ ὑπεσχέθη, τῆς περιέργου ταύτης περιγραφῆς τοῦ θέλω σὲ τὴν κοινοποιῆται· διότι μεταξὺ πολλῶν ἀλλοκότων παρατηρήσεων, περιέχει καὶ πληροφορίας ἀποδεικνύουσας τὴν ἀκρίβειαν τῶν Ἀγγλων, ἧτις, ὡς γνωστὸν, θεωρεῖται ὡς μεγίστη ἀρετὴ παρ' αὐτοῖς. Δὲν ἀρκεῖται, παραδείγματος χάριν, εἰς μόνην τὴν σημείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκεφθέντων τὸ παλάτιον, ἀλλὰ διαίρων αὐτὸν λέγει, καὶ πόσοι ἄνδρες ἦσαν, καὶ πόσαι γυναῖκες, καὶ πόσα κοράσια, καὶ πόσα μετράκια, ἴσως δὲ καὶ πόσα ὑποδήματα καὶ πόσα σανδάλια. Παρ' ὀλίγον νὰ σχάσῃ ἀπὸ τοῦ κακῶν τοῦ διότι δὲν κατάρθωσεν νὰ μετρήσῃ καὶ πόσοι ἐπάτησαν τὸ ἴδαρος τοῦ Ὑδαίου κήπου, τὴν

Κύπελλον ἐξ ἀγάλτου.

ἴσως τὴν δραστίν, διόλου δὲ ἢ μικρὸν πληροφοροῦσαι τὴν περιέργειαν τοῦ φιλομαθοῦς ἀναγνώστου. Διὰ τοὺς τοιοῦτους ἱστορικοὺς, μὲ εἶπες ποτὲ ὅτι εἶλεγεν ὁ φιλόσοφος τῆς Φερναίης ὅτι: ils causent de tout mais ils ne traitent de rien. Τῇ ἄ-

ήμεραν τῆς ἐνάρεως τῆς ἐκθέσεως! Καὶ οὖν δὲ νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἔλλειψιν τοῦ αὐτοῦ, με εἶπεν ὅτι «οὐδ' αὐτὴ ἡ ἀριθμητικὴ ἐλόκληρος ἤθελεν ἀρκέσει εἰς τὸ νὰ μετρήσῃ τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς ξένους οἵτινες διέτρεξαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸν μεγαλοπρεπῆ κήπον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις του! » Βλέπεις, φίλε, εἰ παρὰ τὰς δὺσθας τῆς θολερᾶς Ταμίσεως, εὗρεν ὁ εὐφυὴς Βετανδὸς τὰ νάματα τοῦ διαυγοῦς Γάγγου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ ἀκρίβειας σὲ λέγω ὅτι, ὁσάκις ἐμβαίνων εἰς δημοσίαν ἀμαξάν (omnibus) βλέπω τὸν τρόπον δι' οὗ ἐξελέγχεται μηχανικῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰσερχομένων, με καταδραίνει ἡ ἰδέα

Ἄγγλιον Ἰνδικόν

ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει ἐρευρεθῆ καὶ μηχανὴ τὴν ὁποίαν προσκολλῶντες οἱ ξενόδοχοι περὶ τὰς σιγαγῶνας τῶν γενομένων, θέλουσι καταμετρεῖ δι' αὐτῆς καὶ πόσα γεώμετρα τρώγουσι, καὶ πόσον ζύθον φῶνται καὶ πόσον ροσβίφιον καταβροχθίζουσιν. ἢ καὶ πόσας βίβλας σελίνου τραγανίζουσιν ἡμεῖς μετὰ τὸ τυρίον των.

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, φίλε μου, ποῖον τὸ ἐπιμύθιον τῆς παγκοσμίου ταύτης ἐκθέσεως; Ἐνταῦθα, ἄλλοι μὲν λέγουσιν ὅτι ἡ παγκόσμιος ἐκθεσις θέλει ἐπιφέρει καὶ παγκόσμιον εἰρήνην, ἄλλοι δὲ ὅτι οἱ φραγμοὶ τῶν τελωνείων θέλουσι καταδραροῦσθαι, οὗτοι, ὅτι ἡ ἐλευθερία τῆς ἐμπορίας θέλει καταστήσει ἀπεριόριστος, ἐκείνοι ὅτι θέλει μεταβάλλει τὰς οικονομικὰς σχέσεις τῶν ἐθνῶν, καὶ συγχροτῆσει ἐξ ὧν τούτων

μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν. Τὸ κατ' ἐμὲ, πιθανόν νὰ γείνωσιν ὅλα ταῦτα τὰ θαύματα, ὅταν ἐπανέλθῃ ἡ ἐποχὴ τῶν θαυμάτων πρὸς τὸ παρὸν ἔθνος τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἰθαπανήθηται καὶ ὅτι ἰθθαυρίστηται ἑκατομμύρια. Βέβαιον εἶναι ἐπίσης ὅτι ποτὲ ζήτημα κοινωνικὸν δὲν ἐφείλκυσε τόσῃ τὴν προσοχὴν τῶν κατοίκων τῶν δύο ἡμισφαιρίων, ὅσῃ ἡ ἐκθεσις τοῦ Λονδίνου, καὶ ὅτι ποτέ, ἐπ' οὐδεμίας συνόδου, εἰ καὶ πολὺ πλέον εὐαριθμοῦ τῆς προκειμένης, δὲν ἐπικράτησε τοσαύτη ἀδιανόπως ἀρμονία ἰδεῶν, σκοπῶν καὶ αἰσθημάτων, καὶ τοσαύτη ἐγκράτεια περὶ ἀντιζηλίας ἰδιωτικᾶς τε καὶ ἐθνικᾶς. Κατὰ τὴν ἐκθεσιν ταύτην συμπαραυρέθησαν καὶ συνηγωνίσθησαν ὅσα σχεδὸν τὰ ἔθνη τῆς γῆς, εἰς αὐτὴν συνέβρυσαν υφιαζέες σοφῶν, βιομηχανῶν, τεχνιτῶν καὶ περιέργων, περὶ αὐτῆς ἐγράψεν ὁ τύπος ὅλης τῆς οἰκουμένης καὶ ὁμοῦ οὐδεμία ἠγέρθη φωνὴ ἐτερόβουλος. Ἀσίστακτα ὁμογενωσύνθη ἐπὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων!

Ἐν Λονδίῳ
τῆς 3—15—Ἰουλίου 1851. N.

ΤΟ ΕΝ ἈΘΗΝΑΙΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ,
Ἐπὶ τῶν Ἀντωνίνων.

Καθὼς ὁ κατ' ἰδίαν ἄνθρωπος, ὁ περιπετὸν εἰς συμφορὰς καὶ ατυχίας, πολλὴν εὐρίσκει παρηγορίαν ἐν τῇ κευδῇ καὶ ἐν τῇ μελέτῃ, ἐὰν ἐρρόντισε νὰ παρασκευάσῃ ἐκ νεότητος τὸ τοιοῦτο καταφύγιον, ἔχουσι τὸ πλεονέκτημα τοῦτο καὶ τὰ πολιτικῶς ταπεινωθέντα ἔθνη, ὅσα, ἐν καιρῷ τῆς ἀκμῆς, δὲν ἰθαπάνησαν ἀπάτας αὐτῶν τὰς δυνάμεις εἰς μόνας τὰς ἀνάγκας τοῦ θετικοῦ βίου, ἀλλ' ἐθιράπευσαν ὅσον ἔδει καὶ τὰς μούσας ἐκείνας, αἵτινες ἀνελέημονος δὲν εἶναι οὐδὲ πρὸς τοὺς ταπεινότερους αὐτῶν ἀτράς, πολὺ δὲ ὀλιγωτερον πρὸς τοὺς κύριωτερον. Ὁ μέγας Βάκων, κατὰ τὴν ἰστορίαν, κηρυχθεὶς ἔνοχος, καταδικασθεὶς μετ' ὀνειδῶν μακροβυθίας ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ, ἀποκλεισθεὶς ἀπὸ τοῦ ὑπερτάτου τοῦ ἔθνους συνεδρίου, καταχρεως, ἐστιγματισμένος καὶ κύπτων ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν, τῶν μεριμνῶν καὶ τῶν νοσημάτων, ἦτο ἀείποτε ὁ πολὺς ἐκείνος Βάκων, καὶ ἐνησχολήθη περὶ τὴν σύνταξιν καὶ τὴν συμπλήρωσιν συγγραμμάτων, αἵ ὁποῖα, ἐνόσῃ ὑπάρχει νοῦς εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, θέλουσι διατηρεῖ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ὅμοιον τι συνέβη καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπληθύνθη, ἐκπολιορθηθεῖσα, περιυβρισθεῖσα, ἀποβαλοῦσα πᾶσαν πολιτικὴν δύναμιν, ἠνάγκασεν οὐδὲν ἦν τὸν τοὺς νικητὰς αὐτῆς νὰ κύψωσι τὰς ἀγέρωχους αὐτῶν κεφαλὰς ἐνώπιον τῆς σοφίας ἐκείνης καὶ τῆς χάριτος, νὰ ἐρχονται ἐνταῦθα

διὰ νὰ μάθωσι τὸ καλὸν καὶ τὸ ἔσιον, νὰ ἀνεγείρωσιν ἢ νὰ συμπληρώσιν τὰ δημόσια αὐτῆς μνημεῖα, νὰ θεωρῶσι τὰ μηδεμίαν πραγματικὴν δύναμιν παρέχοντα ἀξιώματα αὐτῆς ὡς τιμιώτερα τῆς αὐτοκρατορικῆς γλαυδίας, καὶ νὰ προστατεύωσι τὰς σχολὰς αὐτῆς, αἱ ὁποῖαι δὲν παρήγον μὲν ἤδη θεαίως οὐδὲ Δημοσθένεις, οὐδὲ Θεουκιδίδας, οὐδὲ Αἰτυλίου, ἐναντίας πολλᾶκις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, παρεξέτραπτησαν εἰς οἰκτροὶ καὶ γελοῖα μελετήματα, ἀλλ' οὐδὲν ἦν τὸν ἐτίμων, καὶ συετήρουν, καὶ παρεμύθουν τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς πολιᾶς ἐκείνης κεφαλῆς.

Αἱ ἐν Ἀθήναις ἀνώτεροι σχολαὶ δὲν ἔφερον τὸ τοῦ Πανεπιστημίου ὄνομα· δυνάμεθα ὁμοῦ εὐλόγως νὰ ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὰς τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην, διότι, μάλιστα καθὼς ὁργανίσθησαν, ἐπὶ Μάρκου Αὐρηλίου, περιελάμβανον ἅπαντα τὸν κύκλον τῶν ἐπιστημῶν. Τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο συνέκειτο τότε ἐκ δύο σχολῶν, τῆς Φιλοσοφικῆς καὶ τῆς Σοφιστικῆς. Καὶ ἡ μὲν Φιλοσοφικὴ περιελάμβανεν ἰδίως τὴν διδασκαλίαν τῶν τεσσάρων ἐπιστημῶν αἰρέσεων, τῶν Στωικῶν, τῶν Πλατωνικῶν, τῶν Περιπατητικῶν καὶ τῶν Ἐπικουρειῶν ἢ δὲ Σοφιστικῆ, ἰδίως τὴν Ῥητορικὴν καὶ τὴν Πολιτικὴν, ἦτοι τὴν Νομικὴν ἐπιστήμην. Τὰ δὲ κατὰ τὰς Φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν Μαθηματικὴν, τὴν Ἱστορίαν καὶ αὐτὴν τὴν Ἰατρικὴν, ἐν μέρει μὲν ὑπῆγοντο εἰς τὴν μίαν σχολὴν, ἐν μέρει δὲ εἰς τὴν ἄλλην. Οἱ ἀνώτεροι καὶ ὑπὸ τοῦ δημοσίου μισθούμενοι θρόνοι ἦσαν ἕξ· τέσσαρες εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν σχολὴν, ἀνὰ εἰς δι' ἐκάστην τῶν αἰρέσεων, καὶ δύο εἰς τὴν Σοφιστικὴν. Ἐκτὸς ὁμοῦ τούτων, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ, εἰς ἀμφοτέρας τὰς σχολὰς, ἰδιώται διδάσκαλοι, ἢ, ὡς ἠθέλομεν εἶπει σήμερον, ὑφηγηταί. Καὶ οἱ μὲν προϊστάμενοι τῶν τεσσάρων φιλοσοφικῶν αἰρέσεων καθηγηταί, ἐκαλοῦντο ἰδίως σχολάρχου, οἱ δὲ τῆς Σοφιστικῆς σχολῆς, καθὼς ἐπισημότεροι τῶν ἄλλων, προσετώτες τῆς νεότητος. Ἐπὶ πᾶσιν, τῆς μὲν φιλοσοφικῆς σχολῆς προϊστάτω ἀρχων ὀνομαζόμενος Ἐφορος, ἐκ δὲ τῶν δύο θρόνων τῆς Σοφιστικῆς, ὁ μὲν, καθὼς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μισθούμενος, ἔφερε τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ Βασιλικοῦ θρόνου, ὁ δὲ, καθὼς ὑπὸ τῆς πόλεως συντηρούμενος, ἐλέγετο πολιτικὸς θρόνος· καὶ ὁ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου προϊστάμενος, προϊστάτω καὶ τῆς ὅλης σοφιστικῆς σχολῆς. Εἰδικῶς δὲ διωριζόμενος ἀμφοτέρων τῶν σχολῶν ἀρχων δὲν ἀναφαίνεται.

Ἐν καιρῷ τῆς αὐτονομίας, ὅτε, καὶ κατὰ τὸ λοιπὸν διάφορος ὑπῆρχεν ὁ τῆς δημοσίας παιδείσεως ὁργανισμὸς, ὁ διαδοχῶς πάτης καθέδρας διωριζέτο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὑπὸ τοῦ προκατόχου· πολλᾶκις ὁμοῦ προεχειρίζετο καὶ κατ' ἐκλογὴν τῶν συγχροτούντων πᾶσαν σχολὴν. Ὁ δὲ τοιοῦτοτρόπως διοριζόμενος εἶχε μόνος τὸ δικαίωμα νὰ διδάσκη ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κατεχομένῳ καταστήματι τῆς σχολῆς, τὸ ὅποιον ὀνομαζέτο διατριβή. Ἄλλ' οἱ θέλοντες νὰ διδάξωσιν ἰδίᾳ, μὴ ὑποβαλλόμενοι εἰς ἀρχὴν ἀλλοτρίαν, ἠδύναντο ἀκωλύτως νὰ ἰδρύσωσιν οἰκείας σχολὰς ἢ πάλιν τότε δὲν ἀνεμιγνύετο παντάπασιν εἰς ταῦτα πάντα. Καὶ ὅταν, ἐπὶ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ,

δὲν διέκειτο φιλικῶς πρὸς τοὺς φιλοσόφους, ὁ ἐκ Σουνίου Σοφοκλῆς ἐπέτυχεν τὴν ἐπικύρωσιν νόμου, δι' οὗ ἀπηγορεύθη, ἐπὶ κοινῇ θανάτου, οἱ ἀνευ τῆς ἀδείας τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου ἰδρύσει ἐκπαιδευτικοῦ καταστήματος, ἀπεδήμησαν ἀπὸ τῆς πόλεως ἅπαντες οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτῶν, ἰδίᾳ δὲ ὁ Θεόφραστος μετὰ τῶν 2000 αὐτοῦ φοιτητῶν ὥστε, κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐπὶ τῇ προτάσει Φιλωνος τοῦ μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, ὁ νόμος ἐκείνος ἀνεκλήθη, ὁ δὲ πρωτοεργὸς αὐτοῦ κατεδικάσθη εἰς χρηματικὴν ποινὴν 5 ταλάντων, ἦτοι 60,000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν. Ἄλλ' εἰς τὴν μεταγενεστέραν ἐποχὴν, περὶ ἧς ἰδίως ὁμιλοῦμεν ἐνταῦθα, ἅπαντες οἱ ἀπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου μισθούμενοι καθηγηταὶ διωριζέτο ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος· κατ' ἐξαίρεσιν δὲ μόνον ἀνετίθετο ἐνίοτε ὁ διορισμὸς ἦτοι εἰς τὰς ψήφους τῶν ἀρίστων καὶ πρεσβυτέρων πολιτῶν, ἦτοι καὶ εἰς ἐναμόνον ἐπιφανῆ πολίτην· καθὼς λέγεται, λ.χ., ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέτρεψε ποτε τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἐφόρου τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς εἰς τὸν περιώνυμον Ἡρώδην τὸν Ἀττικόν.

Ὁ ἐτήσιος μισθὸς ἐκάστου τῶν τεσσάρων σχολάρχων τῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου τῆς σοφιστικῆς σχολῆς ἦτο ὠρισμένος εἰς δραχμὰς ἄττικὰς 10,000, ἰσοδυναμοῦσας μὲ 20,000 περίπου σημερινῶν δραχμῶν· ὁ δὲ πολιτικὸς θρόνος εἶχεν ἐτήσιον μισθὸν 50000 ταλάντων, ἦτοι περὶ τὰς 12,000 ἡμετέρων δραχμῶν. Ἄλλ' ὁ μισθὸς οὗτος, καὶ τοι ὅχι μικρὸς, δὲν ἦτον ἡ μόνη ἀμοιβὴ τὴν ὁποίαν οἱ σοφοὶ ἐκείνοι ἄνδρες ἐλάμβανον διὰ τοὺς κόπους αὐτῶν. Ἐκτὸς τῆς ἀτελείας, τὴν ὁποίαν οἱ καθηγηταὶ αὐτοδικαίως ἐνέμοντο, ἐποριζέτο καὶ ἀπὸ τῶν διδασκῶν τῶν πολυαριθμῶν αὐτῶν φοιτητῶν, ποσὰ πολλᾶκις ὑπέρογκα. Ὁ Ἀττικὸς ἐπλήρωσεν εἰς τὸν Σκοπελιανὸν διὰ τὴν περὶ τοὺς αὐτοσχέδιους λόγους ἐκπαίδευσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἡρώδου, 30 τάλαντα, ἦτοι 360,000 σημερινῶν δραχμῶν. Ὁ δὲ Ἐφέσιος Δαμιανὸς, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἀδειαν νὰ ἀκούσῃ τὰ μαθήματα τοῦ Ἀριστείδου καὶ τοῦ Ἀδριανου, κατέβαλεν εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἀνὰ 10,000 δραχμῶν Ἀττικῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ἦσαν βεβαίως ἐξαίρεσεις· ἀλλὰ ὡς μετριώτατα ἀναφέρονται τὰ διδάκτρα τοῦ Πρόκλου τοῦ Ναυκρατίτου· καὶ ἐντούτοις τὰ διδάκτρα ταῦτα συνεποσοῦντο εἰς 100 δραχμὰς ἄττικὰς δι' ὅλην τὴν σειρὰν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ· τὸ δὲ ποσὸν τοῦτο, συνδυαζόμενον μὲ τὸ μέγα τῶν ἡμετέρων πλῆθος, τὸ ὅποιον εἶχον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ διδάσκαλοι ἐκείνοι, μαρτυρεῖ, ὅτι συνήθως οὗτοι ἀπελάμβανον ἀπὸ τῶν διδασκῶν ποσὸν τοῦλάχιστον ἴσον τοῦ ἐτησίου μισθοῦ.

Καθὼς συμβαίνει καὶ σήμερον παρ' ἡμῖν, πολλᾶκις οἱ καθηγηταὶ συνεξέπληρον, μετὰ τῆς διδασκαλίας, καὶ ἄλλην δημόσιον ὑπηρεσίαν. Ἄλλὰ μέχρι τοῦδε δὲν ἠκούσαμεν παραδίδοντας ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ, εἰμὴ δικαστὰς τινὰς, καὶ δικηγόρους, καὶ τινὰς ἀνωτέρους τῶν ὑπουργείων ἢ ἄλλων ἀρχῶν ὑπαλλήλους· ἀπαξ δὲ μόνον συνέπεσεν ὁ ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης νὰ ἐκπληροῖ καὶ τὰ τοῦ καθηγητοῦ ἔργα.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ὁμοῦ, τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, τοσοῦτον ἐτελειώθη ὁ συνδυασμὸς αὐτὸς τῶν ὑψηλῶν, ὡς τε καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργῶν, ἦτο καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, ἢ μάλλον ὁ προϊστάμενος τοῦ βασιλικοῦ θρόνου τῆς σοφιστικῆς σχολῆς ἦτο συγχρόνως καὶ ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργῶν, ὡς ἠθέλομεν εἶπει σήμερον. Τοῦτο συνέβη ἰδίως εἰς τὸν Ἐφέσιον Λολλιανόν, ὅστις, ἐπὶ βασιλείῳ Ἀδριανῷ, προσέστη μὲν τοῦ ἐν Ἀθήναις σοφιστικοῦ θρόνου, προσέστη δὲ, ὡς λέγει ὁ Φιλόστρατος, καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων, στρατηγῆτας τὴν ἐπὶ τῶν ὀπλῶν στρατηγίαν. Μὴ φοβεῖσθε ὁμοῦ, διότι ἡ πολιτεία ἤδη μῆτε ὑπὸ τοῦ μεγάλου Βασιλέως ἠπειλείτο, μῆτε κατὰ τῆς Σικελίας ἐξέπεμπε στόλους, μῆτε πρὸς τὴν Σπάρτην ἤρκεν ὅθεν ἡ ἐπὶ τῶν ὀπλῶν ἀρχὴ ἐνητοχολεῖτο περὶ τὸ εἰρηνικώτατον ἔργον τῆς προμηθείας τοῦ ἀναγκαίου εἰς τὴν ἀγορὰν σίτου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἐνίοτε δὲν ἦτον ὅλως διόλου ἀκίνδυνον. Ἡ Ἀττικὴ διετέλεσε πάντοτε λυπρὰ καὶ ἀνίκανος νὰ ἐπαρῆ εἰς τὴν διατροφήν τῶν τότε μάλιστα πολυαριθμῶν αὐτῆς κατοίκων. Ὁ αἶτος κατήρχετο ἐνταῦθα ἀπὸ Βοσπόρου, ἀπὸ Θεσσαλίας, ἀπὸ Εὐβοίας· πολλάκις ὁμοῦ συνέπιπτε νὰ μὴ φθάσῃ ἐν καιρῷ, καὶ τότε οἱ λιμοκτονοῦντες Ἀθηναῖοι ἀπέβαινον ἐχθροὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ὀπλῶν στρατηγῶν, τῆ ἀληθείᾳ, ὅχι ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνον τῶν Περσῶν καὶ τῶν Σπαρτιατῶν. Ἡ ἱστορία τοῦ Λολλιανοῦ ἀποδεικνύει τοῦτο. Αἱ Ἀθηναῖοι ἐπαθον ἐπὶ τῆς στρατηγίας αὐτοῦ σπάνιον τροφῶν ὁ λαὸς ὤρμησε μετὰ θορύβου εἰς τὰ ἀρτοποιεῖα, καὶ ἠπειλήθη νὰ λιθοβολήσῃ τὸν δυστυχῆ στρατηγόν, ὅτε κατ' εὐτυχίαν ὁ κυνικός φιλόσοφος Παγκράτιος, ἐλθὼν εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα καὶ εἶπεν· « Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Λολλιανὸς οὐκ ἔστιν ἀρτοποιῆς, ἀλλὰ ἡ λογιστικὴ. » Διὰ δὲ τοῦ παιγνίου τούτου τοσαύτην εὐθυμίαν ἐπροξένησεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς τε ἀφῆκαν κατὰ γῆς τοὺς λίθους, τοὺς ὁποίους ἤδη ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας. Τελευταῖον εἰσέπλευσεν ἐκ Θεσσαλίας σῖτος· ἀλλὰ τότε προέκυψε νέα δυσκολία. Τὸ πλῆθος ἐτρέφετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπὸ τοῦ δημοσίου, τὸ δὲ δημόσιον ταμεῖον δὲν εἶχε ὄβολόν. Ὅθεν ὁ Λολλιανός, ἀναπληρῶν τὴν πενίαν τοῦ πολιτικοῦ ὑπουργήματος διὰ τῆς εὐπορίας τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἕδρας, ἐπέτρεψεν ἔρανον εἰς τοὺς μαθητὰς, καὶ, συλλέξας οὕτω χρήματα ἀρκετὰ, ἐτροφοδότησε τοὺς πεινῶντας Ἀθηναίους, τῶν ὁποίων ἡ εὐγνωμοσύνη ἤγειρεν αὐτῷ εἰκόνας δύο, μίαν ἐν τῇ ἀγορᾷ, ἑτέραν δὲ ἐν τῷ ἄλει τῷ μικρῷ. Ἐπεκύρωσε δὲ τὴν εὐγνωμοσύνην ταύτην καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος, ὁμολογήσας, διὰ ψήφισματος, χάριτας εἰς τὸν ῥήτορα Λ. Ἐγνάτ. Οὐκ ἔκωρα Λολλιανόν, ἐνεκα τῆς ὑπὲρ τῆς πόλεως τοσαύτης κηδεμονίας.

Καὶ ἐπειδὴ ἤρχισα ὁμιλῶν περὶ τοῦ Λολλιανοῦ, καλὸν εἶναι νὰ ἐπιφέρω καὶ ἄλλα τινὰ τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ δαίγματα, διὰ νὰ λάβωσιν οἱ ἀναγνώσται τῆς Πανδώρας ἑνυσίαν τινα, τοῦ τίς ἦτο ἡ περὶ τοῦ λόγου δεινότης τῶν διδασκάλων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι

τοσοῦτον ἐθαυμάζοντο κατὰ τὴν παρηκμακυῖαν ἐκείνην ἐποχὴν.

Ἡ θεραπεία τὴν ὁποίαν ὁ καθηγητὴς οὗτος ἐπέφερεν εἰς τὴν ἀμνησίαν τοῦ δημοσίου ταμείου, δὲν ἦτο, φυσικῶς λόγῳ, εἰμὴ προσωρινή. Ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεφάσισαν νὰ ἐκποιήσωσι τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ὅσας οἱ Ῥωμαῖοι, χαρίζομενοι εἰς τὸ μέγα τῆς πόλεως ὄνομα, εἶχον ἐπιτρέψει αὐτῇ νὰ νέμεται. Τῶν δὲ νήσων τούτων μία ἦτο καὶ ἡ Δῆλος, ἣ τις, κατὰ τὸν μῦθον, ἄλλοτε ποτε δὲν ἴστατο ἐδραία, ἀλλ' ἐφέρετο τῆδε κἀκείσε. Ὁ Λολλιανὸς λοιπόν, ἀντιλέγων εἰς τὴν περὶ ἐκποιήσεως ἐκείνην πρότασιν, ἀνέκραξεν, ἐν τῇ ὀρμῇ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ αὐτοῦ, « Ἄντον, ὦ Πόσειδον, τὴν ἐπὶ Δῆλῳ χάριν συγχώρησον » αὐτῇ πωλουμένη φυγεῖν. » Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ἕτερον τῆς εὐφραδείας τοῦ ἀνδρὸς κειμήλιον, τὸ ὁποῖον διέσωσεν ἡμῖν ὁ ἱστοριογράφος τῶν Σοφιστῶν Φιλόστρατος. Ἔθος τότε ἐπεκράτει νὰ δημηγορῶσι περὶ ἱστορικῶν ἀντικειμένων, πρὸ καιροῦ παρεληλυθόντων, διότι ὁ παρὼν βίος ἦτο τοσοῦτον ἄθλιος, ὡς τε ἠναγκαζόντο νὰ ζητῶσιν ἀφορμὰς λόγων ἐν τῷ παρελθόντι. Ὁ Λολλιανός, ἀκολουθῶν τὸ ἔθος τοῦτο, ἐλάβε ποτε ὡς θέμα, καθὸ συγγενῆ ἰσως εἰς τὴν συμβῆταν, ἐπὶ τῆς στρατηγίας αὐτοῦ, σιτοδείαν, ἐν Ἀθηναῖς, τὴν κατὰ τοῦ Λεπτινίου κατηγορίαν, πρὸς ὃν καὶ ὁ γνωστὸς τοῦ Δημοσθένους λόγος, περὶ τοῦ νόμου «μηδένα ἀτελεῖ εἶναι, » ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου δυσαρεστηθεὶς ὁ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νεμόμενος τὴν ἀτέλειαν ταύτην ἔργων τοῦ Βοσπόρου, ἐμελλε ν' ἀπαγορεύσῃ τὴν ἐκείθεν ἀποστολὴν σίτου εἰς Ἀθήνας. Λέγει δὲ ὁ Λολλιανός ἐν τῇ δημηγορίᾳ ἐκείνῃ, « Κεῖα κλεισται τὸ στόμα τοῦ Βοσπόρου καὶ τὰς Ἀθηναίων τροφὰς ὀλίγα κωλύουσι συλλαβαί. Καὶ ταυτὸν δύναται Ἄνσανδρος ναυμαχῶν καὶ Λεπτινῆς νομοθετῶν, »

Ἄλλ' αἱ βεβιασμέναι αὐταὶ μεταφοραὶ καὶ τῶν λέξεων ἀντιθέσεις θέλουσι βεβαίως θεωρηθῆ ἔργα ῥητορικῆς καὶ λογικῆς θαυμαστά, παραβαλλόμενα πρὸς τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Ἀθηναίου Σεκούδου (καὶ τὸ ὄνομα, καθὼς βλέπετε, τοῦ ἀνδρὸς ἦτο χαριστάτον), ὅστις διετέλεσε πρὸς τοῖς ἄλλοις διδάσκαλος τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ὁ Φιλόστρατος ἱστορεῖ, ὅτι πολλοὶ αὐτοῦ λόγοι ἦσαν μνήμης ἀξιοί, μάλιστα ὁμοῦ δὲ περὶ τῆς ἀκολούθου ὑποθέσεως. « Ὁ ἄρξας στάσεως ἀποθηκάζετω, καὶ ὁ παύσας στάσιν ἐγέτω δωρεάν. Ὁ ἄρξας καὶ παύσας, αἰτεῖ τὴν δωρεάν. Ὁ Σκοῦνδος ἔλυσε τὸ ζήτημα διὰ βραχέων. Ὁ ἄρξας, » ἐφη, τὸ πρότερον, τὸ κινῆσαι στάσιν· τί δεύτερον; » τὸ παῦσαι. Δεὺς οὐ, ἐφ' οἷς ἠδίκεις τιμωρίαν, τῆ ἐφ' οἷς πεποιήσας δωρεάν, λάβε. »

Ἄλλος ὀνομαστὸς διδάσκαλος τοῦ ἐν Ἀθήναις θρόνου ὑπῆρξεν ὁ Ἀδριανός ὁ Τύριος, τοῦ ὁποῖου προαναφέραμεν ἤδη τὸ ὄνομα. Αὐτὸς ἐκάλεσε τὸν Ἡρώδη βασιλεῖα τῶν λόγων, ὁ δὲ Ἡρώδης, ἀκούσας αὐτὸν νέον ἔτι ὄντα, ἐνεθάρρυνε τὸν νεανίαν, εἰπὼν, ὅτι οἱ λόγοι του ὁμοιάζουσι μὲ σπαραγματα κολοσσῶ. Καὶ ἂν πιστεύσωμεν τὸν Φιλόστρατον, ἡ κρίσις αὐτῆ περιεῖχε τὴν διπλὴν ἔννοιαν, τοῦ νὰ διορθώσῃ

τὸν ῥήτορα ἀσυνάρτητον ὄντα, καὶ νὰ ἐπαινήσῃ αὐτὸν, ὡς μεγαλόφωνον καὶ μεγαλογνώμονα. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὁ Ἀδριανός ἦτο μέγας οἰηματίας. Ὅταν κατὰ πρῶτον προσῆλθεν εἰς τὸν ἐν Ἀθήναις θρόνον, ἐπροσημίατεν ὁμιλήσας, ὅχι περὶ τῆς σοφίας τῆς πόλεως ἐκείνης, ὡς ἦτο φυσικώτατον, ἀλλὰ περὶ τῆς βίας αὐτοῦ σοφίας· καὶ ἤρχισεν οὕτω. « Πάλιν ἐκ Φοινίκης γράμματα, διότι, ὡς προείπομεν, ἦτο Τύριος ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ὄγκος οὗτος ἐπεφάνετο καὶ καθ' ὅσον αὐτοῦ τὸ σχῆμα. Ὁ Ἀδριανός ἤρχετο εἰς τὰς παραδόσεις ἐπὶ ὀχλήματος ἀργυροχαλίνου, περιβεβημένος ἐσθῆτα πολυτελεῖ καὶ φέρων εἰς τὰς χεῖρας λίθους βαρυτίμους. Φαίνεται δὲ, ὅτι ἐτραγωδεῖ μάλλον ἢ ἐλάλει, διότι, κατὰ τὸν βιγράφο, οἱ ἄνθρωποι ἤρχοντο αὐτοῦ « ὡς περ εὐστομούσης ἀηδῆς » νος, τὴν εὐγλωττιανέκκληττόμενοι, καὶ τὸ σχῆμα, » καὶ τὸ εὐστρόφον τοῦ φλέγματος, καὶ τοὺς πεζῆτες ἐν ὧδῃ ρυθμούς. »

Ἄλλὰ καθ' ὅλα ταῦτα ὑπερέβηλεν αὐτὸν ὁ Πολέμων, ὅστις κατήγετο ἐκ Λαοδικείας τῆς ἐν Καρίας, καὶ δὲν φαίνεται μὲν διδάξας ἐν Ἀθήναις, πολλὴν ὁμοῦ εἶχε σχέσιν πρὸς τοὺς ἐνταῦθα λογίους, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Ἡρώδη τὸν Ἀττικόν. Λέγουσι ὅτι ὁ κρότος τῆς γλώσσης αὐτοῦ ἦτο θαυμάσιος, ὅτι τοσαύτη ἦτο ἡ ζέουσα ἐν αὐτῷ ὀρμῇ, ὡς τε ἀνεπήδα τοῦ θρόνου περὶ τὰς ἀκμάς τῶν ὑποθέσεων, καὶ ὅτε ἀπετόρνευε περίοδον, μετὰ μειδιάματος ἔφερον ἕκαστον αὐτῆς κῶλον, ἐνδεικνύμενος πολὺ τὸ ἀλύπως φράζειν, πολλάκις δ' ἔκρουε τὴν γῆν μετὰ τοὺς πόδας του οὐδὲν ὀλιγώτερον τοῦ ἡρωϊκοῦ ἵππου. Καὶ ὅταν ἤρχετο νὰ δημηγορῆ, τρεῖς ἡμέραι μόλις ἐξήρχον εἰς κένωσιν τοῦ Ὀκεανοῦ τῶν λόγων του, ἐξ ὧν τὴν μὲν πρώτην αἱ ἀκροαταὶ ἐπεχείρουν νὰ κρίνωσιν αὐτὸν, τὴν δὲ δευτέραν καὶ ἄκοντες τὸν ἡγάπων, τὴν δὲ τρίτην, τὸν ἐθαύμαζον. Ὁ Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς, ὅστις ἀληθῶς ἐνργήθησε τὴν ἑλλάδα, ἀλλ' εἶχε τὴν ἀδυναμίαν νὰ αὐτογχεδιάξῃ, τοσοῦτον ἐθαύμασε ποτε τὸν Πολέμωνα, διὰ μίαν τοιαύτην, ἐν Σμύρῃ γενομένην, τριήμερον δημηγορίαν, ὡς τε ἐπεμψεν αὐτῷ μισθὸν τῆς ἀκροάσεως 15 μυριάδας δραχμῶν, τὰς ὁποίας ὁ Πολέμων ἀπεποιήθη! Ἴσως νομίζετε, διότι ὑπέλαθεν ὑπερβολικῆν τὴν ἀμοιβήν· ἀπατάσθε μεγάλας· ὁ Νεῖλος ἐκείνος τῶν λόγων ἰθαίωρθε τὴν ἀμοιβήν ταύτην μετρωτέραν τοῦ δικαίου, καὶ ἀπῆρθε καὶ ἔλαβε 25 μυριάδας, ὅπερ ἐστὶ 500,000 περίπου ἡμετέρων δραχμῶν! Τοσοῦτον δὲ πρόμον ἐπροξένησεν εἰς τὸν Ἡρώδη, ἡ εὐγλωττία, λέγει ὁ Φιλόστρατος, ἡμεῖς δὲ ὑποπιτύομεν ὅτι καὶ ἡ πλεονεξία τοῦ Πολέμωνος, ὡς τε ὁ ἄνθρωπος ἐσυγε διὰ νυκτὸς ἀπὸ τῆς Σμύρνης, διὰ νὰ μὴ ἀναγκασθῇ νὰ τὸν θαυμάσῃ καὶ δεύτερον· ἡ δὲ σκία αὐτοῦ τὸν κατεδίωκεν δι' ὅλης του τῆς ζωῆς, καὶ ὁσάκις ἠδουκίμα, τὸν Πολέμωνα, ἔλεγε, ν' ἀκούετε, καὶ νὰ ἰδῆτε τί ἐστὶ ῥήτωρ. Εἰς τὰ μεγάλα δὲ Ὀλύμπια, ἀνακηρυχθεὶς ποτε ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος συμπατῆς « ἄλλος Δημοσθένης », δὲ ἐτυφλώθη ὑπὸ τοῦ ἰατρικοῦ ἐκείνου, ὅστις ἐνέφαινεν ὅχι βεβαίως τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ τῆς τότε Ἑλλάδος τὴν ἀπειροκαλίαν καὶ ἀπῆρθε « ἦδη γὰρ ὡς ὁ Φεῖξ », ἔννοων . . . τὸν

Πολέμωνα! — Ἀπέθανε δὲ ὁ Πολέμων, ὅπως ἐξῆσε, δηλαδὴ φλυαρῶν. Διότι βεβαίως ἐστίν, ὅτι ἐτάφη ζῶν, καὶ κατακλιθεὶς ἤδη εἰς τὸ σῆμα, ἐφώναζε πρὸς τοὺς συγχλείοντας αὐτὸ, « ἔπαγε, ἔπαγε, μὴ γὰρ ἴδοι » με σιωπῶντα ἤλιος. »

Ὅσοι ὁμοῦ γελοῖοι καὶ ἂν ἦτο ὁ Πολέμων, ἄλλοι ἦσαν γελοιωδέτεροι αὐτοῦ. Εἰς τὴν Σμύρῃν ὑπῆρχε τότε νέος τις Οὐάρος καλούμενος, πάμπλουτος καὶ διεφθαρμένος, τὸν ὁποῖον οἱ κόλακας εἶχον πείσει, ὅτι εἶναι τῶν καλῶν κάλλιστος, καὶ τῶν παλαιστῶν γενναϊώτατος καὶ τεχνικώτατος, καὶ τῶν σοφιστῶν σοφιστικώτατος. Οἱ δανειζόμενοι παρ' αὐτοῦ γράμματα, ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν, ἐκτὸς τῆς πληρωμῆς τοῦ τόκου, νὰ ἀκούωσι καὶ νὰ ἐπαινώσι τῆς ῥητορικῆς αὐτοῦ μελέτας. Εἰς δὲ τῶν δανεισθέντων ἦτο καὶ ὁ Πολέμων, νέος ἔτι ὢν· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐξπλήρου τὴν ἑτέραν τῶν ὑποχρεώσεων, δὲν ἐφοῖτα, δηλαδὴ, τακτικῶς εἰς τὰς ἀκροάσεις, ὁ Οὐάρος ἠπέλει αὐτὸν τύπους, ἦτοι ἠπέλει νὰ κινήσῃ κατ' αὐτοῦ ἀγωγὴν περὶ πληρωμῆς τοῦ χρέους. Οἱ φίλοι τοῦ Πολέμωνος παρετήρησαν εἰς αὐτὸν, ὅτι κακῶς ἐπράττει παροξύνων τὸν μωρον ἐκείνον νεανίαν, ἐνῶ δὲ ἐνός ἐπιτεύματος, ἠδύνατο νὰ ἐξακολούθῃ ὠφελούμενος ἀπὸ αὐτοῦ. Ἀπεφάσισε λοιπόν ὁ Πελέμων νὰ ὑπάγῃ εἰς μίαν ἀκροασίαν του. Ἄλλ' ἡ ἡμέρα παρήλασε, καὶ ἡ νύξ ἐπλησίαζε, καὶ οὐδεὶς ὄρμος ἐφαίνετο τοῦ λόγου, γέμοντος ἐν τούτοις σολοικισμῶν, καὶ βαρβαρισμῶν, καὶ ἀντιφάσεων· ὡς τε ὁ Πολέμων, ἀναπυθῆσας καὶ προτεινῶν τὰς χεῖρας, « Οὐάρε, εἶπε, φέρε τοὺς τύπους. »

Ἡδυνάμην νὰ σὰς διηγηθῶ καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις σοφιστῶν πολλὰ ὁμοία ἢ παρόμοια. Ἄλλὰ μὴ παρὰ τῶν πλειότερον τὴν τέφραν αὐτῶν, μὴ διασφραξωμεν τὴν μνήμην, μὴ ἐμπαιζώμεν τὰ ὀνόματα· διότι, ἂν ὅχι ἄλλο, εἰς αὐτοὺς ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ διατήρησις τῆς γλώσσης ἐκείνης, ἣτις ὑπῆρξεν ἡ μία τῶν δύο ἀγκυρῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων σαλεύον τὸ ἔθνος, ἐσώθη κατὰ τὴν ἐπελθούσαν βραδύτερον μεγάλην τρικυμίαν.

Κ. Π.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ.

—ο—

Τὸ περὶ πολιτικῆς οἰκονομίας σύγγραμμα τοῦ Κ. Π. Σούτζου, περὶ οὗ διελάβομεν ἐν τῷ ΛΣΤ' ἀριθμῷ τῆς Πανδώρας ἐγένετο ἀντικείμενον μακρὰς καὶ λυπηρᾶς λογομαχίας· εἰς τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου προσέβλεπεν αὐτὸ διὰ τῶν ἐφημερίδων μετὰ θερμοτέρου ζήλου ἢ ὅσοι ἀνήκει εἰς τὰς εἰρηνικὰς φιλολογικὰς συζητήσεις, φέγων πικρῶς τὴν τε γλώσσαν, καὶ τὴν ἐν τῷ προομίῳ φιλοσοφικὴν προεισαγωγὴν, καὶ τὰς ἐν τῷ συγγράμματι περιεχομένας οἰκονομικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν αὐτῶν ἐκθεσιν. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον οὐδεὶς ἀπήντησεν, ἢ μάλλον

ἀπήντησεν ὁμόφρονος καὶ κοινῆ γνώμῃ, διότι εἶναι πασιγνώστου ὅτι ὀλίγοι γράφουσι τὴν ἑλληνικὴν μετὰ τὸς χάριτος καὶ φιλοκαλίας ὡς ὁ Κ. Σουτζος, ὅτι ἡ φράσις τοῦ ἔχουσα ἐντελῶς ἑλληνικὴν τὴν στροφὴν, εἶναι συγχρόνως ζωηρὰ, εἰκονικὴ, κεχρωματισμένη, καὶ ὅτι τὸ σύγγραμμά του εἶναι ὡς φιλολογικὸν προϊόν τὰ μάλιστα ἀξιόστιστον διὰ τὴν καλλιπέειάν του.

Ὡς δὲ πρὸς τοῦ προοιμίου τὰς φιλοσοφικὰς καὶ ἱστορικὰς θεωρίας ἀπήντησε τινὰς λέξεις ὁ Κ. Σουτζος, ἴσως ἐκ περισσοῦ καὶ αὐτὰς, διότι οὐδεὶς ἀπροκατάληπτος ἀναγνώστης εἰδέτασε περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν γραφομένων του, ὑπὲρ ὧν ἔχει συμφωνοῦντας τοὺς δοκιμωτέρους τῶν συγγραφέων.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον τέλος, τὴν κυρίως ὕλην τοῦ συγγράμματος, τὸ μέρος τὸ περιέχον τὰς οικονομικὰς δόξας τοῦ συγγραφέως, ὁ Κ. Σουτζος, εἰ καὶ δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ εἰπῆ, ἐκτίθη ὁμως, ὡς φαίνεται, ὅτι ὅπως καταβῆ, εἰς τὸ προκαλεῖται σάδιον, ἐπρεπε νὰ ἔχη ὡς σπουδαῖον ἀντίπαλον ὁμοτέχνον του τινὰ, ὃν νὰ ἐνοῆ καὶ ὑπ' οὗ νὰ ἐνοῆται. Διὰ τοῦτο ἀπεσύρθη τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ πεποιθήσει περὶ τῶν ἰδίων ἀρχῶν, ἐπιφυλαχθεὶς, εἶπε, νὰ παραδεχθῆ πᾶσαν ἄλλην ὑπειστέραν, ἢ ἢ μεμφιμοίρως καὶ ἀθρόως κατ' αὐτοῦ φερομένη ἐπίκρισις ἤθελε τῷ ἀνακαλύψει. Ἀλλὰ τὸ κατατεθὲν τῆς ἀμύνης ὅπλον ἀνέλαβεν ὁ νέος διδάκτωρ τῆς νομικῆς Κ. Τιμολέων Φιλῆμων, ὃν μετὰ χάριτος βλέπομεν ἀποδυσθέντα εἰς τὴν φιλολογικὴν πάλην, διότι τὰ προοίμια αὐτοῦ οἰωνίζουσιν εὐρωστον ἀθλητὴν. Εἰς τὰ μακρὰ ἄρθρα δι' ὧν ὑπερασπίζεται τὰ προσβαλλόμενα τοῦ βιβλίου χωρία, ἄξιον ἐπαίνου παρατηρεῖται ὕψος, ἐλέγγχον κάλαμον νευρώδη ἤδη καὶ ἠετημένον, προσεῖτε δὲ λογικὴ ἰσχυρὰ, καὶ γνώσις ἀκριβῆς τοῦ ἀντικειμένου περὶ οὗ πραγματεύεται. Ἡ ἀφορμὴ αὕτη ἦτον ἔρμαιον εἰς τὸν Κ. Τιμολέοντα Φιλῆμονα, ὅπως δώσῃ εἰς τὸ δημόσιον προφανὲς δείγμα τῆς ἱκανότητός του, καὶ δὲν φαίνεται παράδοξον ἂν ὁ τὸσαν διακεκριμένος τὰς σπουδὰς αὐτοῦ περὶ τῆς διδασκαλίας, ἐπιτυχέστερος φαίνεται εἰς τὴν συζήτησιν ἐπιστήμης ἢ ἀρτίως ἐμελέτησεν ὑπὸ ὁδηγῶν ἐμπειρῶν καὶ πεπαιδευμένων, ἢ τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ καθηγητὴν, οὗ ἄλλος εἶναι ὁ εἰδικὸς κλάδος, καὶ ὅστις πιθανῶς ὀλίγον ἐνέκυψεν εἰς ταύτην τὴν ἐπιστήμην. Ἡ παρέμβασις δ' αὕτη τμᾶ καὶ τὰ εὐγνωμοσύνης αἰσθητάτα τοῦ νέου καὶ πεπαιδευμένου διδάκτορος, διότι τὸν καθηγητὴν αὐτοῦ, παρ' οὗ ὁμολογεῖ καὶ ἀποδεικνύει ὅτι πολλὰ ὠφελήθη δὲν ἀνέσχετο νὰ ἰδῆ προσβαλλόμενον ἀδίκως, κατὰ τὴν κρίσιν του καί, ὅπως δὴ ποτε μεταξὺ τῶν δύο ἀνταγωνιστῶν προσκλήθη εἰς τὸ μέρος οὐχὶ τοῦ ἐπιτιμημένου, ἀλλὰ τοῦ ἀμυνομένου.

ΛΥΣΙΣ ΑΙΝΙΓΜΑΤΟΣ.

Διελθὼν τὸ ὑπ' ἀριθμ. 39, τῆς α'. ἀρξαμένου, φυλλάδιου τοῦ ὑπερτέρου παντός ἐπαίνου περιοδικοῦ, συγγράμματος ἢ *Πανδώρα*, ἀνέγνωσα σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἐν αὐτῷ *Αἰνίγμα*, ἐκ τῆς λύσεως τοῦ ὁποῖου, ἐξήγαγον, ὅτι ἡ *M* εἶναι μητρὶς τῆς *A*. καὶ ἰδοὺ πως.

Ἀνθρωπὸς τις, ἔχων θυγατέρα τὴν *A*, γεννηθεῖσαν

ἐκ πρώτου γάμου εἴκοσις ἡμέρας μετὰ τὴν *M*, χηρέουσας ἤλθεν εἰς δεύτερον γάμον μετὰ τῆς *M*.

Ὅθεν ἡ *M* ἔσχε πενθερὰν, μὲν τὴν *B*. καθ' ὑπόθεσιν, μᾶμμη τῆς *A*. πρὸς πᾶτέρα (ὅστις κατὰ συνέπειαν ἔσχε Πενθερὰν τὴν μητέρα τῆς *M*.) σύζυγον δὲ τὸν πατέρα τῆς *A*. (υἴον τῆς μᾶμμης τῆς *B*.) καὶ προγονὴν, τὴν *A*, οὖσαν κατὰ εἴκοσις ἡμέρας νεωτέραν τῆς μητρειᾶς τῆς *M*. Τοιαύτην ἄρα συγγένειαν ἔσχον μεταξὺ τῶν αἰ *KK*. *M*. καὶ *A*, ἢ εἰς παιδαγωγὸς *X. Δ.* ἠδυνήθη, κατὰ τὴν πεποιθήσιν του, νὰ ἐνοῆσῃ, εἰς πείσμα τοῦ πνευματώδους Κόμητος *N*. τοῦ Αἰνίγματος.

Χριστόδ. Δημητριάδης,

ὑπὸν Ἐπαρχ. Δημοδ.δ. Κ.α. αὐ. ὑ. ν

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Δυὸ τινες μὲ συνιστῶσιν, εἰς λεπτὸς καὶ εἰς ὀγκώδης.
Ἐνας βοῦς καὶ εἰς ἰχθύς.

Καὶ ἐντούτοις εἶμαι ἵππος, ἀγριος καὶ θηρώδης,

Πήγασος εἶμαι ἀληθής.

Π. Σ. Τ.

ΝΕΟΣ ΠΛΑΝΗΤΗΣ.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Νεαπόλει ἀστεροσκοπείου, Κ. Γάσπαρης, ὅστις ἀνεκάλυψε τὸν τελευταῖον μικρὸν πλανήτην, ὠνόμασεν αὐτὸν *Εὐνομίαν*. Ἀνῆκει δὲ εἰς τοὺς καλούμενους ἀστεροειδεῖς, θηλεσκοπικούς, ἢ ὑπερλωιδικούς.

Ὁ Κέπλερος, ὅστις κατεδείκνυεν ἐν γάμμα μεταξὺ οὐδ' Ἄρεως καὶ τοῦ Διός, ἤθελε βεβαιῶς σκιρτήσει ἂν ἔξῃ, διότι, ἀν' ἐνὸς πλανήτου οὕτου τὴν ἑλλειψὴν προεῖδεν ὁ μέγας ἐκεῖνος νοῦς, ἀνεκαλύφθησαν δεκάπεντε ἔχτοτε.

Γνωστὸν εἶναι τὸ ἄπερῆρανον ἐκείνο λόγιον τοῦ Κεπλέρου· «Ἰδοὺ κῦδος ἀνεῖρητε δημοσιεύω τὸ βιβλίον μου, τοῦτο θέλει ἀναγνώσθῃ ὑπὸ τῆς παρούσης γενεᾶς ἢ τῶν ἐπερχομένων ἀλλ' ἀδιάφορον. Ἄς ἀναμνησθῶ ἀναγνώστας. Μήπως καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς δὲν ἀνέμιεν ἐξ ἑξαχίλιας ἐτῶν θαυμαστὴν τῶν ἔργων αὐτοῦ!»

Αἱ προβῆσεις αὐταὶ ἐπληρώθησαν μετὰ δύο ὁλοκλήρους ἑκατονταετηρίδας. Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1801 ὁ ἑνδοξος Πιάττης ἀνεκάλυψε τὴν *Δήμητρα*, τὸ 1802 ὁ Ὀλβερς εἶδε τὴν *Αθηνα*, καὶ μετὰ πεντε ἔτη τὴν *Εστία*. Ὁ δὲ Ἄρδηνγκ ἀνεκάλυψε τὸ 1804 τὴν *Ηρα*.

Ἐντὸς λοιπῶν ἐξ ἐτῶν τέσσαρες πλανῆται προτετήθησαν ἐκ τούτου γνωστοί. Ἐχτοτε οὐδεμία πλανήτην ἀνεκάλυψις ἐγένετο μερὶ τοῦ 1845 ὅτε ὁ κ. *Εγγκ*ης παρετήρησε τὴν *Αστραία*. Μετὰ δὲ τὸ ἔτος τοῦτο πέντε ἐτι πλανῆται ἀνεκαλύφθησαν, ἢ *Ιρις*, ἢ *Χλωρίς*, ἢ *Ἡβη*, ἢ *Υγεία*, ἢ *Μῆτις*, ἢ *Περσεφόνη*, ἢ *Κλειώ*, ἢ *Βικτώρια*, ἢ *Εἰρήνη*, ἢ *Ψυγρία* καὶ ἢ *Εὐνομία*.